DÖNEM : IX CİLT : 17 TOPLANTI : 3

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Dokuzuncu Birleşim

26 . XI . 1952 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa
1. — **Geçen tutanak özeti**	303
2. — **Havale edilen kâğıtlar**	304
3. — **Yoklama**	305,333
4. — **Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları**	305
1. — Majeste Yunan Kıralı Birinci Pol'ün memleketimize yaptıkları ziyareti iade ve vâkı davete icabet etmek üzere Atina'ya gideceğinden avdetine kadar Cumhurbaşkanına Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın vekâlet edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/399)	305 :306
5. — **Görüşülen işler**	306
1. — Karayolları Trafik Kanunu tasarısı ve Bayındırlık Komisyonu ile Geçici Komisyon raporları (1/242)	306
2. — Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ve Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Giresun, Trabzon Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut az toprağa sahip çiftçilerine toprak verilmesi hakkında kanun teklifi ve Tarım Adalet,Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/262)	306 :321
3. — Samsun eski Milletvekili Hüsnü Çakır'ın, Dilekçe Komisyonunun 16 . II . 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2935 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/37)	321
4. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/271)	321
5. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 93 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/201)	321
6. — Türkiye Büyük Millet Meclisi 1952 yılı Mart - Mayıs ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/53)	321
7. — Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Anayasanın 49 ncu maddesinin yorumlanması hakkında önergesi ve Anayasa Komisyonu raporu (4/244)	321 :330
8. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Türk Harflarinin Kabul ve Tatbiki hakkındaki 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve İçişleri komisyonları raporları (2/309)	330 :331

Sayfa

9. — Af Kanununun 7 nci maddesindeki (Vergi cezaları tâbirinin muhtevasına Gümrük Kanununda yazılı bulunan (Para cezaları) nın da dâhil olup olmıyacağının yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet, Maliye, Gümrük ve Tekel ve Bütçe komisyonları raporları (3/180) 331

10. — İzmir Milletvekili Cihad Baban'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin (G) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/183) 331

11. — Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/182) 331

12. — Konya Milletvekili Umran Nazif Yiğiter'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «G» bendi ile geçici 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «J» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/335) 331

Sayfa

13. — Çorum Milletvekili Saip Özer ve Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/305) 332:334

14. — Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku ile Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/81, 83) 334

6. — Sorular ve cevaplar **334**

A — Yazılı sorular *334*

1. — Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, buğday alım merkezlerindeki değişik ve düşük bedelle yapılan mubayaa yüzünden yeni mahsul fiyatlarına yapılan zamdan istifade edemiyen çiftçi vatandaşlar hakkında ne gibi tedbir alındığına dair Tarım, Ekonomi ve Ticaret Bakanlıklarından olan sorusuna Ekonomi ve Ticaret Bakanı Enver Güreli ile Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in yazılı cevabı (6/781) 334:335

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Gündemde bulunan kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesi hakkındaki önerge, kabul edildi.

Karayolları Trafik kanunu tasarısının üç maddesi, dikkate alınan önergelerle birlikte komisyona verildi.

Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının yorumlanmasına mahal olmadığına dair Geçici Komisyon raporu, kabul edildi.

Millî Piyango İdaresinin 1951 yılı Bilânçosu hakkındaki Sayıştay Komisyonu raporu, okundu.

Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ve Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut az toprağa sahip çiftçilerine toprak verilmesi hakkındaki kanun teklifinin reddine dair olan Bütçe Komisyonu raporu üzerinde de bir müddet görüşüldükten sonra,

26 . XI . 1952 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Manisa Milletvekili	Çanakkale Milletvekili
Muzaffer Kurbanoğlu	*Ömer Mart*

Kâtip
Bolu Milletvekili
İhsan Gülez

Sorular

Sözlü sorular

1. — Zonguldak Milletvekili Abdürrahman Boyacıgiller'in, mesken buhranına ve kiralara karşı gereken tedbirlerin Devlet tarafından ele alınmasına, Emlâk Kredi Bankasının Ankara'da yaptıları apartmanlara tahsis ettiği kredi miktarı ile, yapı kooperatiflerine ve dar ve az gelirli vatandaşlara yaptığı kredi miktarına, Millî Korunma Kanunu muvacehesinde mesken ve kira dâvasının bir kül olarak halli için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne, Namık Kemal Mahallesindeki binaların memur ve işçilerden az gelirli olan vatandaşlara kat kat satılması hakkındaki söylentilerin doğru olup olmadığına dair olan sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/842)

2. — Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in, 1952 yılı başında Çanakkale'ye gönderilmiş bulunan «İktisadi Kalkındırma Heyeti» nin vermiş olması lâzımgelen raporu üzerinde her hangi bir karar alınıp alınmadığına dair olan sözlü soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (6/843)

Yazılı sorular

1. — Van Milletvekili Ferid Melen'in, Türkiye Emlâk ve Kredi Bankasının 1951 ve 1952 yıllarında mesken inşası için yaptığı ikrazat miktarı ile aynı yıllar zarfındaki % 7 faizli ikrazatın tutarına ve % 5, % 7 faizli olmak üzere 25 bin liradan fazla kredi almış olanlara dair yazılı soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir (6/844)

2. — Van Milletvekili Ferid Melen'in, 1951 - 1952 yılları içinde hangi şartlarla ve kimlere kaç maden imtiyazı verildiğine ve hangi madenler için kimlerin işletme ruhsatnamesi aldığına dair yazılı soru önergesi, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığına gönderilmiştir. (6/845)

3. — Trabzon Milletvekili Mahmut Gologlu'nun, Trabzon Verem ve Nümune hastaneleri satınalmalarında vazifelendirilen Belediye üyelerinin alamadıkları ücretleri hakkındaki yazılı soru önergesi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/846)

4. — Kars Milletvekili Fevzi Aktaş'ın 1952 yılı Kasım ayı başına kadar Kars İli köylerinden kaçının içme suyu ve yolları için ne kadar para ayrıldığına ve ne kadarının sarfolunduğuna, köy yolları ve içme suları için 1952 yılı Bütçesine ne kadar tahsisat konulduğuna dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir, (6/847)

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Cumhurbaşkanı ödeneği hakkında kanun teklifi (2/442) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına)

Tezkereler

2. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 Bütçe yılı Kesinhesabına ait Uygunluk Bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/396) (Sayıştay Komisyonuna)

3. — Orman Genel Müdürlüğü 1949 Bütçe yılı Kesinhesabına ait Uygunluk Bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/397) (Sayıştay Komisyonuna)

4. — Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresinin 1948 malî yılı Bilânçosunun sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/398) (Sayıştay Komisyonuna)

Önergeler

5. — Erzurum Milletvekili Sabri Erduman'ın, Dilekçe Komisyonunun 1 . XI . 1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 4797 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/284) (Dilekçe Komisyonuna)

6. — Erzurum Milletvekili Sabri Erduman'ın, Dilekçe Komisyonunun 1 . XI . 1952 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 5125 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi (4/285) (Dilekçe Komisyonuna)

Raporlar

7. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici 65 nci maddesinin « E » fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/141) (Gündeme);

8. — Bursa Milletvekili Agâh Erozan'ın, Temsil Ödeneği hakkındaki Kanuna ek kanun teklifi ve İşçileri ve Bütçe komisyonları raporları (2/300) (Gündeme);

9. — Erzurum Milletvekili Enver Karan'ın, Erzurum deprem felâketzedeleri yararına bir keşide tertibi için Millî Piyango İdaresine yetki verilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/339) (Gündeme);

10. — Erzurum Milletvekili Enver Karan'ın, Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4036 sayılı Kanunun bâzı maddelerini değiştiren 4896 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılmasına dair olan 5804 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve ve Gümrük ve Tekel ve Bütçe komisyonları raporları (2/313) (Gündeme);

11. — Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in, Erzurum'un Mehtiefendi Mahallesinden İbrahimoğlu Rifat Topal'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair kanun teklifi ve Millî Savunma ve Bütçe komisyonları raporları (2/105) (Gündeme);

12. — Gümüşane Milletvekili Ahmet Kemal Varınca ve 5 arkadaşının, kavurma imal ve satışından dolayı tahakkuk etmiş olan Muamele vergilerinin terkini hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/315) (Gündeme);

13. — İçel Milletvekili Şahap Tol'un, Dilekçe Komisyonunun 14 . VI . 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki (11) sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/48) (Gündeme);

14. — Kayseri Milletvekili İbrahim Kirazoğlu'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 7 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/144) (Gündeme);

15. — Samsun Milletvekili Hâdi Uzer'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 52 nci maddesinin 4 ncü fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/199) (Gündeme);

16. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/345) (Gündeme);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Başkanvekili Muzaffer Kurbanoğlu.

KÂTİPLER : İhsan Gülez (Bolu), Ömer Mart (Çanakkale).

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır efendim.

(Elâzığ intihap dairesine kadar yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluk vardır, oturumu açıyorum.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Majeste Yunan Kıralı Birinci Pol'un memleketimize yaptıkları ziyareti iade ve vâkı davete icabet etmek üzere Atina'ya gideceğinden avdetine kadar Cumhurbaşkanlığına Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın vekâlet edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/399)

BAŞKAN — Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okunacaktır.

4 - 319 Ankara, 21 Kasım 1952

T. B. Millet Meclisi Başkanlığına

Majeste Yunan Kıralı Birinci Pol'un memleketimize yaptıkları ziyareti iade ve kendileri tarafından vâkı davete icabet etmek üzere, 25 Kasım 1952 tarihinde İstanbul'dan Atina'ya hareketim mukarrerdir.

Anayasanın 33 ncü maddesi mucibince avdetime kadar Cumhurbaşkanlığına, Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın vekâlet edeceğini saygılarımla arzederim.

Cumhurbaşkanı
C. Bayar

BAŞKAN — Bilgi edinilmiştir.

Gündemle ilgili takrirler vardır, okunacaktır.

Yüksek Başkanlığa

Sözlü soruların kanun teklif ve tasarılarından sonraya bırakılmasını arz ve teklif ederiz.

Gümüşane Milletvekili Kemal Yörükoğlu

Balıkesir Milletvekili Mücteba Iştın

Samsun Milletvekili Ferid Tüzel

Yüksek Başkanlığa

Bugünkü gündemde bulunan kanun teklif ve tasarılarının sorulardan önce görüşülmesini arz ve teklif ederiz.

Balıkesir V. Asena

Burdur Mehmet Özbey

BAŞKAN — Reşat Şemsettin Sirer.

REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) — Büyük Millet Meclisinin İçtüzüğüne göre her şeyden evvel ve her şeye tercihan görüşülmesi lâzımgelen meselelerin bir takrirle geriye bırakılması ve vaktinde görüşülmemesi çok sık tekerrür eden bir hâdise oldu.

İçtüzüğün 78 nci maddesi gündemin hangi sıraya göre tertipleneceğini tâyin eder ve sözlü sorularla gensorulara rüçhan tanır. Vakıa Meclis gündeme hâkimdir, yine bu maddeye göre bir değişiklik de yapabilir; ama bu nadiren ve zaruret halinde vukubulur.

Arkadaşlarım, İçtüzüğün böylece sorulara ve gensorulara rüçhan tanıması sebepsiz değildir. Kanun yapmak parlmanter faaliyetimizin esaslı unsurudur. Fakat millî hâkimiyet rejiminin bütün parlâmentolarında olduğu gibi Türkiye Büyük Millet Meclisin de karakteristiği, kâşif sıfatı, ayırıcı vasfı, kanunların tanziminden evvel millet mürakabesine vasıta ve millet mürakabesinin tecellisine sahne olmasıdır. Millî hâkimiyet rejimleri kurulmazdan evvel de bu dünyada parlâmentolar vardı ve bunlar da kanun yaparlardı. Fransa'nın İnkilâbı Kebir'inden evvelki Etat Generaux'su ve bizde Mutlâkiyet İda-

resinde kanun tanzim eden Devlet Şûrası gibi teşeküller daima olagelmiştir. Fakat millî hâkimiyet rejimleri kurulduktan sonra parlâmentoların en mühim fonksiyonu, millî mürakabenin tenkidle tecellisine sahne olmaktır. Bunu da bilhassa sözlü sorular ve gensorular temin eder. Onun için çok zorlayıcı sebepler, zaruretler olmadıkça millî hâkimiyetin tecelli sahnesi olan B. M. Meclisinin kendi kanununun esprisine ve istikametine sadık kalması doğru olur.

Bu lüzumu arzeder ve gündemi değiştirme teklifinin reddini rica ederim.

BAŞKAN — Takrirler aynı mahiyettedir. Kanun teklif ve tasarılarının sorulardan evvel görüşülmesi mahiyetindedir.

Oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Gündeme devam ediyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Karayolları Trafik kanunu tasarısı ve Bayındırlık Komisyonu ile Geçici Komisyon raporları (1/242)

BAŞKAN — Yeğlikle görüşülmesine karar verilen işlerden Trafik kanunu tasarısının görüşülmesine devam ediyoruz.

Komisyon sözcüsü.

GEÇİCİ K. SÖZCÜSÜ CEVDET SAN (Gazianteb) — Efendim, komisyonumuz Meclisin, temayülünü nazarı itibara alarak kanunu, verilen takrirler dâhilinde terminoloji bakımından yeniden kaleme alma kararını almıştır. Onun için kanunun toptan komisyonumuza iadesini rica ediyorum.

Tüzük hakkındaki kararımızı kısa zamanda Meclise takdim ettiğimiz zaman arzedeceğim.

BAŞKAN — Müzakeresine başlanılmış olan tasarılardan Trafik Kanunu tasarısının, komisyonun isteği veçile komisyona iadesini kabul edenler... Etmiyenler... İadesi kabul edilmiştir.

2. — Giresun Milletvekili Arif Hikmet Pamukoğlu ve Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun, Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız yahut az toprağa sahip çiftçilerine toprak verilmesi hakkında kanun teklifi ve Tarım, Adalet, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/262)

BAŞKAN — Müzakeresine devam ediyoruz.

Geçen oturumda söz almış olanları okuyorum. Pertev Arat, Muhittin Özkefeli, Ahmet Kemal Varınca. Söz Pertev Arat'ın.

PERTEV ARAT (İzmir) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Muhittin Özkefeli.

MUHİTTİN ÖZKEFELİ (Samsun) — Efendim, bu mevzuda huzurunuza birkaç defa çıkmış bulunuyoruz. Defaatle komisyonlarda reddedilmiş olan bu kanun tasarısı bugün yine huzurunuza çıkmış bulunuyor. Tarakçıoğlu arkadaşımız geçen toplantıda buyurdular ki; Samsun İlinde şu kadar kilometre derinliğinde ve bu kadar kilometre genişliğinde milyonu aşan dönüm arazi vardır, bunlar boş bir halde durmaktadır. Diğer taraftan 3 - 5 vilâyetin topraksız halkı sıkıntı içindedirler. Bu topraklar bunlara tevzi edilsin.

Arkadaşlar, bir defa insafınıza müracaat ederek derhal arzedeyim ki; Samsun gibi bir vilâyette bir milyon dönümü mütecaviz boş arazi bulunduğu hakkındaki beyanat tamamen hilâfı hakikattır. Heyeti Muhteremenizi işhat ederek arzediyorum ki; boş olarak duran bir dönüm arazi varsa, lûtfedilsin, Büyük Millet Meclisinden bir heyet gitsin, varsa biz Samsun'lular bütün bu toprakları diğer vatandaşlarımızın emirlerine amade kalmaya hazırız.

Efendim, mesele şudur; ne toprak fazla olup da boş durmakta, ne de vatandaşlardan toprak esirgenmektedir. Geçen sefer de arzetmiştim, Samsun, her yerde olduğu gibi kendi muhiti ile mütenasip bir arazi buhranı içindedir. Otuz sene evvel gelmiş mubadil arkadaşlar var. Ozaman beş nüfusa 20 dönüm arazi verilmiş. Şimdi nüfus sayısı 25 olduğu halde yine 20 dönüm araziyi işlemektedirler. Bunlara arazi bulunamazken arazi vardır demek, günah olur. Karadeniz'in Samsun, Terme'den Alaçam mıntakasına kadar bataklık, fundalık, çalılık bir mıntakası vardır. Burası şimdiye kadar casus ve eşkıya yatağı olmuştur. Devlet olarak bugünkü iktidar bu meseleyi ele alıp işlediği ırva ve iska eylediği takdirde bu bölgeden istifade edilebilir. Bu mesele Orman Kanunu ile de ilgilidir. O zaman mahallin ihtiyacından artan bir arazi elde ettiğimiz zaman

seve seve diğer vatandaşlarımıza vermeye amadeyiz

Yalnız şunu tekrar edeyim ki, bugün Samsun'da sureti katiyede bu bataklıktan başka arazi yoktur. Olduğu söylenenlerin ellerindeki kayıtlar tamamen hayalîdir, mürekkebi solmuş defter kayıtlarından çıkarılmış rakamlardır.

DEVLET BAKANI YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlar, malûmu âlileri olduğu üzere müzakere edilmekte olan tasarı, Giresun, Ordu, Trabzon, Çoruh ve Rize vilâyetlerinde sakin vatandaşların, Samsun İlinde Devletin hükmi tasarrufunda veya müseccel mülkiyetinde bulunan araziye yerleştirilmesi ve bu arazinin tevzi edilmesi mahiyetindedir. Bu beş vilâyetin kesafeti nüfusu hepimizce malûmdur ve bu kesif nüfuslu vilâyetlerdeki halkın maişet müzayıkası da malûmdur. Bu vilâyet halkının maişetinin daha geniş bir hale getirilmesi ve bizzat bu vilâyettlerin iktisadi kaynaklarının da artması hususunda Hükümetçe üzerinde durulmaktadır. Bundan başka topraksız köylüyü topraklandırma meselesi Hükümetinizin ciddiyet ve samimiyetle ele almış olduğu dâvalardan birisidir. Memleketi kalkındırmak, iktisadi kaynakları artırmak hususunda teksif edilen mesai mihrakından bir tanesini de topraksız köylüyü topraklandırmak meselesi teşkil etmektedir. Ve son senelerde de bu yoldaki faaliyetlerimiz gayet geniş ve geçen seneki nispetlere nazaran mükerrer nispetler de teessüs etmektedir.

Son seneler içinde yapılmış olan toprak tevzi miktarları şunlardır : 1947 senesinde bu iş ele alınmış ve 49 000 dönüm arazi tevzi edilmiştir. 1948 senesinde 238 656, 1949 senesinde 389 211 ve 1950 senesinde 820 193, 1951 senesinde de bu miktar 1 232 685 ve şimdi içinde bulunduğumuz şu âna kadar göçmenler de dâhil, 1 418 000 dönüm arazî tevzi edilmiş bulunmaktadır. Bu sene tevzii kararlaştırılan miktar bir buçuk milyon dönüm idi. Halen yukarda arzettiğim miktar arazi tevzi edilmiş bulunduğuna göre, önümüzdaki günlerde, tevzi edilen arazinin tâyin edilen haddî tecavüz edeceği ve bunun muvaffakiyetle başarılacağı anlaşılmaktadır.

Karadeniz sahillerindeki beş mıntaka halkına buralardan arazi verilmesine gelince; bu mıntaka halkına, tahmin edildiği gibi, Samsun İlinde tevzi edilecek boş ve Devletin hükmi tasarrufunda bulunan arazi meydana çıkmamıştır. Geçen sene bu kanunun kabulünden sonra Samsun'a bir heyet daha gönderdik ve orada da iki tevzi komisyonu teşkil ettik. Fakat o mıntakada dağıtılacak arazi bulunmadığından bu komisyonlar 1951 de ancak 10 000 dönüm arazi tevzi edebilmişlerdir. O tarihten bugüne kadar orada arazi tevzi etmek mümkün olamamıştır.

Bir taraftan Devlet Bakanlığı Ziraat Bakanlığına, orada bulunan ve orman sahası ad ve itibar edilen mıntakalar tesbit edilerek bunların kültür arazisi olanlarının belirtilmesini istemiştir. Derdesti tetkik bulunan Orman Kanunu Tarım Bakanlığına bu hususta ayrıca kolaylıklar temin edecektir. Diğer taraftan bataklıkların kurutulması işini de Bayındırlık Bakanlığı ele almıştır. Bu sene, plânları ikmal edilmiş, mütaahhide verilmiş, bataklık ve çay mecraları ıslahı işi vardır, bunlar 1952 senesi programına ithal edilmiştir.

Bir taraftan bu gibi araziler kültür arazisi haline geldikçe, diğer taraftan Bayındırlık Bakanlığının 1952 - 1953 seneleri programlarında yer alan bataklık ve çay mecraları ıslahı tekemmül ettikçe bu araziler elbet muhtaç çiftçilere tevzi edilecektir. Eldeki mevzuat, Giresun, Trabzon, Çoruh, Rize halkının Samsun'a getirilmesine müsait midir değil midir? Adalet ve Tarım komisyonları raporlarında eldeki mevzuatın bu halkın buraya getirilip kendilerine toprak tevzi edilmesini mümkün görmüştür. Bu komisyon raporu Heyeti Aliyelerince bu şekilde kabul edildiği takdirde tatbikat hususunda bize salâhiyet ve anlayışta vüs'at temin edecektir. Fakat buna rağmen dâhili iskân politikasını mevzuatı hazıramız temin edemiyorsa, hakikaten bâzı ufak noksanların bulunduğuna bendeniz şahsan kaani bulunuyorum. Belki bir iki maddelik bir kanunla Hükümet, memleketin dahilî iskân politikasını daha esaslı tanzim ederek, bir vilâyette bulunan halkın uzak vilâyetlerdeki topraklardan istifade etmesini mümkün kılacak bir teklifi huzurunuza getirecektir.

İster şimdi Heyeti Aliyelerince kabul buyurulacak olan komisyon raporuna istinaden ve ister bu kâfi gelmediği ve Heyeti Celileye arzedilecek olan kanun lâyihası kabul buyurulduğu takdirde bir vilâyette bulunan çiftçilere veya çiftçilikle iştigal etmeyip de çiftçilik yapacak vatandaşlara diğer uzak yerlerdeki Devlet arazisinden

toprak verilmesi suretiyle hareket olunması imkân dâhiline girmiş bulunacaktır.

Sonra dâva sadece bu beş vilâyete munhasır değildir. Tasarıda mevzuubahis olan bu beş vilâyetten başka vilâyetlerde de orman mıntakasına yakın birçok vatandaşlarımız vardır. Bunların bu topraklarda yerleştirilmek suretiyle müstahsil hale getirilmesi ihtiyaç ve lüzumu kendini göstermektedir. Bütün bu sebeplerle ve Tarım, Adalet komisyonlarının tetkikatı neticesinde varmış oldukları kararı biz Hükümet olarak gayet iyi karşılamaktayız. Bu raporun Heyeti Celilelerince kabul edilmesinin maslahata muvafık olacağı kanaatini arzederim.

Neticei karar tabiî Yüksek Meclisindir.

İZZET AKÇAL (Rize) — Bir sual, Sayın Devlet Bakanını üç ay evvel ziyaret etmiş, «dahilî iskân politikası hakkında bir tasarı ile Meclise gelecek misiniz?» diye sormuştum. Karadeniz mıntakasının ihtiyaçlarını da uzun uzadıya kendilerine belirtmiştim. Bana, kısa bir zamanda, Meclis açıldığı sırada bu tasarıyı Meclise getirebileceklerini tahmin ettiklerini ve üzerinde çalışmalar yaptıklarını söylemişlerdi. Daha ne kadar zaman bekliyeceğiz? Böyle bir çalışma var mıdır, bu çalışma ne zaman Meclise intikal edecektir?

DEVLET BAKANI YUNUS HUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Dahilî iskân işinin ne kadar ehemmiyetli bir devlet politikası olduğunu takdir buyurursunuz. Sayın İzzet Bey arkadaşımız, bana geldikleri zaman kendilerine bu hususta tetkikat yaptıracağımı ve icabeden bir teklifin Büyük Millet Meclisine arzedileceğini söylemiştim.

Şimdi, burada beyanatım esnasında arzettiğim gibi, bu hususta tetkikat yapılmakta, bâzı prensip noktaları elde edilmiş bulunmaktadır. Bütün bu tetkikat neticesinde hazırlanacak bir tasarının yakın bir zamanda Heyeti Celilenize sevkedilmesinin mümkün olacağı kanaatini gütmekteyim.

BAŞKAN — Ahmet Kemal Varınca, buyurun.

AHMET KEMAL VARINCA (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlar, iştigal saham dâhilinde olan meselelerde söz almaya ve kürsüde dilimin döndüğü kadar söylememe ahdü peyman etmişim. (Gülüşmeler). Binaenaleyh bu muhterem iki arkadaşın vermiş olduğu kanun teklifi, Türkiye'nin en muazzam bir meselesinin şöyle yanından geçmiştir. Ve bendeniz bu yandan geçmeyi, şöyle hafif tertip temas etmeyi fırsat addederek yüksek huzurunuzda bu memleketin muazzam meselesini teşrih etmek istiyorum. Eğer dinlemek lûtfunda bulunur, müsamaha buyurursanız bu mesele böyle komisyonların ret, ret diye baştan savarak atacakları bir mesele değildir.

Saniyen, burada Sayın Devlet Bakanı arkadaşımızın da «gelecektir, gidecektir, şöyle yapacağız, böyle yapacağız» demesiyle de hallolunacak bir mesele değildir. (Sen hallet bakalım sesleri).

Şimdi, mesele şudur; Türk milleti senede yarım milyon çoğalmaktadır. Ve bu milletin %90 ı çiftçidir, kim demiş % 80 ni. Bizim İstanbul hariç, hattâ İzmir, Ankara da dâhil, çiftçidir. Bu sefer İzmir'de gördüm, belediye hududu dâhilinde traktörler geceleri de çalışmaktadırlar. Yani mükemmel bir çiftçi memleketi.

Şimdi tasavvur buyurunuz ki, bir milletin % 90 ı tarla ile meşguldür, ziraatle meşguldür ve bu da senede yarım milyon çoğalmaktadır. Buna mukabil arazi sahası nedir? Bu çoğalıyor mu? Hâşa, çoğalmıyor, o, nüfusun tezayüdüne makûs olarak azalmaktadır. Saha belki sabittir, fakat toprağın randımanı azalmaktadır. Çünkü toprak işlene, işlene, gübresizlikten dolayı kuvvetini kaybetmektedir. Sonra bu memleketin toprağının üstündeki alüviyonlu maddeler denizlere akmaktadır. Bütün bunlar dört tarafı deniz olan bu yarımadanın denizlerine karışmaktadır. Millet çogalıyor. Bu memleketin % 90 ı çiftçidir. Coğrafi ve iktisadi temelleri toprağa istinat eden bir memlekette çiftçiye, çoğalan nüfusa arazi bulmak lâzımdır. Biz zannediyoruz ki, ziraat makineleşirse meseleyi halledeceğiz. Bilâkis ziraat makineleşince mesele daha muazzam ve feci bir şekilde meydana çıktı. Nasıl : Adana'ya Şarktan her sene 150 bin çiftçi gelirdi. Traktörler geldi, amele ve küçük çiftçi açıkta kaldı. Gelen amele gelmesin fakat küçük çiftçiyi, oradaki küçük çiftçiyi ne yapacağız? Sonra bâzı yerlerde çiftçiler bu makinalardan dolayı aç kalmaya mahkûmdurlar. Dahası var. Bizdeki çiftçi yalnız az çok toprağa sahip olan çiftçi değildir. Bizim memlekette çiftçi yarıdır, şudur, budur. Memlekette esaslı

bir istatistik yok ki, şu kadar yarıcı, şu kadar maraba ve şu kadar toprak sahibi çiftçi var diyebilelim. Diğer taraftan birçok tarla sahipleri traktör alıyorlar, yarıcı ise açıkta kalıyor. Diğer taraftan bir sürü sızlanma oluyor ve muztarip bir durum ortaya çıkıyor. Her milletvekili arkadaşa veya Hükümete vatandaş geliyor, «Bana da tarla ver, ben de sanatımı icra edeceğim.» diyor. Biz memlekete, tam mânasiyle ziraat yapalım diye traktör getirttik fakat binlerce çiftçi açıkta kaldı. Dâva bugün B. M. Meclisine kadar geldi, komisyonlarda reddedildi. Hükümet şöyle böyle yapacağım dedi. Bu, bugünün meselesidir. Hepiniz intihap dairelerinizi gezdiğiniz zaman, sizlere müracaat eden vatandaşların çoğu hep bu topraksızlıktan şikâyetçi. Bugün % 80 inin tarlası yoktur, şudur budur. Bütün köylünün derdi hep bu toprak işidir, «Benim toprağım azdır, bana toprak verin.» diyor.

Sizlere bu hususta bir misal söyliyeyim :

Bir misal. Üç sene evvel memleketimin köylerini gezerken bir köylü geldi, ailemle Muş'a gideceğim, ne dersiniz dedi. Aferin dedim, git.. Bir kaç aile halinde gittiler. Gittiler, valiye müracaat ettiler. Vali filân yerde tarla var dedi. Adamcağız, bu yalnız tarlayı ne yapalım, ev ister, alet ister dedi.

Çadırda kalmış, birkaç çocuğunu feda etmiş.. Ben günaha girdim.. Demek ki, tarla lâim ev lâzım, alet lâzım.

Komisyonlar 41 nci madde mucibince bu mesele halledilmiştir. Binaenaleyh bu arkadaşların verdikleri takrire lüzum yoktur. 41 nci madde nedir? 41 nci madde arazisi olmıyan, tarlası olmıyan çiftçiye tarla vermektir.

Kanun ne yapar? Kanun Hükümete hukuk bakımından bir salâhiyet ve bir vazife verir. Şu vazifeyi yapacaksın der. Fakat plân? Plân nerede? Plân yoktur. Arkadaşlar plân şu :

Bugün bu meseleyi halle uğraşan tarihçi, coğrafyacı ve ziraatçi uzmanlar diyor ki, Türkiye'de bir iç iskân lâzımdır.

İç iskân nasıl olacak? İç iskân hususunda iki tez vardır. Bunları açıklamak mecburiyetindeyim. Çünkü açıklanmazsa bir bu meseleyi bir oportünist olarak, bir bürokrat olarak havaleden havaleye göndeririz. Bu meseleyi teşrih edelim:

Uzmanlar diyor ki: Türkiye ziraat bakımından üç kol üzerine taksim edilecektir. Yani eğer radikal, dinamik bir ıslahat yapmak istiyorsak 3 kol üzerinden hareket olunacaktır: Bağ, bahçe ziraati ile iştigal eden mıntaka, tarla ziraati ile iştigal eden mıntaka, hayvancılıkla iştigal eden mıntaka diye ayıracaksınız. Fakat bunu bu memleketin yapmaya kudreti yoktur. Çünkü muazzam bir sermaye meselesidir ve yüksek bir teknik kabiliyet ister. Bu hayaldir ve ham hayaldir.

Asıl pratik olarak ileri sürülen nazariye şudur: Türkiye coğrafi tabiatı itibariyle, tarihi itibariyle, ekonomisi itibariyle yedi mıntakada toplanmıştır, karakteri tamamen ayrı yedi mıntakada. Şimdi biz, bu iç iskânı bu 7 mıntakada yapabiliriz. Yani yapacağımız tahavvülleri ancak mıntakavi bir şekilde yapabiliriz. Bakınız burada iş tamamen tebarüz ediyor.

Karadeniz mıntakasındaki 2 mebus arkadaş, bu mıntakavi iskân tezine riayet ederek diyorlar ki; bu beş vilâyetteki topraksız köylü, topraksız çiftçi yine Karadeniz mıntakasındaki bir mıntakada iskân edilsin.

Maddeleri iyi okudum; maddeler yalnız 41 nci madde gibi Hükümete bir iskân hakkı vermiyor. Aynı zamanda plânını da yapıyor, «oradaki toprakları verirken borçlanmış oluyor. Çiftçi para verecek» diyorlar.

Topraksız köylü parayı nereden bulsun? Bu, plâna taallûk eden bir fikirdir. Bunlara ziraat aletlerini alabilmeleri için 500 lira da kredi verilecek. Bu da plâna tâbi bir fikirdir. Topraksız köylünün parası pulu varsa.. Yoksa başka.. Memleketin yedi mıntakası var. Meselâ Marmara sıntakasında iç iskân yapacaksınız; mutlaka önce o mıntakadaki topraksız çiftçiyi toprak sahibi etmek lâzımdır. Karadeniz mıntakasında iç iskân yapacaksanız, oradaki çiftçiyi Muş'a gönderemezsiniz, iklim müsait değildir. Bu plânsız hareketleri eski iktidar yaptı. Dicle kenarında evler yapıldı getirilen muhacirlere burada oturun dendi. Ben bu evleri bomboş gördüm. Nasıl otursun, iklim müsait değil, hayvanı yok. Bu plânsız işlerden vazgeçelim. Bu Meclis, bir inkılâp Meclisi, bir fikir Meclisidir: İyi dikkat ediniz; genç Meclistir. Genç meclislerden daima dinamik hareketler ve kararlar beklenir. Bakmayın biz yaşımızı başımızı aldık, fakat genç arkadaşların katiyen oportünist ve bürokrat olmamasını rica ederim. Biz

şimdi bir karar vereceğiz, diyeceğiz ki, evet 41 nci madde var, bu teklifler de var, mesele de gayet muazzam ve müstacel bir iç iskân dâvasıdır. Hükümet bu iç iskân dâvasını bir plâna raptetsin, hangi tezi kabul edecekse ona göre bir plân yapsın. Bu meseleyi İçişleri Komisyonuna havale edelim, çünki iş ergeç, dönüp dolaşıp, plâna geliyor, iç idareye taallûk ediyor. Bu hususta bir teklif de veriyorum, bunu böyle reddetmiyelim, bu dâva Türkiye'nin muazzam dâvası olarak ele alınmıştır. Bu fırsattan bilistifade bu meseleyi İçişleri Komisyonuna havale edelim, orada Hükümetle temas edilir. Sayın Devlet Bakanı da buyuruyorlar ki, bizim de birtakım plânlarımız vardır. Şu halde bütün dilekler meydana konsun ve müzakere edilsin, fakat İçişleri Komisyonundan gelecek karara intizaren biz bu kanunu reddetmiyelim. Bu dâvayı savsaklamaktır diyorlar ama ben demiyeceğim, dâvayı ele alalım, ihmal etmiyelim, dâvanın arkasından koşalım. Buraya kadar topraksız halk geliyor, bunlar sellemehüsselâm oraya buraya gidiyorlar. Yazıktır bu adamlara. Muş diyor gidiyor; altı ay sonra 2 - 3 nüfus telefat verip dönüyor; Van diyor gidiyor. Çok rica ederim; bu 200 senelik bir meseledir. Eğer bu memleket 200 seneden beri bir program yapsaydı, biz de bugün programsız bir hale düşmezdik.

Ben aklımın erdiği kadar ve iştigal saham dâhilindeki mevzular üzerinde mâruzatta bulundum. Benden günah gitti. Şimdi bir de teklif veriyorum; bu iç iskân mevzuunu İçişleri Bakanı, Devlet Bakanı ve daha alâkalı bakanlıklar kimlerse birleşirler ve iç iskân için bir plân hazırlarlar, getirirlerse o zaman müsterih olurum. Yoksa ben henüz tatmin edilmiş değilim.

BAŞKAN — Söz alan arkadaşlardan sonra Ahmet Hamdi Başar usul hakkında söz istedi. Şimdi takdimen kendisine söz veriyorum.

AHMET HAMDİ BAŞAR (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; mevzu çok dallandı, budaklandı. Tahmin ediyorum ki hepimizin kanaati şu noktada toplanıyor. Bu, memleketin, derhal ele alınması icabeden bir iskân dâvası vardır. Bu iç iskân dâvasının yapılacak kanunla bir hal çaresine bağlanılması için çok vakit kaybedilmiştir. Kanaatimce Hükümet ihtiyatsız ve dikkatsiz hareket etmiştir. Bu itibarla bu dâvayı ayıralım. İç iskân mevzuu ayrı bir dâvadır. Bendeniz şahsan, bundan bir sene on gün evvel, bu dâvanın halli için kendimce münasip gördüğüm bir teklifi Yüksek Meclise takdim etmiştim. Komisyonlarda Hükümet mümessilleri bana dediler ki; biz de böyle bir kanun hazırlıyoruz, acele etmeyin, bir an evvel bu kanunun çıkmasına gayret sarfediyoruz. Bugün görüştüğümüz dâva iç iskân işine bir hal çaresi bulmak olsaydı ben de fikirlerimi bildirirdim. Fakat mevzu Giresun, Trabzon, Çoruh, Ordu ve Rize illerinin topraksız halkının Samsun İlinde topraklandırılmasını temininden ibarettir. Riyaset makamının, iç iskân dâvasına taallûk eden meselede hatiplerin sözlerine fazla müsamaha etmemesini teklif ediyorum.

Bu bakımdan müzakerenin kâfi olduğu kanaatiyle, kifayeti müzakere takriri veriyorum.

BAŞKAN — Efendim, Riyaset kanun teklifinin tümü üzerinde görüşmeler yapıldığı için müdahale etmemeyi uygun bulmuştur ve müdahaleye yer olduğu kanaatinde de değildir.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar, muhtelif hatip arkadaşlarımızın bu mevzu üzerindeki konuşmalarında birkaç noktada iştirak vardır. Bir kere memleketimizde bir iç iskâna ihtiyaç olduğu, saniyen Doğu Karadeniz mıntakasındaki 5 vilâyet halkının o mıntakada gayet çetin şartlar altında yaşadığı ve bunların behemehal başka taraflarda iskân edilmek suretiyle maişetlerinin temini cümlece kabul edilmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan komisyonların bu kanunu ret esbabı mucibelerine bakacak olursak orada yalnız ve yalnız Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun bu ihtiyacı giderebileceği mütalâasiyle teklifin reddine karar verildiği görülür. Fakat hâdiseyi, bilhassa , bu mıntakada her kesçe malûm olan, nüfus kesafetini yurt içinde yerleştirmek dâvası olarak ele aldığımız zaman bu esbabı mucibenin yerinde olmadığı kendiliğinden zâhir olur. Nitekim Çiftçiyi Topraklandırma Kanunundan buradaki vatandaşların istifadesi imkânı olmadığı için kanun burada, bu mıntakada tatbik olunamamaktadır. Binaenaleyh Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu burada tatbikiyle bu dâvayı halledeceğimizi aklımızdan çıkarmalıyız. Devlet Bakanı Arkadaşımızın sözlerini ele alınca buradaki topraksız vatandaşları nasıl topraklandırabileceğimiz mevzuu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Devlet Bakanı da bu işin mevcut kanunla hal edilemiyeceğini bu sebeple yeni bir tasarı getirmek-

te olduklarını, bâzı raporlardan da istifade edileceğini ifade etmektedirler.

Arkadaşlar, bu mıntakadaki topraksız vatandaşı kurtarabilmek, toprak sahibi edebilmek için, iki şık mevcuttur. Birisi; Devlet Bakanının da söylediği gibi, vatandaşlarımızın olduğu yerde kolaylıkla maişetlerini temin edecek tedbirleri almak, diğeri de, mecburi olarak başka yerlerde arazi temin etmek.

Bilhassa birkaç seneden beri oraların mahsulleri ve gıda maddeleri üzerinde hükümet tarafından alınan çok isabetli tedbirler sebebiyle bu geçim zorluğu bir derece hafifletilmiş ve kolay geçinmeleri temin edilmiş ise de buradaki nüfus kesafeti bakımından, başka yerlere yerleştirilmek suretiyle ikinci yolu da bir kere imkân sahasına koymamız icabeder. Onun için arkadaşlarımız böyle bir kanun teklifi ile huzurunuza gelmişlerdir. Ama bu kanun teklifi, belki bu derdin tam çaresini göstermiyebilir. Nitekim Devlet Bakanı arkadaşımız da yeni bir tasarı üzerinde bulunduklarını söylemişlerdir.

Eğer, İzzet Akçal arkadaşımızın ikaz ettikleri gibi, şimdiye kadar böyle bir tasarı gelmiş olsa idi, bu teklife de belki ihtiyac kalmıyacaktı. Fakat henüz böyle bir tasarı yoktu. Şu halde geleceği belli olmıyan tasarı ile bu teklifin birlikte ele alınması icabeder. Derdin çaresini bulmak ve Hükümetten gelecek tasarının gelmesini tacil etmek için ve bununla karşılaştırılacak fikirleri bir arada münakaşa ve müzakere etmek ve esaslı bir netice almak için, mevzuubahis olan kanunun bu teklif ile birlikte Tarım, Adalet, İçişleri ve Bütç komisyonlarından müteşekkil bir geçici komisyonda yeniden müzakere edilmesini ve Hükümetin de hazırlanmakta olan tasarı ile oraya gelmesini, her iki teklifin orada ele alınmasını rica edeceğim. (Olmaz, olmaz sesleri) Bu komisyondaki arkadaşlarımız bu tasarı ile teklif edilmekte olan esasları Hükümetten gelecek tasarı ile karşılaştırarak daha iyi bir neticeye varırlar. Bu teklifin böyle bir komisyonda müzakeresi mevzuubahs olursa Hükümet de hazırlığını hızlandıracaktır. Tek endişem bundan dolayıdır. Binaenaleyh, teklifin böyle bir komisyona havalesini arz ve rica ederim.

BAŞKAN — Mustafa Reşit Tarakçıoğlu.

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Trabzon) — Arkadaşlarım, bu önemli mevzu üzerinde geçen defa teklifimizin mucip sebeplerini uzun uzadıya azrtemiş ve başınızı ağrıtmıştım. Fakat şimdi bâzı hâtiplerin beyanatı üzerine kürsüye gelmek ve istenilen toprak hakkında biraz malûmat vermek mecburiyetinde kaldım.

1948 yılında, Samsun Valsi, Samsun'daki Hazineye, Evkafa ait arazi ile bataklıklardan kurutulmuş özel idareye ait, ve bir de kimsenin malı olmıyan toprakların tevziini Toprak ve İskân İşleri Umum Müdürlüğünden istedi. Bunun üzerine Şahap Denizeri isminde bir zatın başkanlığında oraya bir heyet gönderildi. Heyetin raporunu okudum. Bu rapor bugün yine Toprak Umum Müdürlüğündedir. O rapor okunduğu zaman görülür ki, bizim mevzuumuz olan bu topraklar şu kısımlara ayrılıyor : Evkafa ait topraklar, Hazinenin tasarrufunda bulunan topraklar, bir de çalılık ve bataklık kısımlardır.

Arkadaşlarım, bu öyle bir geniş arazidir ki, onlardan istifade ettiğimiz takdirde yalnız sefalet içinde kalan binlerce aileyi kurtarmış olmıyacağız, aynı zamanda memlekete geniş mikyasta yiyecek temin etmiş olacağız.

Arzedeyim : Orada bir Gölemen Çiftliği vardır. Bu çiftlik çalılık ve bataklık denilen araziden 80 bin dönümünün temizlenmesi suretiyle meydana gelmiş bir çiftliktir. (Yok öyle şey sesleri) Yok mudur? Vakıalara istinat ediyorum, resmî kayıt gösteriyorum. Samsun'la Bafra arasındaki hara 50 - 60 bin dönüm çalılığın ortadan kaldırılması suretiyle meydana getirilmiştir. Yok mudur? İşte ortada. Ben rakamlara dayanarak konuşan bir adamım, başka türlüsüne aklım ermez. Onun için bir günah işlemedim. Ve hilâfı hakikat beyanda bulunmadım. Bunu reddederim. Samsun Şehrine su veren Çentoğlu mevkiinden ta Alaçam'a kadar 100 kilometrelik bir saha vardır. Orman mıdır, çalılık mıdır? Demin arzettiğim gibi, mütehassısların raporu okunursa bunun ne olduğu derhal meydana çıkar. Burası dünyanın en mümbit topraklarından biridir.

Şu halde toprak orada duruyor, bunlardan işlenmiş olanlar o tarihten sonra belki iskân için şuraya buraya verilmiş olabilir. Fakat arkadaşlarım, fundalık olan bir arazinin veya bataklık bir toprağın bataklığı kurutulmuş olduğu halde bomboş durmasına hangi gönül razı olur?

Bizim Türkçemizde bir darbı mesel vardır. «Eve lâzım olan bir şey camiye haramdır.» der-

ler. Biz asla Samsun'lu vatandaşlarımızın ıstırap içinde topraksız kalmasını arzu etmeyiz ama beri tarafta bomboş bir toprağın da topraksızlıktan muztarip bulunan vatandaşlara verilmesini istemek kadar haklı ve asîl bir dâva olamaz. Burası asırlardan beri niçin boş ve işletilmemiş bir halde dursun?

Arakdaşlar, o arazi bir zamanlar İkinci Bayezit devrinde Osmanlı İmparatorluğunun süvari atlarını temin için tahsis edilmişti. Şunun bunun eline geçe geçe bugün gördüğümüz çamlıklar kalmıştır. Dikkat ediyorum, Tarım, Maliye, Adalet ve Bütçe komisyonlarındaki arkadaşlardan bir kısmı redde gidemediler. Öteki taraf ise «Efendim, 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun 41 nci maddesi bu işi temin ediyor, ayrıca kanun getirmeye ne lüzum var.» dediler.

Tahmin edersiniz ki, bu kanunu getirenler 41 nci maddeyi elbette okudular. 41 nci madde toprak tevzi eder, toprak olmayınca ne olacaktır? Bu itibarla bu kanun oralarda kabili tatbik değildir.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun umumi esasları içinde bir teklifte bulunduk, teklifi kabul veya ret Yüksek Heyetinize aittir. Ama kabul olunursa ne olacaktır, reddolunursa ne olacaktır? Bunu reddettiğimiz takdirde bendeniz bir milletvekili olarak vazifemi ife etmişim. Yüksek huzurunuzda mâruzatta bulunmakla bana ait olan kısım bitmiştir.

Şimdi reddedelim de o milyon dönüm arazi bomboş dursun; berî tarafta da, - rakama dayanarak arzetmiştim, on binlerce çiftçinin hiç toprağı yok canım - bunlar da öyle beklesinler. Bunu yüksek vicdanınızın bu şekilde reddedeceğine kaani değilim. Mesele retle bir neticeye varmıyor.

Arkadaşlarımdan bâzıları «bir komisyon teşkil edilsin yahut İçişleri Komisyonuna gitsin, Hükümeti de tahrik etmiş olur» cihetini ileri sürdüler. Bendeniz için, teklif sahibi olarak, teklifimin kabulünü istemek en evvel düşünülecek bir şeydir. Çok rica ediyorum, ret keyfiyeti kulaklarını bugün alacağımız karara dikmiş, ümitlerini bu karara bağlamış muztarip yüz binlerce insanın ümidini hurdehaş edecektir. Onun için bir hal şekline varılmasında isabet olacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Devlet Bakanı.

DEVLET BAKANI YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — 1 - 2 noktayı tenvir etmek isterim. Evvelâ Samsun'da milyonlarca, yüz binlerce dönüm, Devletin hükmü tasarrufunda olan kültür arazisi mevcut değildir. Samsun'da da iki toprak tevzi komisyonumuz vardır. Bunlar toprak tevzi edemiyorlar. 1951 senesinde 10 bin dönüm kadar arazi tevzi etmişlerdir. 1952 senesinde Türkiye'nin muhtelif yerlerinde 1,5 milyon dönüm arazi tevzi edildiği ve tapuları da verildiği halde, Samsun'daki bu iki toprak komisyonu gayrifaal bir vaziyette durmaktadır.

Sonra eldeki mevcut Toprak Kanununun 41 nci maddesi bir mıntakadaki halka arazi dağıtılır da, fazla arazi kalırsa yakın mıntakalardaki halka o mıntakadan arazi verilebilir, diyor. Yani Trabzon ve Giresun halkına arazi tevzi edilebilmesi için mutlaka Trabzon, Giresun vilâyetlerinde toprak tevzi muamelesine başlamak lâzımdır. Samsun'da toprak tevzi muamelesine başlanmıştır. Birtakım orman sahası arazinin tahdit dışı bırakılması ile, bataklıkların, çay meralarının kültür arazisi haline getirilmesi ile Samsun'daki arazi Samsun halkının ihtiyaçlarından fazla olursa o zaman Giresun, Trabzon, Ordu vilâyetleri halkına dahî Samsun'dan arazi verilecektir. 41 nci maddenin şekli tatbikını; «bu kanun Giresun, Ordu, Çoruh vilâyetlerinde tatbik edilecektir ve ancak bu takdirde bu vilâyetler halkı alabilecektir» mealinde anlaşılması yanlıştır. Bu iki noktayı açıklamakta müzakerenin selâmeti bakımından fayda gördüm.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) — Muhterem arkadaşlar, mâruzatıma başlamadan evel Sayın Muammer Alakant ve Samsun Milletvekili arkadaşımızın temas buyurdukları bir noktayı cevaplandırmak istiyorum. Buyurdular ki; Samsun'da bir dönüm dahi arazi yoktur. Biz, mevcut olduğunu, Hükümetin resmî mümessillerine, hattâ Bakanın huzuriyle, cereyan eden müzakereler neticesinde, resmî vesikalara istinaden ispat ettik. Son defa konuştuğumuz zaman, Tarım Bakanı buradadır, kendisi 500 bin - 600 bin dönüme kadar çıktı. Bizim elimizde resmî kayıtlardan istihraç edilmiş vesikalar var, bunlara göre, bugün Hazineye ait bulunan malların, tutarı temellük edilmiyen kısımlar hariç olmak üzere, 1,5 milyon dönüm araziden ibaretir. Temellük edilmiyenler de dâ-

hil edilirse bu 3 milyona dahi çıkar. Bu bir :

2. Evkafın elinde, bütün Evkaf kayılarını çıkarttık metre kareye varıncaya kadar hesapladık.

3. Bunun dışında mahallî idarelere ait bulunan arazi vardır. Tevzi konusudur; onları da bir bir cetvelleriyle arzettik, okuduk, neticede bu yetmiyormuş gibi 1949 senesinde Toprak Umum Müdürlüğünün hususi şekilde gönderdiği mütehassısların altında imzaları bulunan vesaiki arzettik, Ziraat Komisyonu şu kesin mahiyetteki teklifimizi kabul edecekken, dörde karşı 6 arkadaşla teklif reddedilmiştir. Bilmiyorum Demokrasi icabı mıdır? Sonradan imzalar sıralanmıştır..... Bir arkadaşın, ismini zikredeceğim, samimî konuşacağım, bu dâva ne parti ve ne de pırtı dâvasıdır. Millî bir dâva olduğundan bunun üzerine el koyduk. Samsun Milletvekili Bay Hâdi: iki yüz elli bin kişi, yani beş vilâyetin halkı Samsun mıntakasına iskân edilecek olursa, Samsunlular buna karşı kor ve bir cephe alırsa bunun sonu ne olacaktır? Bunu düşünüyor musunuz? Dedi. Böyle bir soru karşısında titrememek imkânsızdır. Hükümetin bir üyesi de vardı bu ne demektir? Diye sordum, Cevap yok : Önceden açıklıyayım ki, bu işe parti kanaliyle de tesir yapılarak istenilmiştir. Hattâ Partinin Meclis Grupu İkinci Başkanı olan Potuoğlu, bu arkadaşın kulağına bir şeyler fısıldadıktan sonra, ayağa kalkmış ve dışarı çıkmıştır. Yukarda mâruz sualime elbette, verilecek muhik bir cevap yoktu! Nihayet komisyon başkanı reye müracaat etti ve 4 e 6 reyle iş kapandı gitti ve sonra dışarı çıkınca (Bu da demokratik bir usul olsa gerektir) bu Başkan Yardımcısı tasarıyı geri almamız için üzerimizde tazyik yapmaya başladı. Tabiî şiddetle reddedildi. Aradan çok zaman geçmedi denilebilir mi? Bir buçuk sene evvel teklif ettiğimiz bu kanun ancak bugün buraya gelmiş bulunmaktadır.

İkincisi; Adalet Komisyonunda bir siyasi mahzur olabilir mi, sözü artaya atıldı. Komisyon Başkanı Halil Özyörük, hiçbir âza itiraz ve teklif etmediği halde, kendiliğinden bu mevzuda siyasi bir mahzur olup olmadığını Hükümetten soralım, dedi. Bunun üzerine ben, müdahale ettim ve 7 senedir bu memlekette toprak tevziini istihdaf eden bir kanun meriyettedir.

Böyle bir kanun mer'i iken siyasi mahzuru tetkika lüzum var mı? Komisyonunuz Adalet Komisyonudur, direktöman bir teklif vâkı olmadan usule aykırıdır diye belki bugün bu noktayı geri bırakabilirsiniz.

Ne ise bekledik. Bir müddet sonra sayın Karaosmanoğlu teşrif buyurdular, izahata başladılar. Bu izahat, şimdi dinlediğiniz sayın Muammer Alakant'ın verdiği izahatın aynı idi. Müdahale ettim, sordum; Hükümet yalnız bir noktayı açıklamak için buraya davet edilmiştir. Sorulan nokta, bu işte siyasi bir mahzur olup olmadığı noktasıdır. Siyasi mahzur yoktur, dediler, mesele, Allah razı olsun, halledildi. Elbet ne olacak? İki buçuk senelik demokratik icraatta Hükümetin arzulamadığı her hangi bir teklifin elbet kolay kolay Meclisten geçmediğine şahit olduğumuz için bunun da reddi ciheti komisyonca istilzam edildi. Sayın arkadaşımı işhatederek arzediyorum, bu mesele bir kül olarak ele alınacaktır. Şimdiki teklif bu külün cüz'ünü teşkil etmektedir. Yakında kül olarak halledilecektir, dediler. Sordum, Tarım Bakanı Nedim Ökmen'e: Beş sene, on sene bir müddet tâyin ediniz, ona da razıyım dedim. Bu müddet tâyin edilmemiştir. Ama toprağa muhtaçların miktarını sorduğum zaman, Karaosmanoğlu, iki buçuk milyon aile topraksızdır, dedi. Şimdi size sorarım arkadaşlar; bu dava bir kül ise iki buçuk milyon aileyi beşer nüfustan hesap edecek olursak 12 buçuk milyonluk bir kitle teşkil eder. Böyle bir kitlenin büyük davasını halledinceye kadar âcil durumda bulunan 5 vilâyet halkının sabrı, tahammülü kalır mı?

Bu hususta bir noktaya daha temas edeceğim:

Sayın Alakant buyurdular ki, benim şahsi bir kanaatim olarak, - belki bir sürcü lisan oldu, bir kasdı mahsusum olduğunu arzediyorum, aynen sözlerini tekrar ediyorum - (birkaç maddelik bir maddei kanuniye ile) bu vilâyetler halkına toprak dağıtılmasını tasarlıyorum. Ben de soruyorum: Sayın Muammer Alakant siz bu kürsüde Hükümet namına mı mâruzatta bulunuyorsunuz yoksa şahsınız namına mı? Bir kanun teklifi mevzuubahistir, heyeti umumiyeye arzedilmiştir. Siz Hükümet namına noktai nazarınızı arzediyorsunuz. Ve ifadelerinizin de o şekilde olması iktiza eder. Ne ise ben vicdanen müsterihim. Fakat Giresun Milletvekili olarak bütün memleketin vekilliği bir tarafa, Trabzon, Rize, Çoruh ve Ordu'yu bir mıntaka olarak düşünmek benim başta gelen vazifem değildir ama o derecede ağır mektuplar alıyorum ki bu kürsüden bunu arzetmek

mecburiyetinde kalıyorum. Bir genç evlendiği gecenin sabahı evinden çıkıyor, 9 - 10 sene karısının yüzünü unutuyor, doğan çocuğunun yüzünü görmüyor. Çünkü 62 lira ile çalışmakta, veremdir tedavi görememekte, bu sebepten de memleketine gelememektedir. Bizim sahilde öyle büyük bir ıstırap vardır ki bir buçuk milyon insan bu dar toprakta sıkışmış kaya, orman etrafı kapamıştır, ekecek bir dönüm toprağı olmıyanlar var! İşte buna bir tedbir olmak üzere bu kanun teklif edilmiştir.

Şu kürsüde konuşan bütün arkadaşlar itiraf etti ki, buradaki halkın durumu sıkışıktır. Amenna! O halde bu sıkışık duruma bir çare, bu yaraya bir merhem bulmak lâzım olduğunda ittifak ettik. Ve düşündük, taşındık, nihayet iki ihtimal mevzuubahis oldu. Birincisi Toprak Kanunu. Baktık ki, Toprak Kanununun 41 nci maddesi, bu mıntakada tevzi edilecek toprak olmadığına göre, kabili tatbik değildir. İkincisi, İskân Kanunu yoludur. İskân Kanunu, Hükümete, Toprak Kanunundan kat kat fazla masraflar tahmil ediyor. Çünkü bir yerden kaldırıp diğer bir yere nakil ücreti, ev bulmak, bahçe, meyvalık ve saire, hattâ bir senelik iaşe, ibate ve hattâ elbise parası verme mecburiyetini istihdaf ediyor. Buna da gönlümüz razı olmadı...

Yeni rejim dedik, bir sürü yaralara parmak basmak lâzım! Ne yaptık arkadaşlar? Bir kanunla sadece, asgari bir had tesbit ederek, Toprak Kanununun Hükümete yüklediği yüzde 100 mükellefiyeti yüzde 50 ye indirdik. Madem ki bir yardım yapılmak isteniyor, madem ki bu zaruret kendiliğinden burada ifade edilmiş ve bunun üzerinde ittifakla anlaşmak mümkün olmuştur, o halde neden acaba Hükümet % 100 mükellefiyet tahmil eden Toprak Kanununu öne sürüyor da % 50 tenzilâtı istihdaf eden ve sadece insanlara gıda olmaktan çıkmış mısırın asgari hadde teminini sağlıyacak derecede cüzi vecibeyi ifade eden teklifi ret ile karşılıyoruz?

Arkadaşlar; şu noktaya da işaret edeyim ki, Hükümet bunda da samimî değildir. Birçok defalar şu kürsüye Adnan Menderes çıktı; efendim, bu sahil halkına istirap veren, mısır dâvası değil midir? Bu artık tarihe malolmuştur, binaenaleyh dâva kalmamıştır.

Oralara yollar yapılacak, fabrikalar kurulacak, sanayi merkezi olacak ve refah temin edilecektir, dedi....

Arkadaşlar bu millet böyle vait ve taahhütleri muhalefette beş sene dinledi, iktidarda ise iki buçuk senedir hâlâ dinliyor.

İşte bu durum karşısındadır ki, ben, Giresun Milletvekili olarak, nâçizane bir milletvekili olarak, yüzde yüz eminim ki, bu vaitler de birer hayal mahsulüdür. Giresun'da fabrika kurulamaz, çünkü onu işletecek zemin yoktur. Sanayi merkezi olmasını bir tarafa bırakalım; toprak altında işletmeye müsait cevherleri kıymetlendirmek emeliyle dün alkışlarla kabul ettiğimiz Ecnebi Sermayeyi Teşvik Kanununun bir maddesi bile tatbik edilememişken neyi işletmek için sanayi kuruyoruz? İki buçuk senedir deniz kenarında kolayca işletilmeye müsait çimento bulunması göz önüne alınarak yapmış olduğum teşebbüs bugüne kadar maalesef hiçbir semere vermemiştir.

İşte arkadaşlar, netice itibariyle Yüksek Huzurunuza takdim edilmiş bulunan kanun teklifi, bu mıntakada yaşıyan yüz binlerce vatandaşın sadece ölmemek için insan gıdasından çıkmış bulunan mısırla idamei hayat edebilmesi emeliyle kaleme alınmıştır. O itibarla birkaç arkadaşımızın dediği gibi; efendim, bu komisyona verelim, şu komisyona verelim, yolundaki tekliflerine iştirak etmiyorum. Komisyona verirseniz ne olacak arkadaşlar? Biz bunları teklif ettik, hattâ sorduk, 10 sene sonra bu işi yapmayı vait etseler yine minnettar ve müteşekkir kalacağım. Çünkü 20 - 30 senedir Halk Partisi de bu vaitleri tekrarladı durdu, onu buranın halkı çok iyi biliyor. Bu itibarla, ben de şahsan buna kaaniim; bir Karadenizli Türk çocuğu, mesuliyet taşıyan bir milletvekili sıfatiyle yüzde yüz buna kaaniim.

Yol yapılacaktır, deniliyor arkadaşlar, iktidara Demokrat Parti geçtiği andan itibaren.. (Soldan gürültüler, mevzua sesleri).

— Mevzu içinde konuşuyorum, kendilerini işhat ederim...

BAŞKAN — Teklif üzerinde konuşun.

— Teklif üzerinde konuşuyorum tabiî!

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Devamla) — Burada kaç defa bu mesele ele alınmıştır, iktidara geldiğimiz zaman şöyle yapacağız,

böyle yapacağız, denilmiştir. Fakat buna rağmen vaziyet hâlâ o zamana rahmet okutacak durum arzetmektedir. Yollar o zamankine kıyas edilemiyecek kadar bozulmuştur. Ben şahsan vazifemi yaptım, tabiî reddetmek veya kabul etmek Büyük Meclisin hakkıdır. Fakat mademki bu husus memleketşümul bir dâvadır, o halde Büyük Meclis lüzumlu göreceği daha âcil ve zaruri tedbirleri alabilir. Karadeniz'in bu beş vilâyeti için âcil deva tedbirlerini ihtiva eden teklif huzurunuzdadır. Biz bunu 5 il için yaptık. Dün Halk Partili iken bugün aranıza karışan bir milletvekili bu kürsüde; Meclis yalnız kadını erkek yapamaz, her şeye kâdirdir, diyordu. O halde buyurunuz siz de diğer vilâyetleri içine alan kanunu yapınız, müteşekkir kalırız.

BAŞKAN — Devlet Bakanı.

DEVLET BAKANI YUNUS MUAMMER ALAKANT (Zonguldak) — Efendim, beş ilin topraksız halkının Samsun Vilâyetindeki fazla topraklara yerleştirilmesi hususunda vâkı olan bir teklifi kanuninin müzakeresini Arif Hikmet Pamukoğlu arkadaşımız aldı, yaydı, genişletti, Demokrat Parti iktidarının samimiyetinden, memleketteki sınai, iktisadi kalkınmadan ve bunların birer hayal olduğundan bahsedecek kadar ileri gitti.

Evvelâ başlarken söyledim arkadaşlar Hükümetimiz en iyi bir şekilde hizmet gayesiyle elde mevcut imkânları, halkımızın kalkınmasını ve iktisadi inkişaflarımızı muayyen bâzı noktalara teksif etmiş bulunmaktadır. Bunların bir tanesi de işte bu köylüyü toprak sahibi yapmaktır. Yapacağımız dediğimiz şeylerin hiçbirisinde gayrisamimi değiliz. Biz her şeyi yapacağız diyenlerden de değiliz ama muhakkak üzerinde durduğumuz bir mesele vardır ki, bunda samimiyetten asla şüphe edilmemesi icabeder. Rakamlar konuşmaktadır. 1950 senesinde 300 bin dönüm arazî tevzi edilirken, hali hazır vaziyette, içinde bulunduğumuz ay zarfında bir milyon dört yüz bin dönüm arazi köylüye tevzi edilerek tapuca tescil edilmiş bulunuyor. Şu rakamlar dağıtım meselesi üzerinde ki samimiyetimizi zannederim ispata kâfîdir. Tasarı beş vilâyetin topraksız halkının Samsun Vilâyeti dâhilinde topraklandırılmasını istiyor. Niçin bu topraklar yalnız Samsun'dan veriliyor. Başka topraksız vilâyet yok mudur? Niçin başka yerde bir arazi bulunursa bu vilâyetler halkına verilmesin? Oradaki tevzi komisyonları arazi dağıtmıyor mu? Dağıtamıyor, çünkü bu arazinin bir kısmı ormanlıktır, bunları Orman Kanunu kendi içerisine almıştır. Kimsenin neresi ormandır, ve neresi orman sahası değildir demeye salâhiyeti yoktur. Bunu ancak yeni Orman Kanunu tâyin edip Tarım Bakanlığına burası kültür arazisidir, şurası değildir demeye salâhiyet tanıyacaktır ve buna göre bir tevzi esası gözetilecektir. Bu takdirde Samsun'daki toprak fazla gelirsa civardaki vilâyetlere dağıtılacaktır. Bütün mesele bir iç iskân meselesidir, yoksa yalnız bir kanun meselesi değildir.

Memleketin ekonomik coğrafyası, zirai coğrafyası vilâyet vilâyet, kaza kaza tesbit edilecektir. Memleketimizin tapu işi ihmal edilmiştir, zaten bütün İmparatorluk tapu bakımından ihmal edilmiştir. Arazimizin % 80 i tapusuzdur. Önümüzdeki bütçe konuşmalarında tapu işlerini, çalışmalarını Yüksek Heyetinize arzedeceğiz. Memleket tapulanacak, kadastrosu olacaktır. Hali hazırda Devletin nerelerde ne mahiyette ve ne vüsatte arazisi olduğunu gösteren haritalar yapılacaktır, muntazam krokileri hazırlanacaktır. Diğer taraftan malî imkânlarımız nispetinde iç iskân için tahsisat ayrılacaktır.

İş, sadece Hükümete salâhiyet vermekten ibaret olsaydı, elbette derhal bu salâhiyeti istemek üzere huzurunuza gelirdik, fakat değildir.

Komisyona gönderilince ne olacaktır deniyor. Gayet doğru, ne olacaktır? Komisyonların müspet bir şekilde âni ve yakın bir zamanda maddi bir netice istihsal etmelerine imkân yoktur. Bütün Türkiye çapında uzak vilâyetlerden diğer vilâyetler halkı nakletmek ve oralarda kendilerine toprak vermek hususunda bugünkü Toprak Kanunu müsait değildir. Şahsi kanaatimin bu merkezde olduğunu ve bu hususta tetkikat yaptırdığımı söyledim. Bu salâhiyeti almak için bir teklifi kanuni hazırlatacağım.

Hükümet bu işe formelman muariz değildir. Neye muariz olsun? Bir salâhiyet veriyorsunuz. Eğer bu teklifi kanuni kabul edilirse nihayet Hükümete beş ilin halkının Samsun'da iskânı hususunda bir salâhiyet verilmiş olacak. Fakat arzettim bunda şu, şu mahzurlar vardır. Fiilî vaziyet budur; mevcut vaziyet budur. Bu hususta heyeti aliyenizi tenvir etmek için mesuliyet alan bir adam olarak elde mevcut doneleri arz-

ettim. Yoksa katî muarızlığımız niçin olsun? Milletvekilleri tarafından takdim edilmiş bir teklifi kanunidir. Encümenlerde ve B. M. M. de konuşulmaktadır. Fakat bugün için bir «lettre morte» olacaktır; hiçbir kıymeti ameliyesi olmıyacaktır.

Arzettim, merhaleleri birer birer geçmesi iktiza etmektedir. Bu toprakların tevzi edilebilmesi için orman sahası dışında kalacak arazi, kurutulan bataklıklardan meydana gelecek arazi ve çay yollarının ıslahı ile - ki, programa girmiştir, - buralardan hâsıl olacak arazi önce bir norm dâhilinde Samsun halkına tevzi edilecek bunun haricinde kalan arazi de civar vilâyet halkına dağıtılacaktır.

Mesele bundan ibarettir. (Bravo sesleri)

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — 1947 senesinden beri arttığını söylediğiniz dönüm rakamları toprak tevzi komisyonlarının tevziatına ait rakamlar mıdır, yoksa tapulama komisyonlarının tapuladığı arazi midir?

DEVLET BAKANI YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Toprak tevzi komisyonlarının dağıttığı ve tapuya tescil ettirdikleri rakamlardır.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Tapulama komisyonunun tapuladığı arazi de bunlara dâhil midir?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Tapulama komisyonları sahipli araziyi tapulamaktadır. Bu rakamlara onlar dâhil değildir.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) — Toprak tevzi komisyonlarının tevzi ettiğini buyurduğunuz bu rakamlardaki dönümler vatandaşlara tamamiyle teslim edilmiş midir? Yoksaa tedbiri ihtiyati olarak mahkeme neticesine kadar mahfuz mu tutulmktadır?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Haklarında tedbiri ihtiyati alınmış arazi bunların haricindedir.

CEZMİ TÜRK (Devamla) — Mahkemesiz arazi olduğuna emin misiniz? (Soldan gürültüler) Tashihini rica ederim. 1.5 milyon olarak tâyin ettiğimiz bu arazi, mahkemeye düşmeden halka teslim edilmiş olan arazi midir?

YUNUS MUAMMER ALAKANT (Devamla) — Bu arazi vatandaşa teslim ve tevzi edilmiş olan arazidir. Mahkeme safhasına gelince işi tafsil etmek lâzımdır. Mahkeme on sene sonra da çıkabilir.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFİK İLERİ (Samsun) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Şahsan mı istediniz?

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI TEVFİK İLERİ (Devamla) — Milletvekili olarak.

BAŞKAN — Mehmet Daim Süalp, buyurun.

MALİYE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MEHMET DAİM SÜALP (Siird) — Muhterem arkadaşlar, iki milletvekili arkadaş tarafından yapılan ve beş vilâyet halkına toprak verilmesini temin etmeyi derpiş eden kanun teklifi, üç komisyondan geçmiş her üç komisyonda da bu teklif yersiz görülerek reddedilmiştir. Mahmut Goloğlu arkadaşımız diyor ki: komisyonların müşterek noktai nazarı olan biricik ret sebebi budur: Çiftçiyi Topraklandırma Kanunundaki hükümler istenilen neticeyi temin edebilir, bu düşünce ile teklifi reddetmişlerdir. Filhakika bu ret sebebi mevcut olmakla beraber başka sebepler de vardır. Bu iki arkadaşın teklifi şöyledir, diyorlar ki; beş vilâyette arazisi olmıyan veya nakâfi arazisi bulunan halka Samsun'da ve Muş'da bulunan boş Hazine arazisinden toprak verilsin.

Arazisi olmıyan veyahut da az arazisi bulunan buradaki sakin halktan herkese toprak verilmesi isteniyor. Evvelâ Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu mucibince boş arazi sadece çiftçilere verilir. Bu kanunun 41 nci maddesi der ki; (bir vilâyette boş Hazine arazisi varsa kadastro yapıldıktan sonra bu Hazine arazisi o vilâyet dâhilinde hiç arazisi olmıyanlara dağıtılır, artarsa az arazisi olanlara dağıtılır, yine artarsa civar vilâyetlerden hiç arazisi olmıyan vatandaşlara dağıtılır). Bu vaziyet karşısında farzedelim ki Samsun ve Muş'ta fazla arazi vardır, bu kanun muvacehesinde bu araziyi Samsun ve Muş'ta ikamet eden hiç arazisi olmıyan veyahut da az arazisi olan çiftçiye dağıtmak mecburiyetindeyiz. Bu itibarla bunlara boş arazi vermeden evvel kendi vilâyeti dâhilinde bulunan ve hiç arazisi olmıyan veya az arazisi olan kimselere toprak vermek icabeder.

İkincisi sadece Samsun'da ve Muş'da arazi istiyorlar. Görüldü ki, Muş'da boş arazinin kadastrosu henüz yapılmamıştır. Burada dağıtılabilecek arazinin ne kadar olduğu henüz tesbit edilmediği için, kaç vatandaşa ne miktar dağı-

tılacağı hususunda bir işlem yapmaya imkân görülemez.

Samsun'a gelince; burada boş arazi yoktur, fakat bataklık arazi var. Bunlar kurutulacaktır. Saniyen, boş fundalık arazi de mevcuttur. Fakat halen mer'i olan Orman Kanunu fundalık araziyi orman sahası olaraok kabul etmektedir. Yeni kanunda bunların orman sahasından tefrik edilecek kısımları tesbit edilecek ve bu ayrılan yerler ziraate salih ise tevzi edilecektir. Bu fundalıkların orman arazisinden ayrılması ve bataklık arazinin kurutulması neticesine bağlı olan bir tevzi yapılacağına göre biz de, bu muameleler ikmal edilmeden halen Samsun'da fazla arazi mevcut olmadığı cihetle bu kanunun kabulünden bir faide görmedik.

Üçüncü sebep; bu kanun hususi bir kanundur, sadece beş vilâyeti ilgilendiren bir kanundur. Halbuki bugün topraksız vatandaşlarımız yalnız bu beş vilâyet halkındaan ibaret değildir. Başka vilâyetlerimizde de topraksız vatandaşlarımız vardır. Bu itibarla bir kısım vatandaşlar için bir kanun çıkarmak kanunun umumiyet kaidesine yani bütün vatandaşların aynı kanundan istifade etmesi lüzumu prensibine aykırı olur mülâhazasiyle teklifin reddi lâzımdı. Ayrıca hakikaten buradaki vatandaşlarımız sıkıntı çekiyorlarsa, ki çektiklerini kabul ettik, temenni olarak Hükümetten şunu istiyelim, ilk tevzide bu vilâyetler halkı ele alınsın ve çiftçi vatandaşlar topraklandırılırken evvelâ bunlar topraklandırılsın. Bunu temenni mahiyetinde raporumuza dercettik ve sırf beş vilâyet halkı için bir kanun yapmanın yersiz olduğuna kanaat getirdik. Saydığım bu sebeplerle teklifi kanuniyi yersiz gördük. Takdir yüksek heyetindir.

BAŞKAN — Sudi Mıhçıoğlu, Tarım Komisyonu Başkanı.

TARIM K. BAŞKANI SUDİ MIHÇIOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, biraz evvel burada bu kanun teklifini yapanlardan birisi olan Sayın Hikmet Pamukoğlu, teessürle ifade edeyim ki, tamamen hakikatlar dışında âdeta yalan konuşmuştur.

Tarım Komisyonunda bu mesele müzakere edilriken teklif sahiplerinden biri olan Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'na rica ettik, «Bu memleketin; Rize'nin, Giresun'un, Çoruh'un izdıraplarını ötedenberi dinlemekteyiz. Yalnız kanun teklifiniz usule uygun yapılmamıştır. Buna bir çare bulalım. Bu vilâyetler halkını bir an evvel toprağa kavuşturmak için birlikte çalışalım» diyen bendenizdim. Bu kadar da değil... Komisyon bunu reddetti, bendeniz muhalif kaldım. Hal böyle iken maalesef Arif Hikmet Pamukoğlu Komisyon Başkanının işi el çabukluğuna getirdiğini beyan ile yalan söylemiştir. Bu sözü de yüksek huzurunuzda kendisine iade ediyorum.

BAŞKAN — Tevfik İleri..

TEVFİK İLERİ (Samsun) — Muhterem arkadaşlar, bu mevzuda birkaç söz de ben söylemek arzu ettim. Rizenin, Trabzon'un, Giresun'un hakikaten arazisinin dar ve vatandaşların sıkıntı içinde olduğunu bilmiyen yoktur ve hiç şüphesiz ki, Demokrat Parti iktidarı zamanında bu sıkıntının azaltılması için birçok tedbirler alınmıştır. Ama topraksız veya toprağı çok az olan vatandaşları toprak sahibi yapmak dâvası şüphesiz ki, millî bir dâva olarak karşımızdadır, mutlaka halledilmesi icabeden bir meseledir.

Kanun hakkında söyliyeceğim şu olacaktır: Topraksız vatandaş, yahut toprağı az olan vatandaş ne sadece Rize'de, Ordu'da, Giresun'da veya Trabzon'dadır, hattâ ne de Samsun'dadır, memleketin her tarafında topraksız ve toprağı çok az vatandaşlar mevcuttur. Binaenaleyh meseleyi topyekûn halletmek daha doğrudur. Ben Samsun Milletvekili olarak, Samsun'lu vatandaşlardan topraksız veya toprağı az olup da toprak tevzii için müracaatta bulunan binlerce vatandaşı biliyorum. Hâdise böyle iken, bugün karşımıza Samsun'da bir milyon dönüm arazinin boş olduğu şeklinde bir mesele gelmiş bulunuyor. Hakikaten böyle bir şey varsa bunu bir beşaret, bir müjde addetmek lâzım. Hal böyle ise bundan Samsun'lu vatandaş da istifade eder, Rize, Trabzon, Giresun'lu vatandaşlar da istifade eder, hattâ diğer illerimizin topraksız halkı da istifade eder. Öyle ya, böyle büyük bir arazi varsa muhit halkından sonra muhtaç diğer vatandaşlar niçin istifade etmesin?

Ben bu teklifi getiren arkadaşlarımın hüsnüniyetinden eminim, büyük bir hizmet yapmak istediklerine inanmakla beraber bunu maslahata uygun görüyorum.

Samsun'da orman addedilen fundalıklar, işe yaramıyacak bataklıklar vardır, Hükümet bunların şayanı istifade hale gelmeleri için tedbir almaktadır. Nitekim Bafra Deltasının haritası-

nın alınmasına Bayındırlık Bakanlığınca başlanmıştır. Harita alındıktan ve teknik etüdler bittikten sonra bu bataklıklar kurutulacak, ondan sonra elde edilecek toprak, topraksız vatandaşa dağıtılacaktır. Benim size bu hususta vereceğim malûmat, 8 sene Samsun'da hizmet etmiş ve iki senedir de milletvekilliği vazifesini uhdesine almış bir arkadaşınız olarak Samsun'da dağılacak ve işe yarıyacak bir toprak bulunmadığını ifade etmekten ibaret olacaktır. Böyle bir meselenin derhal politikaya karıştırılmasını doğru bulmadığımı ifade edeyim. Bâzı arkadaşlar bu işi bir parça da politika mevzuu yaptılar. Bir arkadaşımız dedi ki; ben vazifemi yaptım, seçmenlerimin derdini size getirdim. Reddederseniz vebali size olsun. Böyle bir mesele yoktur, huzurunuza gelen şey bir memleket dâvasıdır. Memlekete ne şekilde hayırlı olacaksa ona göre mütalâa eder, ret veya kabul ederiz. Ben getirdim demekle bir dâva halledilmiş olmaz. Getirilen şey maslahata uygun değilse, bunun için reddedilirse, ortada yapılmış bir şey yok demektir. Her zaman her yerde münakaşasına hazır olarak iddia edebilirim ki, biz iktidara geldikten sonra Karadeniz'deki toprak kıymetlenmiştir, toprak misilleme artmıştır. Eski iktidarın Karadeniz bölgesinde yaptığı, belki de tek hayırlı işi, Rize'deki çay işidir. Ama mahduttu. Biz Rize'deki çak işini sağa, sola doğru uzattık, içeriye doğru uzattık. Bir vâhit olarak şunu arzedeyim, bir kimse mısır ekerken bir dönümden bir lira kazanıyor idi ise, bugün çay ekmekle bir dönümden 10 - 15 lira kazanıyor, yani gelir kıymeti itibariyle o sahada bir dönüm 10 - 15 misli artmıştır denilebilir. Biz sadece toprak verilmesini, bu sıkıntıyı gidermek için, tek tedbir olarak kabul etmiyoruz.

Bir şey daha arzetmek istiyorum; elimi vicdanıma koyarak, onun sesini dinliyerek söylüyorum, biz iktidara gelinceye kadar Karadeniz yarı açtı arkadaşlar.

Arkadaşlar, Rize'nin en uzak nahiyesinin en uzak köyünden kendi hemşehrilerim Samsun'a kadar geldi, 60 - 70 kuruşa mısırı aldı, kayığına, motörüne aktardı ve nihayet 20 - 25 kilometre de sırtında taşıyarak evine götürdü, ve bu mısırı yedi. Kaç sene evvel, 4 - 5 sene, 6 sene evvel.

Arkadaşlar, bugün en uzak köyün ayağının dibinde mısır hükümet tedbiriyle 20 kuruşa satılmaktadır. Rize'nin İkizdere Kazasına gittik. Uzakta ve yukarda olmasına rağmen Allaha şükür Bakan otomobiliyle çıktık. Dönüşte yaşlı bir kadın önümüze çıktı, beni de alın dedi. Aldık. çok yaşlı bir kadındı, nasıl memnun musun diye sorduk. Duasını işitmenizi isterdim. Allah sizi beyaz sakalınızı tarar hale getirsin dedi. Niçin dua ediyorsun dedik. Ben dedi, mısırı pazardan alırdım, kendim yüklenirdim, katırların geçemiyeceği yoldan bu yükle çıkardım, bak şimdi geniş yollardan kamyonlarla gidip geliyoruz ve köyün dibinde hükümet bu mısırı yirmi kuruşa satıyor. Artık gözüm açık gitmiyeceğim. Yalnız ömrüm şimdiye kadar boşuna geçti. Bizden sonra gelenler çok günler görecek.. Benim kendi nahiyemde yaşlı bir hemşerim bana ofis deposunu göstererek, yarabbi bugünleri gördük diye dua ediyor ve mısırın yirmi kuruşa satıldığını saadetle söylüyordu. Bu, topraksız bir köylünün memnuniyeti ve bu sıkıntıyı gideren tedbirler değil midir?

Giresun'a geliyorum, burası hakikaten çok sıkıntılı bir yerdir. Tek mahsulü fındıktır. Fındık olmadımı hali perişandır. Mahsül para etmediği zaman yine perişanlık içindedir.

Demokrat Parti iktidara geldiği zaman fındık mahsulünü kıymetlendirmiş ve fındığın fiyatını 100 kuruşta tutmuştur. Orası da şimdi dua ediyor. Bu mahsül eğer yüz kuruş fiyatla satılmasaydı orası da yine perişanlık içinde kalacaktı. Binaenaleyh bütün Karadeniz bölgesi, eskiden olduğu gibi yarı açlık içinde değildir. Bilâkis memnuniyet ve huzur içinde ellerini kaldırmış dua ediyorlar. (Bravo sesleri). Ama bu millet o kadar büyük şeylere ve hizmetlere lâyik ve namzet olan bir millettir, bütün bu yapılanlara rağmen, daha yapılması lâzımgelen çok şeyler vardır ve onlar da yapılacaktır.

Binaenaleyh toprak dâvası, iskân dâvası büyük bir dâvadır ve inşaallah bütün bu güçlükleri yeneceğiz ve bu dâvayı halledeceğiz.

İşi böyle söylemek başka, Halk Partisi de bunları vâdediyordu deyip bizim idaremizi onunla mukayese etmek yine başkadır. Bir Karadeniz çocuğu olarak tekrar ediyorum, Karadeniz yarı açtı. Gölköy, yolsuzluktan patatesini satamaz, çürütürdü. Hükümet iane kabilinden ona elini uzatırdı. Şimdi yol yapılıyor, patates kıymetleniyor. Fındık dâvası halledildiliyor, fındık kıymetleniyor.

Benim köyümde ekilen mısır iki metre büyür, meşe gibi olur, başında bir tane koçanı vardır. Bu vaziyette burada halâ mısır ekmekte fayda var mıdır? Buraya çay eker de bire on beş alırsak daha iyi olmaz mi İşte toprak. Türkiye'miz budur. Bataklık varsa kurutacağız, çorak varsa sulayacağız.

Ondan sonra bu toprakları fennî usullerle teknik usullerle ve mutlaka babadan gördüğümüz şekilde değil, yeni, yeni usullerle ve çeşitli mahsul verecek şekilde işleteceğiz. Bize düşen vazife budur. Bu vazifeyi şükrolsun yapıyoruz. Tekrar ediyorum : Hakikaten yarı aç olan Karadeniz, iktidara geldiğimiz günden beri alınmış ciddî tedbirlerle tok olma yoluna girmiştir. Daha çok mesut olmaya lâyıktır. Ve daha mesut günlere ulaşacaktır. (Alkışlar)

BAŞKAN— İki yeterlik takriri vardır. Fakat geçen birleşimden beri konuşan milletvekillerinin adedi, İçtüzüğün derpiş ettiği asgari hadde varmış değildir. O itibarla yeterlik takririni oyunuza arzetmiyorum.

SENİHİ YÜRÜTEN (İstanbul) — Hikmet Pamukoğlu gerek milletvekili arkadaşlara ve bu meyanda şahsıma tecavüz etmiştir. Söz istiyorum.

BAŞKAN — Senihi Yürüten kendisinin isminden bahsedildiğini ifade ediyor. Fakat Başkanlık Divanı kendi isminden bahsedildiğini işitmiş değildir.

SENİHİ YÜRÜTEN (İstanbul) — İsim demedim. Gerek şahsıma, gerek milletvekili arkadaşlarıma tecavüz etmiştir, söz istiyorum.

BAŞKAN — Kendisine tecavüz edildiğinden bahsediyor ve satışıldığını ifade ediyor. Riyaset bu fikirde değildir. Senihi Bey direniyor musunuz?

SENİHİ YÜRÜTEN (İstanbul) — Direniyorum. Lûtfen oya koyunuz.

BAŞKAN — Senihi Bey, kendisine satışıldığından bahsile söz istemekte ve direnmektedir. Kendisine söz verilmesini reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun Senihi Bey.

SENİHİ YÜRÜTEN (İstanbul) — Arkadaşlar, biraz evvel bu kürsüden konuşan Giresun Milletvekili Hikmet Pamukoğlu, eğer yanlış anlamadımsa, sözleri arasında birkaç defa, Hükümetin arzusunu yerine getirmek demokrasi icabı olduğunu söylemekle, gerek şahsımı ve gerek milletvekili arkadaşlarımı itham etmiştir. (Yok öyle bir şey sesleri)

Bu sakaf altında ettiğimiz yemine sadık olan bizler, Anayasa ve İçtüzükten zerre kadar hiçbir yere çıkmadığımızı ve hiçbir zaman Hükümetin arzusunu yerine getirmek için karar vermediğimizi hepiniz takdir edersiniz. Binaenaleyh bu sözü burada söylemek, bilmem ama af buyurun, küstahlıktır, başka bir şey değildir.

BAŞKAN — Sıtkı Atanç.

SITKI ATANÇ (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu her şeyden evvel, devlete ait toprakların mahallindeki topraksız halka tevzi edileceğini âmirdir.

Pamukoğlu arkadaşımızın iddiası veçhile, Samsun ve civarında devlete ait toprak bulunduğunu bir an için kabul etsek bile, mahallindeki topraksız halka toprak tevzi edilmeden beş vilâyet halkını kaldırıp buraya getirmek ve bu toprakları onlara vermek en büyük usulsüzlük olur.

Bununla beraber bu teklifin ifade ettiği mâna bir iç iskân mevzuudur. Yoksa beş vilâyet halkının topraklandırılması mevzuu değildir.

İç iskân hakkında bir kanun çıkarılmış olsa bile arazinin tahrir ve kadastrosu yapılmadan kabiliyeti tatbikiyesi olamaz. Her şeyden evvel devlete ait arazinin tesbiti için tapu ve kadastro heyetlerinin çoğaltılması zarureti vardır. Bunun için de bu heyetlerin en kısa bir zamanda devlete ait araziyi tesbit etmesi lâzımgelir.

Sayın Devlet Bakanı arkadaşımızın hepimizi memnun edecek şekilde mevzuubais ettiği kanun tasarısı hazırlanırken devlete ait arazinin topraksız vatandaşlara bu yeni kanun hükümlerinin tatbikı suretiyle tevzii işine girildiği sırada bir taraftan da o toprakların kadastro işlerinin bir an önce neticelendirilmesini sağlıyacak tedbirlerin ele alınmış olması icabeder.

SABRİ ERDUMAN (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclisin huzuruna gelen bu tasarı, arkadaşların noktai nazarına göre bir bakıma yerinde sayılabilir. Fakat hepimiz birden memleketi bir kül olarak düşünürsek yurdun her köşesinde, Sayın Tevfik İleri'nin de temas ettiği gibi, arazisiz binlerce vatandaşımız vardır. Seçim bölgem bulunan Erzurum, bütün bir yayla, büyük bir ovadır. Hakikaten arazisinin çok-

luğu bir bakımdan göze batıyor. Muş Ovası da aynı haldedir, Orta Anadolu'da aynı vaziyettedir. Fakat arkadaşlar, çok açık söyliyeyim ki, arkadaşlarımızın üzerinde durdukları bu dar bölgelerin, nüfus kesafeti olduğu ileri sürülen bu bölgelerin halkından çoğu seçim bölgemde bulunan ve büyük araziye sahip olan Hınıs kazasında yerleşmişler, fakat zaman gelmiş, bir sene mahsul olmuş, fakat kuraklık yüzünden ertesi sene olmadığı zaman kendilerine Hükümet eliyle verilmiş bulunan araziyi de satarak tekrar deniz sahiline kaçmışlardır. Bu bir hakîkattır. Geniş arazisi bulunan yerlerde oturan vatandaşların muhakkak karınları doymuş bir vaziyette olduklarını söylemek yerinde olmaz. Hayat başlarken daima suların kenarında başlamıştır. Bugün İstanbul'u göz önüne alırsak kesafeti nüfus milyonları geçer. Oradaki nüfusun çokluğu göz önüne alınıpta onların fazlasını Şark bölgelerine göndermeye kalkarsak, Türkiye tamamen bir ziraat memleketi olur.

Biz Millî serveti yalnız toprağın üstünde değil, toprağın üstündeki ziraatten 10 misli fazla olan, toprağın altındaki maddelerde bulacağız. Rize'de, Trabzon'da, İspir'de bir vatandaş ne zaman kazmasını toprağın altında işletirse, bir levha bakır, bir levha kurşun çıkaracak olursa, bu bakır ve kurşun levhalar buğdayın da, çavdarın da, arpanın da temin edeceği faydadan binlerce misli fazla alacaktır. Bu itibarla, bu vatandaşlara arazi vermektense, onlara intibak edebilecekleri muhitte iş sahası temin etmek, daha yerinde olur. Onun için bu arkadaşların iddiaları hakikaten yersizdir. Arazi dağıtımını zaten Hükümet ele almış, her yerde komisyonlar bunun için çalışmaktadır. Zaten adlî işlerimizin de birçok vakaları, katiller daima arazi kavgaları yüzünden meydana gelmektedir. Arazimiz tapu görmemiş, kadastro yapılmamıştır. İktidarımız bu mevzuu da ele almıştır, en yakın bir zamanda bu dâva da halledilecektir. Yalnız bu kanun bir bölgeyi istihdaf etmektedir. Onun için, eğer bir şey yapılacaksa, bütün memleketi ihtiva edecek bir kanunun Hükümet tarafından getirilmesi daha doğru olur. Bu sebeple bu kanun teklifinin reddini istiyorum.

BAŞKAN — Yeterlik takrirleri okunacaktır.

Yüksek Başkanlığa

Mevzu kâfi derece aydınlanmıştır. Müzakerenin yeterliğinin reye konmasını teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Ahmet Hamdi Başar

Yüksek Başkanlığa

İki celsedir devam eden bu teklif üzerinde kâfi derece tenevvür etmiş bulunmaktayız. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederiz.

Çankırı — İzmir
Dr. Celâl Otman — Necdet İncekara

BAŞKAN — Söz mü istiyorsunuz Goloğlu?

MAHMUT GOLOGLU (Trabzon) — Bir önerge vermiştim. Bir noktasını tavzih edeceğim.

BAŞKAN — Yeterlik önergelerini reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Yeterlik önergeleri kabul edilmiştir.

Şimdi teklif ile alâkalı önergeleri okuyoruz.

B. M. Meclisi Başkanlığına

İşbu kanun teklifinin yeniden kurulacak bir geçici komisyonda incelenmesini arz ve teklif ederim.

Trabzon Milletvekili
Mahmut Goloğlu

Yüksek Başkanlığa

Bu kanun teklifinin İçişleri Komisyonunda tetkikını arz ve teklif ederim.

Gümüşane Milletvekili
Ahmet Kemal Varınca

BAŞKAN — Mahmut Goloğlu'nun, geçici komisyon teşkili hakkındaki önergesini oyunuza arzediyorum.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Bir noktayı tavzih edeyim, eksik yazmışım.

BAŞKAN — Buyurun.

MAHMUT GOLOĞLU (Trabzon) — Efendim, bu önergeyi vermiş olmaktaki maksadımı demin izah ettim. Fakat bir noktayı tavzih etmek icabediyor. Bilhassa bu kanunu mıntakavi kanun olmaktan kurtarmak için böyle bir önerge vermeyi münasip gördüm.

BAŞKAN — Mahmut Goloğlu'nun, bu teklifin Geçici Komisyona havalesine dair önergesini kabul edenler... Etmiyenler... Reddedilmiştir

Bu teklifin İçişleri Komisyonunda bir defa daha müzakeresine dair önergeyi oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmemiştir.

Bütçe Komisyonu raporunu oyunuza arzediyorum. (Anlaşılmadı sesleri) Beş vilâyette toprak tevziine dair teklifin reddini mutazammın Bütçe Komisyonu raporunu oyunuza arzediyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

3. — Samsun eski Milletvekili Hüsnü Çakır'ın, Dilekçe Komisyonunun 16 . II . 1950 tarihli Haftalık Karar cetvelindeki 2935 sayılı Kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/37) [1]

(Rapor okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

Söz istiyen yoktur; kararın kaldırılması hakkındaki raporu oyunuza sunuyorum, kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş, ve eski karar kaldırılmıştır.

4. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/271) [2]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?... Söz istiyen yoktur. Bütçe Komisyonunun raporunu oyunuza arzediyorum: Teklifin reddini mutazammın olan raporu kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

5. — Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 93 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/201) [3]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?... Söz istiyen yoktur. Bütçe Komisyonunun raporunu oyunuza arzediyorum. Teklifin reddini mutazammın olan raporu kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

6. — Türkiye Büyük Millet Meclisi 1952 yılı Mart, : Mayıs ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/53) [1]

(Rapor okundu)

BAŞKAN — Bilgi edinilmiştir.

7. — Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Anayasanın 49 ncu maddesinin yorumlanması hakkında önergesi ve Anayasa Komisyonu raporu (4/244) [2]

(Rapor okundu)

BAŞKAN — Kemal Türkoğlu buyurun.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlar; şimdi okunan rapordan da anlaşıldığı veçhile bendeniz Anaysanın 49 ncu maddesinin tefsiri talebinde bulundum. Muhterem Anayasa Komisyonu 49 ncu maddenin tefsirine mahal olmadığına karar vermiş bulunmaktadır.

Esas itibariyle tefsir müessesesi; vâzıh olmıyan kanun maddelerinin izahı için talep edilir. Bu bakımdan hakikaten bendeniz de tefsire mahal olmadığı kanaatindeyim. Nitekim bunu tefsir talebinin metninde arzetmiş bulunmaktayım.

MECDET ALKİN (Kütahya) — O Halde niye geldin?

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Müsaade buyurun efendim, tefsir talebime Anayasanın 49 ncu maddesini aynen koyduktan sonra aşağısında «şu hale nazaran izin, hastalık, seyahat ve sair... gibi hallerde vazifesini fiilen göremiyecek olan bir bakana, diğer bir bakanın vekâleti caizdir. Fakat inhilâl etmiş bir bakanlığın vekâletle idaresi mümkün değildir» demişim. Bu bakımdan sarahat olduğunu bendeniz arzediyorum. Aşağıda izahata geçtikten sonra tefsir talebinde bulunmamın sebebini izah edeceğim.

Anayasanın sarih hükmü ile tatbikat arasında bir uygunsuzluk varsa, ki, vardır, izah edeceğim, bunun bertaraf edilmesi ve mevcut hukuki görüş ayrılıklarına son verilmesi lâzımdır. Tefsir talebimin izahına müsaadenizi rica ediyorum. Hakikaten Anayasanın 49 ncu maddesi sarihtir, ancak her hangi bir sebeple özür-

---

[1] *220 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

[2] *225 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

[3] *226 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

---

[1] *236 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

[2] *231 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

lü olan bakana vekâlet caizdir. Fakat her hangi bir sebeple inhilâl etmiş olan bir bakanlığa yani makama vekâlet caiz değildir. Bu bakımdan bendenizce Anayasanın 49 ncu maddesinde tam bir sarahat mevcuttur. Muhterem Anayasa Komisyonu da sarahat vardır diyor, raporu dinlediniz, birçok münakaşalar yapıldıktan sonra kanaatime göre sarahat vardır, makama vekâlet caizdir, diyor. Bu itibarla sarahat her iki tarafca da kabul edilmiştir. Fakat asıl tefsiri icabettiren hususta ittifak yoktur. Bu itibarla sarih olan bir hükme tatbikatta aykırı hareket edilmekte olduğundan dolayı, bu tatbikatı düzeltmek maksadiyle Anayasanın tefsirini istemiş bulunmaktayım. Pekiyi bilirim ki bâzan Meclis bir hükmün sarahati karşısında tefsire mahal olmadığını söylerken dahi, bunun esbabını izah ederek hakikatta bir tefsir yapmaktadır. Nitekim Anayasa Komisyonu benim arzu ettiğim tefsiri yapmaktadır. Yani tesire mahal olmadığını söylerken dahi bunu yerine getirmiştir. Çünkü bu arada komisyon kanaatini söylemiş bulunmaktadır. İttifak ettiğimiz noktaları sonradan arzedeceğim. Bendeniz bakanlığa vekâletin caiz olmadığı neticesini nereden çıkarıyorum? Hiç şüphesiz ki Anayasaya istinat ediyorum. Evvelâ Anayasanın bakanlara vekâlet edilmesine taallûk eden bir tek maddesi, 49 ncu maddesi vardır. Maddenin metni şudur:

«İzinli veya her hangi bir sebeple özürlü olan bir bakana Bakanlar Kurulu üyelerinden bir başkası geçici olarak vekillik eder, ancak bir bakan birden fazlasına vekillik edemez.»

Burada şahıs nazarı itibara alınmıştır. Makamda bir mazeret husul bulması yani inhilâl etmesi asla nazarı itibara alınmış değildir. Ve Anayasanın her hangi başka bir maddesinde bu vekâlete taallûk eden bir hüküm mevcut değildir. Bâzı arkadaşlar komisyondaki münakaşalar sırasında kanun vâzıının maksadı hakikaten makama vekâlet edilmemesi tarzında olsaydı bir fıkra ile bunu tasrih etmesi lâzımgeldiği kanaatini izhar ettiler. Halbuki ben aksi kanaatteyim. Mümkün olmadığı için, bu hususta zaten hüküm koymaya mahal görülmemiştir, lüzum yoktur. Eğer lüzum hâsıl olsaydı bu husus burada tasrih edilirdi. Kanun vâzıı bir bakana, ve yahut inhilâl eden bir bakanlığa, Bakanlar Kurulu üyelerinden biri vekâlet eder, tarzında bir hüküm koyabilirdi. Bu maddeyi tedvin eden vâzıı kanunun burada her hangi bir unutkanlık yaparak bir hüküm koymamış olması asla mevzuubahis olamaz. Nitekim aynı Anayasa Cumhurbaşkanlığında her hangi bir şekilde inhilâl vukubulduğu takdirde ne tarzda hareket edileceğini ve Meclis Başkanının vekâlet edeceğini açık olarak hüküm altına almış bulunmaktadır. Bakanlığa vekâleti kabul etmediği için bir hüküm koymamıştır. Neden Riyaseticumhurda inhilâl vâkı olduğu takdirde vekâlet oluyor da, bakanlıklarda inhilâl vâkı olduğu takdirde vekâlet caiz olmuyor? Gayet açık : Çünkü Cumhurbaşkanı Meclis tarafından seçilir ve Meclis her zaman hali içtimada değildir. Devlet Başkanlığı da bir dakika dahi münhal tutulamıyacağına göre behemehal ona vekâlet ettirmek lâzımdır. Bunu düşünen kanun vâzıı ne şekilde hareket edileceğine dair hüküm tesbit etmiştir. Halbuki bakanlar Meclis tarafından tâyin edilmemektedir; Başbakan tarafından tâyin edilmekte ve Cumhurbaşkanının tasdikına sunulmaktadırlar. Meclisin hali içtimada olmasına lüzum yoktur. Ne zaman inhilâl vukubulursa o zaman tâyin yapmak mümkündür. Binaenaleyh fiilî bir lüzum da mevcut değildir.

İstinat ettiğim birinci esaslı nokta budur.

İkinci kısım, yani esbabı mucibemin ikinci noktası, 44 ncü maddedir. 44 ncü madde nedir? (Başbakan, Cumhurbaşkanınca Meclis üyeleri arasından tâyin olunur. Öteki bakanlar, Başbakanca Meclis üyeleri arasından seçilip tamamı Cumhurbaşkanı tarafından onandıktan sonra Meclise sunulur.)

Muhterem arkadaşlar, bu maddedeki «tamamı» tâbirine yüksek nazarı dikkatinizi celbetmek isterim. Anayasa emrediyor ki, Bakanlar Kurulu daima tamam tutulacaktır. Eksik Bakanlar Kurulu Türkiye'de mümkün değildir. Her hangi bir bakanın rahatsızlığı veya mezun olması hallerinde bakanlık meşguldür ve Bakanlar Kurulu tamdır. Ancak mazeretinden dolayı bir arkadaşı vekâlet eder. Halbuki bakanlıklardan birinin inhilâli halinde Bakanlar Kurulu tamam değildir. Anayasanın bu hükmü Bakanlar Kurulunu daimî olarak tam tutmak mecburiyetini tahmil etmektedir. Bu da münhal olan bakanlığın vekâletle idaresinin caiz olmadığını, yani Ana-

yasaya aykırı olduğunu açıkça göstermektedir.

Diğer mesnedim, 46 ncı maddedir, hüküm şudur: «Bakanlar Kurulu Hükümetin genel politikasından birlikte sorumludur.

Bakanların her biri kendi yetkisi içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden ve politikasının genel gidişinden tek başına sorumludur.» O halde burada iki mesuliyet vardır. Umumi Devlet idaresinden dolayı mesuliyet müştereken ve tamamen Bakanlar Kuruluna racidir. Halbuki bakanlıklara taallûk eden işlerde, her bakan yalnız kendisine verilmiş olan vazifenin gidişinden, ve işlemlerin ifasından dolayı şahsan mesuldür. Bizim Anayasamızdaki prensibe göre bir şahsın üzerine iki bakanlık alması mümkün değildir. Anayasamızın prensibi şudur: Her makam için bir mesul şahıs... Bunun müteradifi, her şahıs üzerinde tek bir mesuliyet. Bir şahısta iki mesuliyet içtima etmez. Ve behemehal her bakanlıkta bir mesul şahıs bulunması şarttır.

FİKRİ APAYDIN (Kayseri) — Kolektiftir.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Arzettim. Bakanlar Kurulunun mesuliyeti Devlet umurundan, hizmetlerinden dolayı kollektiftir, müşterektir. Fakat her bakanın kendisine taallûk eden, işgal etmekte olduğu makama taallûk eden mesuliyet tektir. Şahsidir. Meclisin ademiitimat reyi halinde yalnız tek bir işten bütün Bakanlar Kurulunun düştüğü vâkı değildir. Yalnız mesul görülen şahıs düşer. Demek ki Anayasamızda her iki mesuliyet şekli mevcuttur. Şahsi mesuliyet de kollektif mesuliyet de mevcuttur. Bir bakan bakanlığındaki işlerden dolayı mesuldür ve her bakanlığa behemehal bir şahsın mesul olarak gösterilmesi mecburiyeti vardır.

İşte, Yüksek Huzurunuzu belki taciz ederek, okuduğum bu üç maddenin birleştirilmiş ruhundan, Türk Anayasası hukukuna göre münhal olan bakanlıkların vekâletle idaresinin caiz olmadığı neticesinin çıkmakta olduğu kanaatindeyim. Halbuki komisyon raporundaki esbabı mucibe şu : «Cereyan eden müzakereler neticesinde 49 ncu maddedeki izin ve özür hallerine munhasır gibi görünen vekâletin, tahdidî olmayıp vukui bulunduğuna, yani izin ve özür haricinde hâdis olan istifa ve vefat hallerinde dahi muvakkat bir surette vekâletin tabiî ve zaruri olduğuna ve maddenin metin ve ruhunun buna aykırı bir mâna taşımadığına karar verilmiştir.»

Bendeniz bu esbabı mucibeyi, özür dilerim, mukni göremedim. Vukui ve tahdidî tefrikını anlıyamadım. Halbuki kanaatime göre Anayasayı tahdidî olarak yalnız şahsın mesuliyeti ileri sürülmüştür. Esasen makamda mesuliyet mevzuubahis değildir. Makam inhilâl edince doldurulması icabeder.

İkinci nokta; bilhassa bendenizin şahsıma taallûk ediyor, yine raporda : (Vukubulan boşlukları vekâlet suretiyle doldurmanın Anayasaya aykırı düşeceği yolundaki mütalâa üzerinde durulmuş ve kanunun ruhundan böyle bir mâna çıkarılmadığı gibi «Bakana vekâlet» ile «Bakanlığa vekâleti» yekdiğerinden ayırmanın mümkün olmadığı ve bu hukuki duruma başka türlü mânalar izafesinin doğru olamıyacağı neticesine varılmıştır.) Deniyor. Anayasa Komisyonunun âzası bulunan arkadaşlar benden çok iyi bilirler ki, bugün yürürlükte olan mevzuatımız şahsa vekâletle, makama vekâlet müesseselerini tamamen birbirinden ayırmış bulunmaktadır. Yani şahsa vekâlet, makama vekâlet tefrikını bendeniz yapmış değilim. Mevzuatımızda buna dair hükümler vardır. Size iki tane kanun maddesi okuyacağım ki, bunlardan birisi şahsa vekâletten, ikincisi de kadroya, makama vekâletten bahsediyor.

1108 sayılı Maaş Kanunu ile 3656 sayılı Barem Kanunu, dikkatinizi rica ederim, bu iki hususu birbirinden ayırıyorlar. Anayasa Komisyonu kararının yanlış olduğunu göstermektedirler. Maaş Kanununun 8 nci maddesini aynen okuyorum : «Resmî bir vazife ifa için memuriyet mevkiinden ayrılanlar ve Memurin Kanununun 78, 79 ve 84 ncü maddelerinde yazılan mezuniyetleri kullananların ki; bunlar senelik, raporlu, izinlerini istimal eyliyenlerdir; yerinde vekâleten vazife görenlere üç aydan ziyade devam eden müddet için... aşağıdaki şekillerde maaş verilir.»

Eğer o kadroyu işgal eden memurun mazereti çıkarsa onun yerine bir vekil tâyin edilir, mazeret üç aydan fazla sürdüğü takdirde ondan sonrası için vekâlet eden memura muayyen bir maaş verilir. Bu müddet ne kadar devam eder? Hiçbir tahdidî müddet yoktur, ilânihaye devam edebilir. Mazeret ne kadar sürerse o kadar müddet vekâlet caridir. Demek ki, vekâlet hali ta-

mamen serbest bırakılmıştır, müddetsiz olarak.

Buna mukabil kadroya vekâlet hakkında 3656 sayılı Barem Kanununun 21 nci maddesi; inhilâl vukubulan memuriyetlerde Maaş Kanununun 8 nci maddesi mucibince verilecek vekâlet veya ücret müddeti âzami altı aydır der. Ohalde Anayasamız gibi diğer mevzuatımız da tefrik yaparak şahsa vekâleti ayrı, inhilâl etmiş bir makama vekâlet müessesesini tamamiyle ayrı kabul etmiştir. Mevzuatımız birisini müddetsiz olarak kabul eylemiş, diğerine müddet tâyin etmiştir. Neden? Bunun sebebi malûmdur. Çünkü şahsın mazereti kanunun kendisine imkân verdiği nispette uzun sürebilir. Diğerinde vâzıı kanunun maksadı, kadroyu 6 ay içinde doldurmayı temin etmektir. Onun için bu müddet geçince vekâlet maaşı da kesilir. Bunun esas itibariyle mevzuumuzla alâkası yoktur. Zikretmemin sebebi muhterem komisyonun kullanmış olduğu yanlış hukuki ifadeden ileri gelmektedir. Hakikatta Anayasa Komisyonu, neticeye bağlamadan, bir müddete inhisar etmesi şartiyle vekâletin mecburi olduğu noktasında bendenizin kanaatine iltihak etmiştir. Hakikaten bendeniz de o kanaate iştirak ediyorum. Anayasa, kadroya vekâlet edilemiyeceğini tesbit ederken, acaba muhterem Samet Ağaoğlu'nun bana tevcih ettiği sualde olduğu gibi bir kadronun bir saniye dahi münhal kalması caiz değildir gibi bir noktai nazardan mı hareket etmiştir? Hayır arkadaşlar; bir saniye dahi bir bakanlığın münhal kalmıyacağı veya vekâletle idare edilmiyeceği gibi bir düşünce ile hiç kimse burada müdafaada bulunamaz. Fakat meselâ bir istifa her zaman mümkündür. Bu gibi hallerde istifa kabul edilince derhal oraya bir bakan tâyinine Başbakan mecbur değildir. Çünkü düşünecek, teklif edeceği arkadaşlariyle görüşecek. Bunun için de bir zamana ihtiyacı olacaktır. Ama biz Anayasa Komisyonundan esas itibariyle vekil tâyini caiz değildir fakat çok kısa bir müddet için vekil ile idare mecburidir gibi bir karar ümit ederdik. Eğer tatbikat bu şekilde olsaydı esasen zaten yüksek huzurunuza gelmeye, tefsir talebinde bulunmaya lüzum kalmazdı. Fakat tatbikat böyle cereyan etmemekte, münhaller, zaruri olan müddetin çok çok fevkinde uzun sürüp gitmektedir. Bu itibarla Anayasanın tefsirini talep suretiyle tatbikattaki yanlışlığı yüksek ıttılaınıza arzetmek mecburiyeti hâsıl olmuştur. Nitekim, Anayasa Komisyonunda bu müddetin kısa olması lâzımgeldiğini, son fıkrasında çok güzel, hakikaten şayanı hürmet bir şekilde izah etmiş bulunmaktadır. Müsaadenizle bu fıkra, kısa olduğu için, okuyorum.

«Vekâletin muvakkat bir zamana munhasır olup bunun iki bakanlığın bir zat uhdesinde içtimaı mahiyetini arzedecek şekilde uzatılmaması ve bu suretle inhilâl vukuunda zaruri bir zaman geçtikten sonra yenilerinin tâyinine hemen teşebbüs edilmesi keyfiyeti 49 ncu maddenin ruhuna uygun telâkki edilmektedir.»

Anayasa Komisyonu bunu bu şekilde söyledikten sonra aramızda ittifak mevcuttur. İster tefsir etsin, ister tefsire mahal olmadığına karar vermiş olsun. Bu itibarla münhalin veya vekâleten idarenin fazla uzun sürmesinin Anayasaya tamamen aykırılığını muhterem Anayasa Komisyonu sarahaten ifade etmemekle beraber zımnen kabul etmiş bulunmaktadır. Bunda tamamen müttefikiz.

Şimdi müsaadenizle tatbikata geçiyorum: Acaba tatbikatta Anayasa Komisyonunun istediği şekilde Bakanlıklar zaruri sebeple ve kısa müddet için mi açık tutulmuş veya vekâletle idare edilmiştir? Hayır arkadaşlar.

İkinci Adnan Menderes Kabinesi 8 Mart 1951 tarihinde kurulmuş ve 2 Nisan 1951 tarihinde Yüksek Huzurunuzda programını okuyarak itimat oyu almıştır.

Hemen bunu takiben, birkaç gün içinde, yani Nisan ayının başında, tam tarihini tesbit edemediğim için başında diyorum. Nisanın 7 si ile 14 ü arasında, çok muhterem Refik Şevket arkadaşımız Devlet Bakanlığından istifa etmiştir. Devlet Bakanlığına muhterem Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu arkadaşımızın tâyinine kadar iki ay zaman geçmiştir. Vekâlet suretiyle dahi idare edilmemiştir. İşte Anayasaya aykırı bir tatbikat. Arkasından muhterem Halil Özyörük 19 . 10 . 1951 de İçişleri Bakanlığından istifa etmiş ve muhterem Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu bu bakanlığa 2 . 12 . 1951 tarihinde tâyin edilmiştir. İçişleri Bakanlığı tam bir buçuk aya yakın bir zaman vekâletle idare edilmiştir. Rica ederim, Anayasa Komisyonunun tâyin için zaruri olarak geçmesi icabeden müddet dediği bu mudur? İçişleri Bakanlığı gibi bir yer 1,5 ay vekâletle idare edilmiştir. Devlet Bakanlığı iki

ay münhal kalmıştır. Gümrük ve Tekel Bakanlığından muhterem Rıfkı Salim Burçak arkadaşımız 26 . 10 . 1951 tarihinde çekilmiş, 2 . 12 . 1951 tarihinde arkadaşımız Sıtkı Yırcalı vekâlete tâyin edilinciye kadar 36 gün Gümrük ve Tekel Bakanlığı vekâletle idare edilmiştir.

Yine muhterem arkadaşımız Karaosmanoğlu Devlet Bakanlığından İçişleri Bakanlığına tâyin edilmiş ve 2 . 12 . 1951 tarihinden 26 . 12 . 1951 tarihine kadar 24 gün Devlet Bakanlığı ikinci defa olarak münhal bırakılmıştır, başkasına vekâlet de verilmemiştir. İçişleri Bakanlığına geçtikten sonra muhterem Karaosmanoğlu arkadaşımıza vekâlet vermişlerdir.

Arkadaşlar, maatteessüf tarihleri zikrederken isimleri de arzetmiş bulunuyorum, bundan kimsenin alınmasına mahal yoktur, her hangi kasit yoktur.

İçişleri Bakanlığından muhterem Karaosmanoğlu'nun istifası tarihi 7 . 4 . 1952 dir. İçişleri Bakanlığına Muhterem Ethem Menderes'in tâyini tarihi ise 1 . VIII . 1952 dir. Arada Başbakan İçişleri Bakanlığına vekâlet etmiştir. Bu vekâlet 4 ay sürmüştür. Muhterem Adnan Menderes Demokrat Partinin Başkanıdır. Bu sıfatla meşguliyeti malûmdur. Bütün hükümetin mesuliyetini üzerine alan, çok ehemmiyetli olan Başbakanlık makamını işgal etmektedir. Hakikaten bu da bir insanın bütün zamanını alacak kadar ehemmiyet taşımaktadır. Aynı zat, ayrıca İçişleri Bakanlığı gibi memleketin asayişini her an idare etmesi lâzımgelen bir makama, dört ay vekâlet etmiştir. Daha birçok bakanlıklar vekâletle idare edilmiştir. Bugün de edilmektedir.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — İşler hiç aksamamıştır.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Hayır bilâkis aksamıştır. Onu da bilâhara görüşebiliriz.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) — Fakat asayiş berkemaldir.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Evet hamdolsun memlekette pek de önemli bir hâdise olmamıştır ve daima asayişin berkemal olmasını dileriz. Arkadaşlar benim bütün konuşmam, hiçbir politika maksadı taşımamaktadır. Cidden memleketimizin asayişinin berkemal olması temenniye şayandır. Ama İçişleri Bakanlığı memleketin asayiş vazifesini üzerine almış olması itibariyle bir an dahi boş bırakılmaması lâzımgelen bir makamdır. Burada bir an derken zaruretleri de kabul ediyorum. Fakat bakanlıkta inhilâl vukubulur bulmaz derhal tâyinine teşebbüs etmek lâzımdır. Bu teşebbüs tâbiri hemen o zatı bulmak mânasına gelmez. Zaruret geçer geçmez derhal tâyini iktiza eder. Yani lüzum ve zaruret olmadığı takdirde derhal tâyini yapmak icabetmektedir.

Sonra İçişleri Bakanlığının aynı tarihlerde Müsteşarlık makamı da münhaldi, bugün dahi münhaldir. Müsteşarlık münhal olduğu gibi Emniyet Genel Müdürlüğü makamı da münhaldi ve bugün de münnhaldir.

DOĞAN KÖYMEN (Giresun) — Münhal ama memlekette ne oldu?.

KEMAL TÜRKOĞLU (Devamla) — Evet ama, memleketin emniyet ve asayişini idare eden Emniyet Genel Müdürlüğü, Müsteşarlık münhal tutulamaz.

Adnan Menderes'in İçişleri Bakanlığına tâyini keyfiyeti nasıl yapılmıştır?.

Yazının metni Anayasaya aykırı yazılmıştır. Muhterem Anayasa Komisyonu vekâletin caiz olduğunu kabul ediyor. Bütün tâyinlerde filân zatın falan bakanlığa vekâleten tâyin edildiği yazılı bulunduğu halde, şimdi size okuyacağım metinde bu tâbir de yoktur. Muhterem Adnan Menderes Cumhurbaşkanına şöyle bir yazı yazmaktadır :

«İçişleri Bakanlığı ile Devlet Bakanlığı vekâletinden istifasını bildirmiş olan Manisa Milletvekili Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun istifasının kabulü ile İçişleri Bakanlığını Anayasanın 49 ncu maddesi gereğince bizzat deruhde etmeme müsaadelerini yüksek takdir ve tasviplerinize derin saygı ile arzederim.»

Arkadaşlar, bu metne göre Sayın Başbakan İçişleri Bakanlığına vekâlet edeceğini de yazmıyor. Bizzat tarafından deruhde edileceğini yazıyor ve Cumhurbaşkanlığından gelen cevabi tasvip tezkeresinde de aynı ifade vardır. Anayasamızda bir şahsın iki bakanlığı deruhde etmesine asla cevaz yoktur. Bunu sarahatle hepiniz kabul edersiniz zannederim. Nasıl ifadedir bu? Tamamen Anayasaya aykırıdır gerek Cumhurbaşkanlığına yazılan tezkerede ve gerekse cevabı. Bunu imza eden zevatın bu noksan ifadede şahsi hiçbir kusurları mevzuubahs olamaz. Fakat dairelerin nasıl ve ne tarzda idare edildiği ve bunu yazanların her hangi bir hukuki hatada bulunmıyacak ehliyet ve kifayete malik

olmadıkları da meydana çıkmaktadır. «Deruhde etmek» ne demek? Bakanlığı bizzat üzerime alıyorum demektir. Vekâlet tâbiri kullanılmamıştır. İşte size tamamen Anayasaya aykırı bir metin ve tatbikat daha.

PERTEV ARAT (İzmir) — Anayasanın 49 ncu maddesini zikretmiştir.

DOĞAN KÖYMEN (Giresun) — 49 ncu maddeyi yazmıştır ya?

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — 49 ncu madde ile birlikte vekâlet tâbiri kullanılır. Bütün Resmî Gazeteleri getirmişimdir, hepsinde vekâlet tâbiri olduğu halde Başbakanın İçişleri Bakanlığını üzerine almasında vekâlet tâbiri her nasılsa konmamıştır. 49 ncu madde uyarınca, daima, vekâleten filân zat deruhde edecektir, deniyor. Fakat burada vekâleten tâbiri yoktur arkadaşlar.

Sözlerim burada bitmek üzeredir. Sizi rahatsız ettim. Anayasa Komisyonunun raporundan anlaşıldığı veçhile, Anayasamızın 49 ncu maddesine göre, hakikatta münhal bakanlıkların idaresi caiz değildir. Prensip budur. Ancak ne olur? İnhilâl vâkı olmuştur. Başbakanın hemen bu boş yeri doldurmak için teşebbüse geçmesi icabeder, bu arada günle ifade edilebilecek bir zamanın geçmesi zaruridir, tabiîdir.

Muhalefet şerhini yazan Tarık Kozbek arkadaşımız gayet güzel formüle etmiştir : «Siyasi zaruretler icabı olan bir teehhürle en kısa zamanda tâyinin yapılması icabeder.»

Bu kayda iştirak ediyorum. Bu müddet uzatılırsa Anayasaya aykırı bir tatbikatta bulunulmuş olur. Bunun haricindeki hususlarda tamamiyle Anayasa Komisyonunun raporuna iştirak ediyorum. Yani hakikatta tefsiri icabettiren bir husus yoktur. Fakat esasta ayrılıyoruz. Madde sarihtir, çünkü bence vekâletle idare edilmesi caiz değildir. Komisyon ise aksi kanaattedir. Fakat komisyon raporundan dahi bugüne kadar yapılmış olan tatbikatın Anayasanın metnine ve ruhuna aykırı olduğu sarahatle anlaşılmaktadır. Bugün dahi iki bakanlığın sebepsiz olarak münhal tutulmakta olduğunu, Anayasayı harfiyen tatbik etmek mükellefiyetini üzerine almış bulunan muhterem Heyetinize ve bilhassa Anayasa Komisyonuna arzetmek isterim.

BAŞKAN — Anayasa Komisyonu Sözcüsü.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Muhterem arkadaşlar, Kemal Türkoğlu arkadaşımızı dinlediniz; sözünün başında Anayasa Komisyonu ile müşterek olduğunu, ortasında Anayasa Komisyonunun hata ettiğini ve sonunda da Anayasa Komisyonu ile birlikte olduğunu ifade ettiler. Müsaadenizle Anayasa Komisyonu adına kendilerine cevaplarımı arzedeyim. Kemal Türkoğlu arkadaşımız İşletmeler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığının uzun müddet vekâletle idare edilmesinden üzülerek Anayasanın 49 ncu maddesinden istimdat etmiş ve bunun Anayasanın 49 ncu maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Kendisiyle birlikte Anayasa Komisyonunda görüştüğümüz zaman, maddenin, izinli ve özürlü bakanın yerine diğer bir bakanın vekâlet edeceği sarahatini taşıdığını ve bunun için tefsire mahal olmadığını bildirdik ve kendisi de bize iştirak ettiler ve bunun tefsirine mahal yoktur, dediler. Bu şekilde kendisini muztarip eden cihet için bu maddede bir şifa bulamadılar.

İkinci nokta, ki bunu kendileri komisyonda ileri sürmemişlerdi, Tarık Kozbek arkadaşımız ileri sürmüşlerdi; demişlerdi ki; Bakanlar Kurulunu Başbakan Meclis üyeleri arasından tâyin ettikten sonra, tamamının Cumhurbaşkanının onamasına şart koştuğu cihetle, Bakanlar Kurulunda münhal olamıyacağını ileri sürdüler. 44 ncü madde çok kısadır, müsaadenizle okuyayım:

Madde 44. — Başbakan, Cumhurbaşkanlığınca Meclis üyeleri arasından tâyin olunur.

Öteki bakanlar Başbakanca Meclis üyeleri arasından seçilip tamamı Cumhurbaşkanı tarafından onandıktan sonra Meclise sunulur. Meclis toplanık değilse sunma işi Meclisin toplanmasına bırakılır.

Hükümet, tutacağı yolu ve siyasi görüşünü en geç bir hafta içinde Meclise bildirir ve ondan güven ister.

Dikkat buyurulursa bu hüküm, tamamına ait bir keyfiyettir. Cumhurbaşkanı kabinenin tamamını onadıktan sonra Hükümet işe başlıyacak. Başbakan kabinesini hiçbir münhal kalmamak üzere hepsini doldurmak mecburiyetiyle mükelleftir, denilemez. Nitekim Yüksek Meclisin kuruluş tarihi olan 23 Nisan 1920 den bugüne kadar gelip geçen bütün kabinelerde başlangıçta

sık sık boşluklar olmuştur. Bu boşluklar sonradan doldurulmuştur.

44 ncü madde bir kabinenin kurulması zamanına aittir. Kabine kurulup işlemeye başladıktan sonra vâkı olacak münhallerle ilgisi yoktur. 44 ncü maddeden de sarahaten istimdat mümkün değildir.

46 ncı maddeye gelelim: Kemal Türkoğlu arkadaşımız 46 ncı maddede kabine âzalarının birisi müşterek, birisi ferdi mesuliyet olmak üzere iki mesuliyet taşıdıklarını ve bir bakanlık münhal olunca bu ferdî mesuliyetin muallakta bulunduğunu ileri sürdüler. Bu noktadan, da kabinenin derhal doldurulması fikrini müdafaa ettiler. Bu da bence vârit değildir. Komisyonumuz bu meseleyi de Anayasa hükümleri muvacehesinde gözden geçirmiştir. Her hangi bir bakanın istifası veya vefatı halinde ona diğer bir bakan vekâlet ettiği zaman vekâleti esnasındaki ef'alinden hâsıl olacak mesuliyet, şüphesiz ki, o bakanlığa vekâlet eden bakana aittir. Bu itibarla Kemal Türkoğlu'nun ileri sürdüğü bu Anayasa maddeleri bu meseleyi halletmemektedir. Maaş Kanunundan bahsettiler. Maaş Kanununun bu işle bir alâkası yoktur. Bu iş, Anayasa hukukuna mütaallik bir âmme işidir. Maaş Kanuniyle bir vekâletin icra dolayısiyle münasebeti bulunabilir ki, o da bir bakan diğer bir bakana vekâlet ettiği zaman bunun maaş ve tahsisatı hakkında sarahat yoksa bundan mukayese yoliyle istifade edilebilir. Bu itibarla bir bakanın istifası veya vefatı halinde yapılacak muamele hakkında Anayasada bir sarahat yoktur, fakat buna mâni bir hüküm de yoktur. Mâni bir hüküm olmadığına göre, sarahat olmıyan ahvalde dalâlete gidileceği için, Anayasanın umumi hükümlerinden istifade ile bu yolda bir hüküm çıkarmak icabederse demokratik bir teşekkülde bir bakanın ayrılmasiyle Başbakanın buna vekâlet için birini seçinceye kadar şüphesiz bir zaman geçecektir ve Anayasa Komisyonunuz bilhassa takrir sahibinin bu hususa temas eden satırlarını da nazara alarak, bu ciheti de sakit geçmemiş, mütalâasını açıkça bildirmiştir.

Kemal Türkoğlu arkadaşımız, komisyon zımnî olarak bildirmiş dediler. Zımnî değil, bilâkis sarih olarak ifade etmiştir. Anayasa Komisyonunun neticei mütalâası, bir bakanın istifa veya ölümü halinde Başbakanın, gerek Cumhurbaşkanı gerek Meclis Grupları veya kendi kanaatince lüzum gördüğü kimselerle istişareler yapmak, tetkikatta bulunmak suretiyle isabetli bir tâyine varabilmesi için, şüphesiz bir müddet kabul etmek lâzımdır. Bu müddeti kanunla, sarahatle tâyin ve tesbit etmeye imkân yoktur. Anayasanın umumi hükümlerine göre, vekâlet mefhumu hudutlarını aşacak şekilde uzamaması asıldır. Yani bunu kıvamında bırakmak lâzımdır. Anayasa Komisyonunun mütalâası bundan ibarettir.

BAŞKAN — Sual var Ferit Bey.

CEMAL REŞİT EYÜPOĞLU (Trabzon) — Teklif sahibi ile bir noktada mutabakat halindedirler. Boş kalan müddetin zamanla mukayyet olması icabeder ve zaruridir.

SÖZCÜ FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Şüphesiz, fakat zaruri bir müddetin geçmesi lâzımdır.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Kaç ay sürecektir bu zaruri müddet?

SÖZCÜ FERİT ALPİSKENDER (Diyarbakır) — Bunu Başbakan tâyin eder, fakat uzamaması matluptur.

BAŞKAN — Pertev Arat, buyurun.

PERTEV ARAT (İzmir) — Muhterem arkadaşlar, öyle anlaşılıyor kii Kemal Özçoban arkadaşımız ... (Gülüşmeler) (Kemal Türkoğlu sesleri).

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Allah göstermesin.

PERTEV ARAT (Devamla) — Kemal Türkoğlu arkadaşımızın böyle bir talepte bulunmasında asıl maksat, Anayasanın 49 ncu maddesinin yorumlanması veya yorumlanmaması değil, Bakanlıkların uzun müddet vekâletle idare edilmemesi hakkındaki arzu ve mütalâaların bu kürsüden ifade etmelerine fırsat bulmaktır. Yorum talebinde bu hususu açıklamamış olmakla beraber binnetice burada gayet vazıh olarak belirttiler ve hattâ garip bir mantık içerisinde olarak « ben de bilmiyorum, bu maddelerin yorumlanmasına lüzum yoktur, Bu itibarla Anayasa Komisyonu ile aynı fikirdeyim » dediler. Bir yorum sahibinin bu şekilde mütalâada bulunmasını, hakikaten hayretle karşılanması icabettiği kanaatindeyim. (Bravo sesleri). Kemal Türkoğlu arkadaşım da bilir ki, hayatın icabatı ve zarureti olarak gerek hususi hukukta ve gerekse âmme hukukunda vekâlet denen bir

müessesenin kabul edilmiş olması, gayet zaruri görülmüştür. Her iki hukukta bu müessese, devam edegelmektedir. Elbette Devlet hayatının icabatı olarak, Hükümetin çalışmaları icabatı olarak böyle bir müessesenin kabulüne ve tatbikına lüzum vardır.

Benim, yeknazarda, kanaatime göre, bir bakanlığın bir müddet vekâleten idaresine bizim Anayasamız mâni bulunmamaktadır.

Sayın arkadaşımız, evvelâ Anayasanın 49 ncu maddesine dayanarak ve kelimelere bağlı kalarak beyanatta bulundular. Şunu ifade etmek istiyorlar ki, maddeye göre bir bakanlığa vekâlet, ancak izin ve özür hallerine maksur olabilir, onun haricinde istifa etme, ölme hallerinde bakanlıklara vekâlet mevzuubahis olamaz.

Muhterem arkadaşlar; bu, eski Roma Hukuku zamanında olduğu gibi kelimelerin dar mânalarına ve şekillerine bağlanarak ileri sürülmüş bir hukuk anlayışı olur. Halbuki maslahatın icabı olarak kelimelerin ve şekillerin dar mânalarına bakılmaksızın, daha ziyade kanun vâzıının maksadını anlayıp kanunları ona göre tatbik etmek bugünkü hukuk anlayışının gayet açık icaplarındandır.

Arkadaşımız, bakana vekâlet caizdir, bakanlığa caiz değildir, diyorlar. Çünkü kanunun hükmü, bakan kelimesini ifade etmiş bulunmaktadır.

Bu iddialarının tekzibini 33 ncü maddede görebiliriz. 33 ncü madde:

«Cumhurbaşkanı hastalık, memleket dışı yolculuk gibi bir sebeple görevini yapamaz veya ölüm, çekilme ve başka sebeplerle Cumhurbaşkanlığı açık kalırsa Büyük Millet Meclisi Başkanı vekil olarak Cumhurbaşkanlığı görevini yapar.»

Şu halde bakan, bakanlık gibi kelimenin dar mânasına bağlanmak doğru değildir.

44 ncü maddeye istinat ettiler; bu madde, Hükümetin her hangi bir sebeple çekilmesi takdirinde yeniden Hükümetin teşkili ve bunun Cumhurbaşkanına arzı ve nihayet bir programla Meclise gelip itimat veya ademiitimat oyu alınması hususunu ifade eden bir maddedir. Bunun bu maddeyle ilgisi yoktur. Kaldı ki yine 49 ncu maddenin ifadesine göre diğer birçok memleketlerde olduğu gibi bizde de bir bakan diğer bakanlıklara vekâlet edebilir. Binaenaleyh komisyonun bu yorum talebinin yerinde olmadığına ve maddenin yorumlanmasına mahal bulunmadığına dair olan mütalâası, gayet yerindedir.

Kemal Türkoğlu arkadaşımla yalnız bir noktada birleşebilirim, o da, Anayasa Komisyonunun gerek raporunda belirttiği gibi ve gerekse sözcü arkadaşımızın burada beyan ettiği veçhile, hakikaten bakanlıkların uzun müddet münhal tutulmamasıdır. Bu hal, işlerin aksamasına sebep oluyor. Veyahut da iki bakanlığın bir arada bir zat tarafından tedviri, o zatın lüzumundan fazla yorulmasını ve bu da memleket işlerinin muhtel olmasını mucip olabilir. Binaenaleyh kendileriyle müttefik olduğum nokta, uzun müddet bir bakanlığın münhal tutulmamasıdır.

Sözlerime bu şekilde nihayet veriyorum.

BAŞKAN — Kemal Türkoğlu.

KEMAL TÜRKOĞLU (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, Anayasa Komisyonunun Sözcüsü Ferit Alpiskender arkadaşımız bendenizin İşletme ve İçişleri bakanlıklarının açık tutulmasından üzüntü duyduğumu söylediler. Halbuki ben her hangi bir bakanlığın açık tutulmasından üzüntü duymam, çünkü şahsan alâakalı değilim.

Tefsir talebinin müstakil bir milletvekili tarafından getirilmiş olması hiçbir mâna ifade etmez. Bir bakanlık ne kadar açık kalırsa kalsın neticede iktidar partisinin bir milletvekili bakanlığa gelecektir.

Benim duyduğum üzüntü, Anayasanın her hangi bir zamanda rafa konması ihtimalini düşünmekten doğuyor.

Milletvekilinin vazifesi, Anayasanın bir maddesinin tefsiri icabediyorsa, onun tefsirini istemektir. Madde sarih de tatbikat aksine ise, hiç olmazsa tefsir talebinde bulunan milletvekilinin kanaatine göre tatbikat Anayasanın sarahatine aykırı devam etmekte ise bu demektir ki, nazari bakımdan münakaşa edilecek bir cihet vardır. Çünki münhal bakanlıkları idare edenlere samimi zevat ise ki samimidirler, 49 ncu maddeye istinaden bakanlıkların vekâleten idaresi caiz olduğu kanaatindedirler demektir. Bunun aksi fikirde olanlar Anayasanın 49 ncu maddesinin sarahatine göre münhal bakanlıkların asla vekâletle idaresinin caiz olamıyacağı kanaatindedirler bunlara göre Anayasanın açık hükmü ile tatbikat arasında bir aykırılık vardır, bu nasıl giderilir?

Pertev Arat Bey dedi ki hayret ettim tefsir talebine. Ben tefsir talebinde nasıl bulunulacağını bilirim. Zannederim ki izahatımdan da bunu anlamış bulunuyorsunuz. Fakat tatbikat aksine gidiyor. Bu tatbikatın bundan sonra böyle gitmemesi için tefsir talebinde bulundum. Anayasanın tatbiki hakkında heyeti umumiyenizde bir kanaat tahassül edecektir. Evet yüksek heyetiniz, biliyorum Anayasa Komisyonunun raporunu kabul edecek, ben de iltihak ediyorum. Zaruretin kısalığı bakımından. Fakat buradan şu netice çıkacak ki; her hangi bir bakanlığın bir saniye dahi münhal tutulması asla vârit değildir. Çünki Anayasa Komisyonu esbabı mucibesinde, devlet hizmetlerinin müstemirren görülmesi mecburiyeti vardır. Halbuki Devlet Bakanlığı iki defa boş tutulmuştur, bu bir. Ondan sonra geliyoruz vekâlet meselesine; komisyon vekâleten idare zaruri olan kısa bir müddet için mümkündür. Zaruret çok kısa olursa ben de kabul ve iştirak ediyorum. Anayasa Komisyonu da zarureti kabul ediyor, fakat onlar da kısa bir müddete inhisar ettiriyorlar. Burada birleşiyoruz. Hem tefsire mahal olmadığı noktasında birleşiyoruz, hem de vekâletin çok kısa bir müddet sürebileceği noktasında. Fakat yine ifade ediyorum, ancak günlerle sayılabilecek kadar kısa bir zaman için. Haftalarca aylarca değil. Ferit Alpiskender arkadaşımızın dediği gibi Başbakanın parti grupları ile, Cumhurbaşkanı ile Meclis içindeki zümrelere dâhil zevatla... (O kadar değil sesleri) diğer muhalefet gruplariyle ve lüzum göreceği kimselerle kendilerine teklif yapacağı zevat ile istişarelerde bulunmak hakkıdır. Hakkıdır ama bunun kısa bir müddet sürmesi icabeder. Yegâne üzüntüm Anayasanın hükmüne aykırı tatbikatta bulunulması, bulunulmuş ise bu tefsir dolayısiyle tasrih edilmesidir. Bu üzüntüm de yüksek kararımızla bertaraf edilir. Anayasa Komisyonunun sözcüsü Ferit Alpiskender buyurdular ki, bendeniz tefsir talebinde 44 - 46 ncı maddelerden bahsetmemiştim. Nasıl olurda Anayasa'nın muhtelif noktalardan tefsirinden bahsederim. 49 ncu maddenin yalnız tefsirini istedim. Mütalâamı da 49 ncu madde üerinde serdetmem icabeder. 44 ncü madde Tarık Kozbek tarafından komisyonda ileri sürülmüştyr. Muhalefet şerhinde de muhterem arkadaşım güzel bir formül buldular. İfademi kuvvetlendirmek için okudum. Benim esbabı mucibemi daha ziyade kuvvetlendirmiş. Bundan ancak memnuniyet duyarım.

Yine sözcü arkadaşımız 44 ncü maddedeki tam listenin tamamiyetinin ancak Cumhurbaşkanı tarafından tasdiki sırasında aranacağını ve o zamana munhasır olduğunu izah buyurdular. Bu hiç doğru değil. Bu ne demektir? Bir Anayasa ki kurulduğu zaman tamamiyeti emreder kurulduktan sonra da tamamiyetin devamını emretmiş olmaz mı? Hiç şüphesiz ki kurulduğu zaman tamamiyet arayan bir Anayasa, bu tamamiyetin devam ettirilmesi ruh ve mânasını da taşır. Nasıl olur bir Anayasa kurulduğu zaman tasdikte Bakanlar Kurulunun tam olamsını isterde ondan sonra inhilâl olursa orayı hoş tutun der? Bu nasıl izah edilir ve komisyon sözcüsü tarafından nasıl ileri sürülür hayret ettim.

Maaş Kanunundan bahsettiğimi söylediler, ben Maaş Kanunundan istidraten bahsettim. Yani Anayasa Komisyonunun makama vekâlet, şahsa vekâlet mefhumları Kemal Türkoğlu tarafından çıkarılmıştır böyle bir şey yoktur demesine karşı mevzuatımızda mazeretli şahsa vekâletle, münhal olan kadroya vekâlet müesseselerinin tamamen ayrı hükümlerle doldurulmuş olduğundan bahsettim, Maaş Kanunun bahsettiğim mevzu ile alâkası olmadığını konuşmamda açıkladım. Sonra 49 ncu madde sarahatından münhal bakanlıkların vekâletle idare edilemiyeceği çıkmaktadır. O kadar açıktır ki, yeniden bir fıkra yazıp münhal bakanlıkların vekâletle idare edilemiyeceğine dair hüküm koymaya lüzum yoktur. Aksi vârit olsaydı vekâletle idare edileceğine dair hüküm alınması lâzımgelirdi.

Pertev Arat arkadaşımız bendenize haksız olarak hücum ettiler, ben buna cevap verecek değilim. Yalnız 33 ncü maddeden bahsettiler ve dediler ki, bu madde Reisicumhurluk makamına vekâlet kabul etmiştir. Binaenaleyh aynı hükümden istifade edilerek, münhal bakanlıkların da vekâletle idare edilebileceğini kabul edebiliriz. Halbuki, iş aksidir. 33 ncü madde tamamen bendenizin müdafaa ettiği noktai nazara uygundur ve beni teyit etmektedir. Arzettiğim gibi, Anayasayı yapan Meclisin, Reisicumhurluk makamının da inhilâl edeceğini nazarı itibara alıp o hususta hüküm koyarken, her hangi bir bakanlığın inhilâl edeceğini unutmuş olması asla vârit değildir. Eğer açık olan vekâletlerin de

bir vekil ile idaresi mevzuubahis olsaydı Anayasa o hususta da sarahat ihtiva ederdi. Bendeniz her ikisinin de esbabı mucibesini kendi düşünüş tarzıma göre izah etmiş bulunuyorum. Reisicumhurluk makamı için inhilâl vukuunda behemehal vekâletle idare edilmek mecburiyeti vardır. Çünkü Cumhurbaşkanı Meclis tarafından seçilir. Meclisse daima hali içtimada değildir. Cumhurbaşkanının seçimi ancak Meclisin hali içtimada bulunduğu zaman yapılabilir. Halbuki bakanlıkların vekâletle uzun müddet idaresi için hiçbir esbabı mucibe ileri sürülemez. Çünkü Meclisle alâkası yoktur, her zaman tâyin yapılabilir. İnhilâl vâkı oldu mu, Başbakan geçmesi lâzımgelen müddet içinde yeni bakanı tâyin eder ve Cumhurbaşkanının tasdikına arzeder. Ondan sonra bu tezkere Meclisteokunur. Binaenaleyh 33 ncü madde tezimin aleyhinde değil, bilâkis lehindedir. Pertev arkadaşıma, bana bu fırsatı verdiklerinden dolayı teşekkür ederim.

Son söz olarak şunu arzedeyim ki; Anayasa Komisyonu bakanlıkların açık tutulamıyacağını sarahaten ifade etmiştir. Çünkü Devlet işleri müstemirren ve devamlı olarak yürümek icabeder. Bu inhilâllerin kısa zamana inhisar etmesi lâzımdır.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur. Anayasa Komisyonu iddiayı vârit görmemektedir. Rapor tefsire mahal olmadığı mahiyetindedir. Raporu oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiştir. Yorumlanmasına mahal olmadığına karar verilmiştir.

8. — Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkındaki 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve İçişleri komisyonları raporları (2/309) [1]

(İçişleri Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Ahmet Gürkan.

AHMET GÜRKAN — (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, vaktin gecikmiş olduğunu biliyorum ve belki konuşmam da raporu okuyan arkadaşlar için zait telâkki edilebilir. Ama bu teklifim için matbuatta bâzı demagojik mütalâalar serdedildi ve bendeniz onlara cevap vermek mecburiyetini de duymuşumdur. Tekrar bu demagoglara fırsat vermemek için bir iki cümle ile maksadı âcizanemi ifade etmeye çalışacağım.

Arkadaşlar, bu maddenin tadiline beni sevkeden sebep şu olmuştur : Teklifime takaddüm eden 5 - 10 gün evvel İstanbul matbuatında bir havadis okudum. Birtakım Arapça yazılmış esesrler ve kitaplar polisçe müsadere edilmiş. Olabilir. Ya eğer Türkçe ise de Arap harfleriyle yazılmışsa pekâlâ kanuni bir hareket dedim. Ama sonra bâzı matbuatta gördüğüm fotoğraflarda bunların, yani müsadere edildiği bildirilen bu kitapların Arap lisaniyle yazılmış Arapça eserlerden ibaret olduğunu öğrendim. Bu vaziyet karşısında tekrar kanunu inceledim. Gördüm ki, kanunun kabul etmiş olduğu prensip Türk harflerine, yalnız Türkçeye munhasırdır. Bunun haricinde hiçbir mütalâa tasavvur edilemez. Ama bu kanunun kabulünden sonra, kıraldan ziyade kıral taraftarı olanlar, kanunun maksadını aşarak birçok yerlerde Arapça yazılmış Arap harfleriyle tabedilmiş kitapları da müsadere ve adliye dairelerine sevketmişlerdir. Sahipleri sorguya suale çekilmişler, çeşitli itihamlar altında bulundurulmuşlar, hattâ öyle zaman olduki bu kitapları kucak kucak yakmışlardır. Bunlar üzerinde uzunboylu konuşmaya lüzum yoktur, çünkü malûmu ilâm mahiyetinde bir şey olur. Hepinizin bildiği ve nefsimizde acısını hissettiğimiz hareket ve vakıaları pek iyi biliyoruz. Acaba dedim bu kanunu bizim iktidarımız zamanında da tekrar yanlış mı anlaşılıyor? Okudum, hakikaten maddeyi tüm halinde mütalâa ettiğimiz zaman, Arapçanın Arap harfleriyle yazılmasını meneden hiçbir hüküm yoktur. Müsaadenizle maddeyi okuyayım :

«Bütün okullarda Türkçe yapılan tedrisatta Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası menolunur.»

Şimdi acaba kanunun maksadını aşmak istiyen kimse bu 2 nci bendi ele alıp da, eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnu, demek suretiyle, meselâ Türkçe olmıyan her hangi bir yazı, Arapça yazılıdır diye bunu mâni bir hüküm telâkki edecekler olur. Yahut bu hareket hüsnüniyetle de olabilir. Onun için bendeniz Türkçe diye bir kelime ilâvesiyle maddeye biraz sarahat verelim diye düşündüm ve eski harflerle matbu Türkçe kitaplarla ted-

[1] *2 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

risat icrası memnudur. Bir (Türkçe) kelimesini ilâve etmek suretiyle maksat hâsıl olur diye düşündüm. Komisyondaki bütün arkadaşlar, Hükümet Sözcüsü bunu maksat itibariyle muvafık buldular ve dediler ki; kanunda mâni bir hüküm yoktur. Bugün Huffaz okullarında, imam, hatip okullarında, Dil tarih Fakültesinde, İlâhiyat Fakültesinde Türkçe olmıyan Arapça veya Farsça olan eserler Arap harfleriyle okutulmaktadır. Binaenaleyh, mâni bir hüküm yoktur, ben, bunu kendilerinden rica ettim, ben de size iştirak ediyorum, ancak kamunda mâni bir hüküm yoktur diye esbabı mucibe ilâve ederseniz bendeniz de size iltihak ederim dedim. İlâve ettikleri esbabı mucibe yerindedir. Komisyon diyor ki, « Türkçe yapılacak tedrisatta Türk harflerinin kullanılacağı, bunun haricinde diğer dillerle , ve bu meyanda arapça olarak yapılacak tedriscatta eski harflerin kullanılmasına mâni bir maksat takip edilmemiş ve kanunda, buna mâni bir hüküm mevcut bulunmadığı aşikârdır », denilmektedir. Şu vaziyete göre bu rapor Heyeti Aliyenizce kabul edildiği takdirde, bu raporun içindeki şu küçük esbabı mucibe bir tefsir mahiyetinde olacaktır. Bu itibarla benim maksadımı istihsale kâfi gelecektir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur. Teklifin reddi hakkındaki İçişleri Komisyonunun raporunu reyinize arzediyorum: Kabul edenler ... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş teklif reddedilmiştir.

9 — Af Kanununun 7 nci maddesindeki (Vergi cezaları tâbirinin muhtevasına Gümrük Kanununda yazılı bulunan (Para cezaları) nın da dâhil olup olmıyacağının yorumlanmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet, Maliye, Gümrük ve Tekel ve Bütçe komisyonları raporları (3/180)

BAŞKAN — Bir önerge vardır, okunacaktır.

Yüksek Başkanlığa

26 . XI . 1952

Af Kaununun 7 nci maddesinin tefsiri talebi hakkında ihzar edilen raporun yazıldığı sırada bâzı pragrafların takdim ve tehir edildiği görüldüğünden bu cihetin tashihi için bu mevzuun bir hafta sonraki gündeme tehir buyurulmasını arzeylerim.

Adalet Komisyonu bu rapor Sözcüsü
Vacid Asena

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Etmiyenler... Bir hafta sonraya bırakılmıştır.

10. — İzmir Milletvekili Cihad Baban'ın, Türkiye Cumhurieti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin (G) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisonları raporları (2/183) [1]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Teklifin reddi mahiyetindeki Bütçe Komisyonu raporunu oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Emiyenler... Rapar kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

11. — Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/182) [2]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Teklifin reddi mahiyetinde olan Bütçe Komisyonu raporunu oya arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

12. — Konya Milletvekili Umran Nafiz Yiğiter'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «G» bendi ile geçici 65 nci madeşinin 2 nci fıkrasının «J» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/335) [3]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen yoktur. Teklifin reddi mahiyetinde olan Bütçe Komisyonu raporunu oya arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiş, teklif reddedilmiştir.

---

[1] *5 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*
[2] *6 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*
[3] *7 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

13. — Çorum Milletvekili Saip Özer ve Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/305) [1]

(Bütçe Komisyonu raporu okundu)

BAŞKAN — Söz istiyen?

SAİP ÖZER (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, huzurunuza takdim etmiş olduğumuz kanun teklifi hakkında Maliye ve Bütçe komisyonlarının vermiş oldukları rapor manzuru âliniz olmuştur. Ben de huzurunuzda bu tezi müdafaa etmek için kısa bir not yazdım, okumaklığıma müsaadenizi rica edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, Emekli Sandığı Kanununa bir fıkra eklenmesi için Yüksek Huzurunuza sunduğumuz kanun teklifi evvelce Osmanlı Bankasında çalıştıktan sonra Devlet müesseselerine ve millî bankalarımıza geçmiş bulunan pek mahdut sayıdaki Türk memurlarının, emeklilik hizmeti bakımından çok haksız olarak uğradıkları mağduriyetten kurtarılmaları maksadiyle hazırlanmış bir tekliftir.

Sayılarının kırk elli kişiyi geçmediğini yakînen bildiğim bu memurlar - (ki, arzu buyurulduğu takdirde ekserisinin isim ve bugünkü memuriyetlerini de huzurunuzda arzedebilirim - bankacılığı Osmanlı Bankasında öğrendikten sonra millî bankalarımıza ve Devlet müesseselerimize geçerek bunların inkişafında değerli hizmetler görmüşlerdir. Bugün de bu müessese ve bankalarda çalışmakta ve dolayısiyle emeklilik hakkına da esasen sahip bulunmaktadırlar.

İşte, huzurunuza gelen kanun teklifi ile tanınmasını istediğimiz hak, bu memurların sarih ve kanuni hakkıdır; yani bunların, Osmanlı Bankasında geçmiş ve bugün millî müesseselerimizi faydalandırmakta bulunmuş olan eski hizmetlerinin heba edilmiyerek tekaütlük müddetlerine eklenmesi suretiyle kıymetlendirilmesidir. Millî bankacılığımızın iftiharla şahit olduğumuz inkişafına, gece gündüz çalışıp kıymetli hizmetler ifa etmiş bulunan bu kıymetli Türk memurlarından bu kadarcık bir hakkın esirgenmesine hangimiz razı olabiliriz?

Muhterem arkadaşlar, hepimiz biliyoruz ki, Osmanlı Bankası vaktiyle memleketimizin Devlet bankası olarak, bir fermanla kurulmuş ve şimdiki Merkez Bankamızın kurulduğu tarihe kadar, uzun yıllar Devlet Bankası vazifesini bilfiil ifa etmiştir. Fakat, burada şu noktayı hemen arzedeyim ki, biz, huzurunuza getirdiğimiz kanun teklifi ile Osmanlı Bankasının veya şu ve bu bankanın dâvasını gütmüyoruz; böyle bir şey düşünmüyoruz. Bahis konusu olan mesele de Osmanlı Bankasını ilgilendiren bir mesele değildir. Bizim maksadımız, bu bankada evvelce çalışıp bankacılık sahasında tecrübe ve bilgi edindikten sonra bu tecrübelerinden halen millî müesseselerimizi faydalandırmakta olan memur vatandaşlarımızın istihkak ettikleri bir hakkı vermektir. Mâruzatımı tavzih için, müsaadenizle, durumu kısaca arzedeyim.

Osmanlı Bankasının, hususi bir fermanla memleketimizde Devlet Bankası olarak kurulmuş olduğunu biraz evvel tebarüz ettirmiş bulunuyorum. Huzurunuzda izaha hacet yoktur ki, teşriî kuvveti mevcut olmıyan Mutlakiyet devrinde kanunlar ferman şeklinde ısdar edilmişlerdir. Yani, o zamanki fermanlar kanun hüküm ve kuvvetindedir. Bugünkü mevzuatımız da bunu böylece kabul etmiştir. Nitekim, o fermanlardan bir çoklarının hükümleri bugün dahi mer'i bulunmaktadır. Şu hale göre, 1863 yılında hususi bir Fermanla kurulmuş olan Osmanlı Bankasının, bugünkü hukuk anlamına göre (Özel kanunla kurulmuş banka) vasfını haiz olduğu tereddüde yer vermiyecek kadar açık ve herkesçe bilinen bir hakikattır. Kaldı ki, Osmanlı İmparatorluğunun resmen ve fiilen Devlet Bankası olarak kurulan bir bankanın kanundan başka birşeyle kurulmuş olabileceğini bir an için dahi tasavvur ve kabul etmeye imkân yoktur.

Mevzuumuza gelince; 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin «g» işaretli fıkrası: Özel kanunla kurulmuş bankalarda geçmiş hizmetlerin - (en çok 10 seneyi geçmemek ve sahipleri Türk uyruğu olmak şartiyle) - emeklilik fiilî hizmetine eklenebilmesini âmirdir. Osmanlı Bankası da Hususi bir fermanla yani özel bir kanunla kurulmuş bir banka olduğuna göre, halen tekaütlüğe tâbi Devlet müesseselerinde çalışmakta olan 40 - 50 kadar Türk memurunun evvelce o bankada geçmiş hizmetlerinin tekaütlük hizmetlerine eklenmesi hussundaki teklifimize mevzu olan talep, kanunla da kabul edilmiş

[1] *8 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

çok sarih bir hakkın ifadesidir. Buna rağmen, bu memurlar bu derece sarih olan haklarından mahrum bırakılmışlar.

Bunun sebebi nedir? Müsaadenizle bunu da izah edeyim: Teklifimizde bahsedilen memur vatandaşlar, Emekli Sandığı Kanununun yukarda zikrettiğim hükümlerine dayanarak, Osmanlı Bankasında geçmiş hizmetlerinin emeklilik fiilî hizmetlerine eklenmesi için sandığa müracaat etmişler, fakat ret cevabı almışlardır. İleri sürülen sebep de şudur: Osmanlı Bankasının kuruluşuna ait ferman her ne kadar kanun mahiyetinde ise de bu ferman Osmanlı Bankasını kurmamıştır. Bankanın kurulması için imtiyaz vermiştir. Binaenaleyhi Osmanlı Bankası, Devlet Bankası olarak kurulmuş olmasına rağmen, kanunla kurulmuş bir banka sayılmaz. Binnetice, orada geçmiş eski hizmetler de - Sahiplerinin halen tekaütlüğe tâbi Devlet müessesesinde çalışmakta olmalarına rağmen - tekaütlük hizmetine eklenemezmiş.

Muhterem arkadaşlar; biraz düşünelim; içinde bulunduğumuz demokrasi devrinde vatandaş hakkı böyle bir mantıkla iptal edilebilir mi? Kaldı ki, bunda ne Devleti, ne Hazineyi, ne de Emekli Sandığını zarara ve külfete sokacak bir cihet de yoktur. Bütün dâva: kırk elli kadar memurun üçer, beşer senelik eski hizmetlerinin tekaütlüğe tâbi fiilî hizmet müddetlerine eklenmesinden ibarettir. Bu memurlar ise esasen ve halen tekaütlük hakkına sahiptirler. Ve eski hizmetlerinin bu hakka eklenmesi için Emekli Sandığına ödenmesi gereken aidatı, kanun hükümlerine göre borçlanmak suretiyle ödiyeceklerdir. Nasıl ki, Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine göre, mülga reji idaresi, mülga liman rıhtım şirketleri, fenerler idaresi, İzmir körfezi şirketi, hattâ Manisa'daki Moris Şinasi Hastanesi ile memleketteki muhtelif ekalliyet mektepleri gibi yerlerde geçmiş eski hizmetlerin dahi borçlanmak suretiyle emeklilik hizmetine eklenmesi kabul edilmiş bulunmaktadır. Durum böyle olduğuna göre, Osmanlı Bankasında çalışıp bankacılığı öğrendikten sonra Devlet müesseselerine nakletmiş bu memurların bu haktan mahrum kalmak için günahları nedir?

Muhterem arkadaşlar, bilâkis memleket bankacılığına, dolayısiyle memlekete ifa edilmiş değerli hizmetleri ve hem bu hizmetlerden doğan, hem de kanuna dayanan sarih bir hakları vardır. Bu hakların da Heyeti Muhteremece kabul edileceğini ümit ediyorum. Sözlerime nihayet verirken muhterem Heyetinizin kadirşinaslık ve adaletseverliği göstererek, bu mağdur memurları, lâyık ve müstahak oldukları halde mahrum bırakıldıkları haklarına kavuşturacağına emin bulunuyorum.

Mâruzatım bundan ibarettir. Yüksek huzurunuza sunulan kanun teklifinin kabulünü ve haklı olarak sızlanan pek mahdut sayıdaki bu memur vatandaşların mağduriyetten vikayesini Muhterem Meclisin mürüvvet ve adaletinden rica eder cümlenizi derin saygılarla selâmlarım.

MÜFİT ERKUYUMCU (Balıkesir) — Muhterem arkadaşlar, ben Osmanlı Bankası memurlarının Emekli Sandığı Kanunu hükümlerinden istifade etmelerini istiyecek değilim. Yalnız bu münasebetle Hükümetten bir temennim var. Benim temennim şudur: Görüyorsunuz ki, Emekli Sandığı Kanunu, şikâyet uyandıran ve mütemadiyen aleyhinde müracaat yapılan bir kanundur. Bugünkü gündeme 4-5 tane Emekli Sandığı Kanunu tadil teklifini reddettik. Görülüyor ki, bu kanun hakkında şikâyet umumidir. Bu kanun vatandaşları tatmin etmemektedir. Burada yapılması lâzımgelen bir şey var, kanaatimce, o da, Hükümetin bir komisyon teşkil ederek bu kanunun hükümlerini baştan aşağıya gözden geçirmesi ve bünyemize uygun bir kanun hazırlıyarak Meclis huzuruna getirmesidir. Bendenizce bu, bir zarurettir. Bu yapılmadığı takdirde bu kanun hakkındaki talep ve şikâyetler devam edecek, biz de burada mütemadiyen meşgul olacağız, vakit kaybedeceğiz, komisyonlar da beyhude yere mesai sarfedeceklerdir. Bu itibarla Hükümetin bu işi ele alarak kati olarak halletmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yoktur...

SAİP ÖZER (Çorum) — Ekseriyet olmadığı için gelecek celseye bırakılmasını arz ve teklif ederim. (Ekseriyet var sesleri).

BAŞKAN — Tereddüt edilmektedir, bu itibarla yoklama yapacağız.

(Afyon seçim çevresinden yoklama yapılmaya başlandı ve Eskişehir seçim çevresinde nihayet buldu.)

BAŞKAN — Çoğunluk vardır, müzakereye devam ediyoruz.

Başka söz istiyen yoktur, teklifin reddi mahiyetindeki Bütçe Komisyonu Raporunu oyunuza arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyen-

ler... Rapor kabul ve teklif reddedilmiştir.

14. — Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku ile Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/81, 83) [1]

BAŞKAN — Raporu okuyoruz.

(Bütçe Komisyonu Raporu okundu.)

BAŞKAN — Söz istiyen yok. Teklifin reddini mütazammın Bütçe Komisyonu Raporunu reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Rapor kabul edilmiş ve teklif reddedilmiştir.

Vakit geçmiştir. 28 Kasım 1952 Cuma günü saat 15 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18,49

6. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR

1. — Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un, buğday alım merkezlerindeki değişik ve düşük bedelle yapılan mubayaa yüzünden yeni mahsûl fiyatlarına yapılan zamdan istifade edemiyen çiftçi vatandaşlar hakkında ne gibi tedbir alındığına dair Tarım, Ekonomi ve Ticaret bakanlıklarından olan sorusuna Ekonomi ve Ticaret Bakanı Enver Güreli ile Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in yazılı cevabı (6/781)

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıdaki hususların Ticaret ve Tarım Bakanlıklarınca yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Kırşehir Milletvekili
H. Sezai Erkut

1. Vatandaşlarımızdan aldığımız birçok şikâyetlerden ve yaptığımız temaslarda :

A) Yeni mahsul hububat alım fiyatının 30 kuruşa yükseltildiği Hükümetçe ilân edilmiş olduğu halde, filiyatta Toprak Mahsulleri Ofisi alım merkezlerinde çeşitli sebep ve bahanelerle fiyat bareminin iyi tatbik edilmiyerek 30 kuruşun çok aşağısında bir fiyatla mubayaa yapılmakta olduğu;

B) Aynı vasıftaki mahsul için aynı alım merkezlerince bile değişik fiyatlar takdir edildiği;

C) Birçok merkezlerde tek kantar bulunması veya kâfi gelmemesi yüzünden uzunca müddet beklemek zorunda kaldıkları ileri sürülmektedir.

Hükümetçe akar yakıt fiyatlarına son defa yapılan zamlar mahsulün istihsal ve nakil masraflarını bir hayli artırmış olduğu halde hububat mubayaa fiyatına yapıldığı ilân edilen zamların sözden ibaret kalarak tatbik edilmemesi bankaya külliyetli miktarda borçlu bulunan köylü ve çiftçi vatandaşlarımızı müşkül bir duruma düşürebileceğinden Hükümete de aksetmiş olacağı tabiî bulunan bu gibi şikâyetler karşısında bu önemli mesele hakkında ne gibi tedbirler alınmıştır?

T. C.
Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı
Teş. ve Küçük Sanat Gn. Md.
Ş. IV
Sayı : Genel : 52633
Özel : 6/6738

17 . IX . 1952

Özü : Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkurt'un yazılı sorusu hakkında.

T. B. Millet Meclisi Başkanlığına

20 . VIII .1952 - 4051/9783 - 6/781 S. yazılarına C:

Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkurt tara-

[1] *9 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.*

fından verilen sözlü soruda kayıtlı hususat incelenmiştir:

A) Ofis K/868 sayılı kararın 2 nci maddesinin (B) ve mütaakıp fıkralarında evsafı yazılı hububat yine aynı kararnamenin I nci maddesinin (A) fıkrasında gösterilen baş fiyat üzerinden mubayaa etmekte bu meyanda 77 hektolitreli (O) çavdarlı ve (O) yabancı maddeli buğdayı da 30 kuruştan almaktadır.

Ancak, bu evsaftan daha düşük evsaflı hububat, mevzuubahis kararnamenin I nci maddesinin (b) fıkrası gereğince hazırlanmış olan bareme göre mubayaa olunmaktadır.

B) Anı evsaftaki hububata değişik fiyat verilmesi iddiası vârit görülmemektedir. Çünkü, Ofisin alım fişlerinde hububatın evsafı yazıldığına ve bu evsafın baremdeki fiyatı da tesbit edilmiş bulunduğuna göre, aynı vasıftaki mala ayrı ayrı fiyat tatbik edilmesi mümkün değildir. Böyle olmakla beraber delile müstenit her hangi bir şikâyet varsa, derhal tahkikat açtırılmak ve Ofisin prestijini korumak bakımından açıklanması icabetmektedir.

C) Ofis iş yerlerine daha önce yapılan bir tebliğ ile günü gününe mubayaa edilemiyerek ertesi güne devreden hububatın miktarı ile mubayaa edilmemesi sebeplerinin telle Genel Müdürlüğe bildirilmesi istenilmiş ve bugüne kadar gelen telgaraflardan birkaçı müstesna 283 iş yerinde mubayaaların günü gününe yapıldığı tesbit edilmiştir.

Ancak geçmiş yıllardaki tecrübeler Ofisin normal alım kapasitesinin fevkına çıktığı devrelerde bâzı gecikmelerin olabileceğini göstermiştir.

Bu senenin de bereketli yıllardan biri olması Ofisin çalışma kapasitesinin çok üstüne çıkılarak mesai yapılmasını icabettirmiştir.

Böyle bir çalışma devresinde bâzı ufak gecikmelerin olması da ihtimal dâhilindedir.

Bununla beraber Ofis müstahsıla her bakımdan faydalı olmak için her türlü tedbiri almakta ve aksaklık gösteren iş yerlerini kantâr ve kantarcı bakımından takviye etmektedir.

İleride her hangi bir yerden memur, kantar veya kantarcı talebi vukubulursa bu isteklerin de derhal yerine getirilmesi hususunda gerekli tedbirler Ofisçe alınmış bulunmaktadır.

Keyfiyeti saygıyle arzederim.

Ekonomi ve Ticaret Bakanı
E. Güreli

T. C. 25 . 11 . 1952
Tarım Bakanlığı
Özel : 1042,70587

T. B. M. Meclisi Başkanlığına
Ankara

20 . 8 . 1952 gün ve Ka. Md. 4051/8783-6/781 sayılı yazıya bağlı Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un (Buğday alım merkezlerindeki değişik ve düşük bedelle yapılan mubayaa yüzünden yeni mahsul fiyatlarına yapılan zamdan istifade etmiyen çiftçi vatandaşlar hakkında ne gibi tedbir alındığına) dair olan yazılı sorusu Ekonomi ve Ticaret Bakanlığını alâkadarlandırmakta bulunduğundan oraca cevabının 17 . 9 . 1952 gün ve 6738 numara ile verilmiş olduğuna bilgilerini saygı ile arzederim.

Tarım Bakanı
N. Ökmen

B : 9 26 . 11 . 1952 O : 1

DÜZELTİŞLER

Dönem	Toplantı	Cilt	Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
6	3	25	137	2	43	Kabul edilmiştir.	Kabul edilmemiştir.

4 ncü Birleşim Tutanak Derğisine bağlı 210 sayılı Basmayazıda da aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır :

Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
3	1	16	elimekle	edilmekle
3	1	23	olmasına, okuyanların bu ilânı	olmasına, bu ilânı
3	1	27	fıkrasında	fıkrasına
3	1	30-31	fıkrasının sarahati karşısında	suretindeki âm ve şâmil sarahatine binaen
3	1	33	ve teklifin	ve bu sebeple mezkûr fıkranın

9 ncu Birleşim Tutanak Dergisine bağlı basmayazılarda aşağıdaki düzeltişler yapılacaktır :

S. Sayısı	Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
220	1	—	43	yükseliş	yükselmiş
»	2	1	5	Tümgeneral Tahsin Çelebican'ın nasp tarihinin	Tümgeneral Tahsin Çelebican'ın yüzbaşılık nasp tarihinin
231	2	1	28	bir bakanın tâyin	bir bakanın tâyini
2	3	1	11	toplantısında	toplantımızda

T. B. M. M. Basımevi

Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbikı hakkındaki 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve İçişleri komisyanları raporları (2/309)

Ankara : 3 . XII . 1951

B. M. M. Başkanlığına

Türk harflerinin kabul ve tatbikı hakkındaki 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin tadiline ait kanun teklifimle gerekçesi eklice sunulmuştur.

Alâkalı komisyonlara havalesini derin hürmetlerimle arz ve teklif ederim.

Tokad Milletvekili
Ahmet Gürkan

GEREKÇE

Milletimizin kendine mahsus bir lisani olduğu gibi gayet tabiî olarak bir de yazı şeklinin tesbiti zarureti vardı. İşte bu zarureti duyan vâzı kanun, 3 Kasım 1928 tarihinde Türk harflerinin kabul ve tatbikı hakkındaki 1353 sayılı Kanunu tedvin etmiştir.

Bu kanunun hassaten 4 ncü maddesini tetkik ettiğimizde görmekteyiz ki vâzı kanun, Türk harflerinin Türkçe olan yazılarda kullanılması gayesini istihdaf etmektedir.

4 ncü maddede sarahaten (1928 senesi Kânunuevvelinin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmî levha, tabelâ, ilân, reklâm, ve sinema yazıları ile kezalik Türkçe hususi, resmî bilcümle mevkut, gayrimevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburidir.) denilmektedir. Bu sarahat karşısında besbellidir ki Türkçe olmıyan yazılarda Türk harflerinin kullanılması mecburiyeti yoktur.

Halbuki kanunun 9 ncu maddesinin, hattâ bir (Türkçe) kelimesinin konmadan tanzim edilmiş olması, kanunun mânasını şümullendirmiş ve bu maddede mevcut (eski harflerle) tâbiri ile de Arapça eserlerin Türk harfleriyle yazılması mecburiyeti doğmuştur.

Okullarımızda kabul edilen bütün lisanlar, o lisanları konuşan milletlerce kabul edilen harflerle okutulurken, arap lisanının akutulmasında bir istisna yaparak bu lisanı Türk harfleriyle okutmak, mantık icabı garip olabileceği gibi lisan öğretimi bakımından da muvaffakiyeti engelliyen bir iş olarak kabulü zaruridir.

Millî Eğitim Bakanlığınca açilan İmam - hatip okullarında okutulması zaruri olan bilhassa Kur'an ve Arap lisanı derslerinde okutulacak Arapça kitapların veya Türkçe olup da içinde Arapça olan yazıların Arap harfleriyle okutulabilmesini sağlamak için bu teklifimi sunmayı teşriî vazifemin icabı saymaktayım.

Tokad Milletvekili
Ahmet Gürkan

TOKAD MİLLETVEKİLİ AHMET GÜRKAN'IN TEKLİFİ

Türk harflerinin kabul ve tatbıkı hakkındaki 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

MADDE 2. — Dokuzuncu madde : Bütün okulların Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu Türkçe kitaplarla tedrisat icrası memnudur.

Bu madde, Türkçe olmıyan eserlerle, Türkçe olup da içinde Türkçe olmıyan yazılara tatbik edilmez.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millî Eğitim Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Millî Eğitim Komisyonu
Esas No. 2/309
Karar No. 14

14 . V . 1952

Yüksek Başkanlığa

Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın 5.XII.1951 tarih ve 2702 numara ile komisyonumuza havale edilen Türk Harflerinin Kabul ve Tatbıkı hakkındaki 1353 sayılı kanunun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi Millî Eğitim Bakanlığı mümessilinin de iştirakiyle görüşüldü.

Teklif gerekçesine ilâveten Ahmet Gürkan'ın şifahi izahatından tadil teşebbüsünün bilhassa Arap harfleri ile yazılan dillere ait metinler tedrisatında eski harflerle matbu kitapların kullanılabilmesi sarahitini istihdaf ettiği anlaşıldı.

Filhakika sözü geçen 9 ncu maddede ikinci cümleyi teşkil eden «Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnudur» hükmü birinci cümleden ayrı ve mücerret olarak ele alınınca gerek imam - hatip mektepleriyle Kuran kurslarında, gerek bâzı fakülteler ihtısas şubelerinde bir kısım kitapları ana metinlerinden okuma zarureti, zikri geçen hükme aykırı düşeceğinden, bir tadil düşünülebilirdi. Komisyonumuza göre Gürkan da cümleyi münferit ele aldığı içindir ki tadil lüzumu kanaatine varmıştı.

Halbuki komisyonumuzca, açıkça Türk harflerini Türkçe tedrisata inhisar ettiren birinci cümle muvacehesinde ikincinin mutlak, müstakil ve başka dillere şâmil bir hüküm ifade edemiyeceğine, maddenin kül halinde okunduğu zaman gerek hukuk, gerek sentaks bakımından tadil teşebbüsüne mesnet teşkil eden endişeleri külliyen bertaraf ettiğine kanaat getirildiğinden teklifin reddine ittifakla karar verilmiştir.

Havalesi gereğince İçişleri Komisyonuna tevdi edilmek üzere yüksek Başkanlığa sunulur.

Millî E. Ko. Başkanı	Sözcü
İzmir	Rize
A. Başman	*A. Morgil*
Kâtip	
Seyhan	Ankara
A. N. Asya	*Ö. Bilen*
Bursa	Çanakkale
A. C. Yöntem	*N. İyriboz*
Edirne	Gümüşane
A. Cemal Köprülü	*V. M. Kocatürk*
Sinob	Trabzon
N. Sertoğlu	*M. R. Tarakçıoğlu*

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 2/309
Karar No. 44

19 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Tokad Milletvekili Ahmet Gürkan'ın 1353 sayılı Kanunun 30 ncu maddesinin değiştirilmesine mütedair bulunup Millî Eğitim Komisyonunca da tetkik edilen teklifi Millî Eğitim Bakanlığı mümessili de hazır bulunduğu halde 12 . VI . 1952 günlü toplantısında görüşüldü.

Teklifin gerekçesinde Arapça tedrisatın eski harflerle matbu kitaplarla yapılmasına imkân verilebilmesi maksadiyle bu teklifin yapılmış olduğu anlaşılmıştır.

1353 sayılı Kanunun 9 ncu maddesinde (bütün okulların Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu Türkçe kitaplarla tedrisat icrası memnudur.) denilmekle sadece Türkçe yapılacak tedrisatta Türk harflerinin kullanılacağı bunun haricinde diğer dillerle ve bu meyanda Arapça olarak yapılacak tedrisatta elbette o dillerin ve Arapça tedrisatta eski harflerin kulanılmasına mâni bir maksat takip edilmemiş olduğu ve kanunda buna mâni bir hüküm mevcut bulunmadığı aşikârdır.

Hal böyle olduğuna göre Millî Eğitim Komisyonunda da belirtildiği gibi Arapça tedrisatta Arap harfleriyle yazılmış kitapların kullanılmasına cevaz vermek maksadiyle kanunda bir tadil yapılmasına lüzum görülmemiş ve bu sebeple de teklifin reddine ittifakla karar verilmiştir.

Kamutayın yüksek tasvibine arzolunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

İçişleri Komisyonu Başkanı
Kırklareli
F. Üstün

Başkan Vekili
Bursa
N. Yılmaz

Bu rapor sözcüsü
İzmir
P. Arat

Kâtip
Amasya
K. Eren

Aydın	Balıkesir	Balıkesir
N. Geveci	*S. Baskan*	*M. Tunçay*
Çoruh	Çorum	Çorum
Z. Ural	*B. Koldaş*	*S. Özer*
Kütahya	Muğla	Niğde
Y. Aysal	*Y. Başer*	*F. Ecer*
Samsun	Trabzon	Van
M. Özkefeli	*H. Orhon*	*İ. Akın*

İzmir Milletvekili Cihad Baban'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin (g) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/183)

27 . II . 1951

Yüksek Başkanlığa

Muhtelit Hakem mahkemelerinde aylıkla çalışmış oldukları halde bilâhara ücrete tahvil edilen kimselerin emekli hakkından istifade edebilmeleri hakkındaki kanun teklifim hakkında gereken muamelenin yapılmasını arz ve rica ederim.

İzmir Milletvekili
Cihad Baban

GEREKÇE

Memurların çalışamıyacak yaşları idraklerinde sepkeden âmme hizmetleri mukabilinde kendilerine bir hak tanınmak esasına istinat eden emeklilik mukabili tahsisat itası keyfiyetinde Hükümetimizle müttefik devletleri arasında 30 Kânunusani ve 24 Temmuz 1339 (1923) tarihinde Lozan'da mümza senedatın 97 nci maddesinde bahsi geçen Muhtelit Hakem mahkemelerinde vazife görmüş olanların bu yerde geçirdikleri müddetlerin 5434 sayılı Kanunun 65 nci maddesinin (g) fıkrasiyle fiilî hizmet müddetlerine eklenmesi kabul edildiği ve mahiyeti resmiye arzeden müessesat arasında Devlet dairelerine irtibat ve ittisalleri bakımından mütefavit derecelerdeki hizmet erbabına dahi emeklilik hakkı tanındığı halde yukarda arzolunan senedatın 17 nci maddesinde ismi geçen Muhtelit Mübadele Komisyonu uzuvlarından Türk Murahhas Heyetinde vazife görmüş bulunanların emeklilik hakkından mahrum bırakılmaları muadelet esasına uygun bir muamele teşkil etmiyeceğinden bunların da bu haktan faydalanabilmeleri düşünülmüş ve bu ek kanun tasarısı hazırlanmıştır.

İZMİR MİLLETVEKİLİ CİHAD BABAN'IN TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek Kanun

MADDE 1. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici hükümlerinden 65 nci maddesinin (g) fıkrası aşağıda gösterildiği şekilde değiştirilmiştir:

«g) Aylıklı vazifelerde iken Muhtelit Hakem mahkemelerine aylıkla tâyin edilip bu vazifelerde iken aylıkları ücrete çevrilenlerle ücretle Muhtelit Mübadele Komisyonu Türk Murahhas Heyetinde vazife görmüş olanlar bu vazifelerinde : »

MADDE 2. — Birinci madde hükmünden faydalanacakların geçici 65 nci maddede yazılı müracaat müddetleri bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlar.

MADDE 3. — Bu Kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/183
Karar No. 53

4 . V . 1951

Yüksek Başkanlığa

İzmir Milletvekili Cihad Baban'ın Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici 65 nci maddesinin «G» fıkrasının değiştirilmesi makkındaki kanun teklifi; Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünün mümessili Başmüşavir Vassaf, ve Maliye Bakanlığı mümessili, Bütçe Mali Kontrol Genel Müdür muavini Muhsin'in huzuriyle tetkik olundu:

Muhtelit Mübadele Komisyonunda Türk murahhası sıfatiyle vazife görmüş olanların bu vazifelerde geçen hizmetlerinin de eklenmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin «g» fıkrasının değiştirilmesi hususunda dinlenen Emekli Sandığı mümessili;

muhtelit mübadele komisyonları, mahiyeti bakımından geçici hizmetlerden maduttur. Gerek kaldırılan emekli kanunları ve gerek 5434 sayılı Kanun prensip olarak sürekli kadrolarda aylık veya ücretle çalışanlara emeklilik hakkı tanımıştır.

Yabancı sandıkların statüleri tetkik edilirse bunların kâffesinin daimî memuriyet ve hizmetlerde çalışanlara emeklilik hakkı tanınmış olduğu görülür.

Teklif, haddizatında emeklilik hakkını tanımıyan geçici bir hizmetin borçlanma yoliyle (Endirekt bir kanalla) emeklilik hesabında sayılmasını istihdaf ediyor ki bu talep yukarda arzedilen eski prensiplere uymamaktadır.

Nitekim Millî Korunma Kanunu ile kurulmuş birçok müessese mevcuttur. Bunlar da âmme hizmeti ifa ederler. Fakat bu müesseseler geçici mahiyette olduğu için evvelce emeklilik hakkı tanınan bir hizmette bulunmadan buralarda ücretle çalışanlara da bir hak tanınmaktadır.

Devletin daha bu gibi birçok teşekkülleri mevcuttur. Teklifin kabulü bu gibi diğer muvakkat müesseselerde çalışanlar için de aynı hakkı tanımasına yol açacağı şüphesizdir. Bu itibarla teklif sayanı kabul görülmemektedir.

Maliye Bakanlığı mümessili ise;

Hizmet, esası itibariyle geçici mahiyettedir. Tekaüt Kanunu daimî ögrevlerde geçen ve bilâhara, emeklilik hakkı tanınan hizmetler için borçlanmayı kabul etmiştir.

Bu itibarla teklif prensibe aykırıdır. Maliye Bakanlığınca uygun görülmemektedir.

Komisyonumuzca icabı düşünüldü :

Muhtelit mübadele komisyonlarının devamlı bir hizmet bulunmaması dolayısiyle teklifin, gerek kaldırılan çeşitli ve gerekse 5434 numaralı Kanunla kabul edilmiş olan esas prensiplere uymaması ve evvelce aylıklı vazifelerde iken muhtelit hakem mahkemelerine aylıkla tâyin edilip bu vazifelerde bulunmakta iken aylıkları ücrete çevrilenlerin buralarda geçen hizmetlerinin borçlanma suretiyle fiilî hizmete ekleneceği hususunda 5434 sayılı Kanunun geçici 65 nci maddesi (g) fıkrasiyle mevzu hükmün istisnai bir mahiyet arzetmesi sebebiyle ve aynı hakkın Muhtelit Mübadele Komisyonunda vazife alanlara teşmilinin esas prensibe aykırı bir durumu tevsie müncer olacağı mülâhazasiyle teklifin reddine ittifakla karar verildi.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko.

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Rize	Giresun	Zonguldak
İ. Akçal	*H. Ekrmen*	Fehmi Açıksöz
		İmzada bulunamadı
Kırklareli		Konya
Sıtkı Pekkip		U. Nazif Yiğiter.
İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
Malatya	Mardin	Niğde
E. Doğan	*A. K. Kalav*	*N. Bilge*
Siird		Sivas
M. D. Süalp		*Ş. Ecevit*
Trabzon		**Yozgad**
T. Koral		F. Nizamoğlu
		İmzada bulunamadı

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/183
Karar No. 105

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

İzmir Milletvekili Cihad Baban'ın 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin (g) fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi Maliye Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale olunmakla teklif sahibi, Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Teklif sahibi Muhtelit Hakem mahkemelerinde vazife görmüş olanların bu yerde geçirdikleri müddetlerin geçici 65 nci maddenin (g) fıkrasiyle fiilî hizmet müddetine eklenmesi kabul edildiği ve yine birçok müessesattaki hizmet erbabına emeklilik hakkı tanındığı halde Muhtelit Mübadele Komisyonu uzuvlarından Türk Murahhas Heyetinde vazife görmüş bulunanların bu haktan mahrum edilmeleri hakkaniyete uygun olmadığından bunların bu haktan faydalanmaları maksadiyle teklifte bulunduğunu ifade etmektedir.

A) Borçlanma müessesesi istisnai bir mahiyet arzeden bir müessesedir. Bunun tevsii cihetine gidildiği takdirde Emekli Sandığına bu müessesenin malî takatini aşan bir külfet tahmilini istilzam eder .

B) Muhtelit Mübadele komisyonları, mahiyetleri itibariyle muvakkat hizmetlerden maduttur. Halbuki gerek evvelki ve gerekse 5434 sayılı kanunla prensip olarak sürekli kadrolarda aylık veya ücretle çalışanları şümulü dâhiline almış ve ancak böyle bir hukuki durumda bulunanlara emeklilik hakkı tanımıştır.

C) Filvaki aşağı yukarı aynı mahiyet ve statüye dâhil bulunan Muhtelit Hakem mahkemeleri âzasına tanılan emeklilik hakkı 5434 sayılı Kanunla tanınmış bir hak olmayıp eski bir kanunla kabul edilip mevzuatımıza ithal edilmiş bir keyfiyetin devamından başka bir şey değildir.

Görülüyor ki, teklifin kabulü takdirinde aynı mahiyette bulunan daha birçok müessese-lerde çalışanlara da böyle bir hakkın tanınmasına yol açarken buna yukarda işaret ettiğimiz veçhile ne sandığın malî takati ve ne de borçlanma müessesesinin mahiyeti müsaittir.

Bu itibarla Maliye Komisyonunun mütalâasına iştirak ederek teklifin reddi komisyonumuzca da kabul edilmiştir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bütçe Komisyonu

Başkanı	Başkan V.	Bu rapor Sözcüsü
İstanbul	Burdur	Gümüşane
E. Adakan	*F. Çelikbaş*	*K. Yörükoğlu*
Kâtip		
Sivas	Afyon K.	Antalya
H. İmre	*A. Veziroğlu*	*A. Sarıoğlu*
Bilecik	Bursa	Çanakkale
Gl. Y. Üresin	Müstenkifim.	*E. Kalafat*
	K. Yılmaz	
Diyarbakır	Diyarbakır	Erzincan
Y. Azizoğlu	*M. Ekinci*	*N. Pekcan*
Giresun	İstanbul	İstanbul
M. Şener	*A. H. Başar*	*H. Hüsman*
İzmir	Kastamonu	Kırklareli
Muhalifim.	*H. Türe*	*Ş. Bakay*
T. Gürerek		
Konya	Malatya	Ordu
Muhalifim.	Muhalifim.	*R. Aksoy*
M. Â. Ülgen	*M. S. Eti*	
Sinob		Trabzon
S. Somuncuoğlu		*S. F. Kalaycıoğlu*

Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/182)

Meclis Yüksek Başkanlığına

5434 sayılı Kanunun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesine mütedair kanun teklifi ile mucip sebeplerini bağlı olarak takdim ediyorum.

Formalitenin ikmaline emir buyurmanızı saygılarımla rica ederim.

26 . II . 1951
Erzurum Milletvekili
Mustafa Zeren

GEREKÇE

Orduda ehemmiyetli mevkilerde mühim vazifeler ifa etmiş, harblerde yıpranmış ve şerefleriyle ayrılmış subaylar ve askerî memurlar vardır. Bunların bir kısmı ordudan istifa etmek suretiyle ayrıldıkları halde bugün Devlete yine memur olarak hizmet etmekte ve halen vazifede bulunmaktadırlar. Fakat orduda bilhassa harblerde gördükleri yıpratıcı hizmetler dolayısiyle bunların bâzıları 30 senelik fiilî hizmeti, bâzıları 25 seneyi de bekliyemiyecek bir durumda çalışmaktadırlar. Kendilerinin orduda geçen bu hizmetlerinin diğer emsalleri gibi nazara alınması bu hususta ki teamüllerle hukuk prensiplerine ve hakkaniyete uygun görülmektedir. Kaldı ki kanun Emekli Sandığına ehemmiyete değer bir külfet de tahmil etmiyecektir. Zira: Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun kabulünden evvel ordudan istifa etmiş ve bu kanunun tatbiki sırasında hizmette bulunanlara munhasırdır ki, bunlar da miktarları pek mahdut bu yüzden mağdur vatandaşlarımızdır. Bunların eski silâh arkadaşları ile birlikte geçirdikleri hizmetlerden dolayı aynı suretle istifade ettirilmeleri çok yerinde bir kadirşinaslık olacağı düşüncesiyle işbu kanun sevkedilmiştir.

ERZURUM MİLLETVEKİLİ MUSTAFA ZEREN'İN TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı geçici 15 nci maddesi hükmüne bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesi hükmüne aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir.

«Şu kadar ki işbu kanunun yürürlüğe girmesinden evvel subay ve askerî memur olarak orduda istihdam edildikten sonra diğer Devlet dairelerinde görevlendirilen ve işbu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte müstahdem bulunan memurlar da emekliye sevklerinde bu maddenin (1) nci fıkrası hükümlerinden faydalanırlar».

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millî Savunma Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. 2/182
Karar No. 20

23 . V . 1951

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair teklif etmiş olduğu kanun tasarısı komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla Millî Savunma ve Maliye bakanlıkları temsilcileri ve teklif sahibi hazır olduğu halde incelendi.

Teklif olunan kanun tasarısında istifa suretiyle ordudan ayrıldıktan sonra tekrar devlet hizmetine girmiş olan subaylarla askerî memurların emekliye sevklerinde son vazifelerde geçirmiş oldukları hizmet müddetine orduda emekliye ayrılanlar gibi üç senelik bir fiilî hizmet zammı yapılması teklif edilmektedir.

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 32 nci maddesiyle; muvazzaf, yedek ve gedikli subaylarla askerî memur ve gedikli erbaşların Cumhuriyet ordusu kadrolarında geçen her hizmet yılı için üç ay fiilî hizmet zammı kabul edilmiş olup bu zam fiilî hizmetin ikmalinde müessir olmaktadır.

Sözü geçen kanunun 133 ncü maddesiyle 1683 sayılı Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanunu, 1 . I . 1950 tarihinden itibaren ilga olunmuştur.

Bu kanunun 60 ncı maddesinde (Zâbitlerle askerî memurlardan tekaüt olanlar üç sene zam alır. Ancak ordu ve jandarma rütbesi olmıyan sivil memurlar mülkî ahkâmına tâbi olduğu gibi zâbitlerle askerî memurlardan hükmen tekaüt olanlar dahi birinci fıkradaki zammı alamaz.) şeklinde yazılı olan hüküm de bu meyanda yürürlükten kalkmış olduğundan 5434 sayılı Kanunun yukarda arzedilen 32 nci maddesi gereğince 1 . I. 1950 tarihinden itibaren iktisaba başlanılan fiilî hizmet zamları bu tarihten kısa bir müddet sonra emekliye çıkacak subay ve askerî memurlar için üç senelik bir zammı temin etmiyeceğinden bunlara tekaütlüklerinde kazandıkları fiilî hizmet zammının üç seneye iblâğı geçici 15 nci madde ile kabul olunmuştur.

Bu maddenin daha evvel orduda hizmet görmüş olup da 1 . I . 1950 tarihinden evvel her hangi sebeple ayrılmış ve mülkî bir hizmet kabul etmiş olanlara da teşmili, orduda daha evvel hizmet almış yedek subayların da bu yolda taleplerine yol açacağı gibi esasen 1683 sayılı Kanunun 60 ncı maddesi gereğince evvelce yapılan üç senelik itibari hizmet zammı müktesep bir hak olmayıp ancak ordudan tekaüt olmak suretiyle ayrılanlara munhasır bulunmuş olduğundan komisyonumuzca teklifin kabulü mümkün görülmemiş ve oy birliğiyle reddine karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Maliye Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Millî Savunma Komisyonu

Başkanı	Sözcü
Kocaeli	Kastamonu
Gl. Saim Önhon	*Gl. Rifat Taşkın*
Kâtip	
Niğde	A. Karahisar
H. N. Yurdakul	*Gl. A. İ. Sâbis*
Bolu	Çanakkale
Gl. Fahri Belen	*Süreyya Endik*
Denizli	Diyarbakır
Gl. F. Karabudak	*Y. Kâmil Aktuğ*
Eskişehir	İçel
Gl. A. F. Cebesoy	*C. Ramazanoğlu*
İsparta	İstanbul
İ. Aksu	*S. Yaver*
İmzada bulunamadı	
Kars	Kastamonu
H. Tugaç	*Gl. Galip Deniz*
Kayseri	Kırşehir
Gl. İsmail Berkok	Amiral Rifat Özdeş
	İmzada bulunamadı
Konya	Kütahya
Z. Barlas	*Gl. Besim Besin*
Rize	Seyhan
K. Balta	
Sivas	Van
B. Taner	*Gl. Kâzım Özalp*
İmzada bulunamadı	

Maliye Kamisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/182
Karar No. 71

19 . VI . 1951

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Mustafa Zerenin Türkiye Cumhuriyeti Eemekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkindaki kanun teklifi, Maliye Bakanlığı ve Emekli Sandığı temsilcileri hazır bulundukları halde incelendi.

Geçici 15 nci maddenin orduda hizmet görmüş olup da 1 . I . 1950 tarihinden evvel her hangi bir sebeple ayrılmış ve mülki bir hizmet kabul etmiş olanlara teşmili, yedek subayların da bu yolda taleplerine yol açabileceği gibi Hazineye yükliyeceği malî külfet sebebiyle, kabule şayan görülmemiş ve ordu mensupları statüsünden ayrılarak yeni bir statüye tâbi olan şahıslar için bu hususta bir müktesep hak mevzuubahis olamıyacağı da aşikâr görülmüş olduğundan teklifin reddine ittifakla kara verilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye K. Başkanı	Sözcü	Kâtip
Rize	Giresun	Zonguldak
İ. Akçal	*H. Erkmen*	*F. Açıksöz*
Diyarbakır		Muş
M. Remzi Bucak		F. Kılıçlar
		İmzada bulunamadı
Seyhan		Siird
Z. Akçalı		*M. D. Süalp*
İmzada bulunamadı		
Sivas		Trabzon
Ş. Ecevit		*T. Koral*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/182
Karar No. 107

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Mustafa Zeren'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 15 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifi Maliye Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale olunmakla Maliye Bakanlığı temsilcisi, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Şandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Mevzuubahis geçici 15 nci madde,, 5434 sayılı Kanunun meriyete girdiği tarihte orduda bulunan muvazzaf ve gedikli subaylarla askerî memurlardan emekli aylığı tahsis edilecek olanlara 32 nci maddede yazılı fiilî hizmet müddetlerine ilâve edilecek müddetler üç yıldan az olduğu takdirde üç yıla iblâğ olunacağı hükmünü ihtiva etmektedir.

Teklif sahibi, 5434 şayılı Kanunun meriyeti tarihinden evvel istifa suretiyle ordudan ayrıldıktan sonra tekrar Devlet hizmetine girmiş olan subay ve askerî memurların emekliye sevklerinde son vazifelerde geçirmiş oldukları hizmet müddetine ordudan emekliye ayrılanlar misillû muvakkat 15 nci madde gereğince üç senelik bir fiilî hizmet zammı yapılmasını ileri sürmektedir.

Muvakkat 15 nci madde 5434 sayılı Kanunun meriyetinden sonra tekaütlüklerini istiyenlerin 32 nci madde mucibince ilâve edilecek üçer aylık müddet üç yıldan aşağı ise; üç yıla iblâğ edileceği 1683 sayılı Kanunun 60 ncı maddesinde kabul ettiği üç yıllık müddete ait müktesep hakkın ihlâl edilmemesini temin maksa-

dına mâtuftur. Binaenaleyh geçici 15 nci maddenin 1.1.1950 tarihinden evvel her hangi bir sebeple ordudan ayrılmış ve mülki bir hizmet kabul etmiş olanlara da teşmili takdirinde yedek subayların da bu gibi taleplerine yol açmakla beraber Hazineye de malî külfetler tahmil edeceği ve ortada ihlâl edilmiş bir müktesep hakkın da bahis mevzuu olamıyacağı aşikâr bulunmasına mebni Millî Savunma ve Maliye komisyonlarının görüşlerine iştirak ederek teklifin reddi Komisyonumuzca da kabul edilmiştir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bütçe Ko.

Başkanı	Başkan V.	Bu Rapor
İstanbul	Burdur	Sözcüsü
E. Adakan	*F. Çelikbaş*	Gümüşane
		K. Yörükoğlu

Kâtip

Sivas	Bilecik	Bursa
H. İmre	*Gl. Y. Üresin*	*H. Şaman*
Bursa	Çanakkale	Çanakkale
K. Yılmaz	*E. Kalafat*	*K. Akmanlar*
Diyarbakır		Diyarbakır
Y. Azizoğlu		*M. Ekinci*

İmzada bulunamadı

Elâzığ	Eskişehir	Giresun
Ö. F. Sanaç	*A. Potuoğlu*	*M. Şener*
İstanbul	İstanbul	İstanbul
A. H. Başar	*H. Hüsman*	*S. Oran*
İzmir	Kastamonu	Kırklareli
B. Bilgin	*H. Türe*	*Ş. Bakay*
Konya	Malatya	Ordu
M. Â. Ülgen	*M. S. Eti*	*R. Aksoy*
Sivas	Trabzon	Van
R. Ş. Sirer	*S. F. Kalaycıoğlu*	*F. Melen*

Konya Milletvekili Umran Nazif Yiğiter'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «G» bendi ile geçici 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «J» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/335)

22 . I . 1952

Sayın Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (G) bendiyle muvakkat 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (J) bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi gerekçesi ile birlikte leffen takdim olunmuştur.

Kanunlaşması için gerekli muamelenin ifasına delâletlerinizi saygılarımla rica ederim.

Konya Milletvekili
Umran Nazif Yiğiter

GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, asrın telâkkilerine uygun olarak sigortacılık prensipleri göz önüne alınarak yapıldığı gibi senelerce Devlete hizmet etmiş olanları yaşlandıkları ve iş yapamaz bir hale geldikleri zaman sefâletin pençesinden kurtarmak, müşfikane ve âdilâne bir şekilde haklarını korumak maksadına mâtuf olarak tanzim edildiği şüphesiz bulunmaktadır.

Bu prensiplerden hareket eden kanun vaz'ı tâyinleri Hükümete ait olan ve mülga Tekaüt Sandığı kanunlarında yer almamış bulunan bâzı memuriyetleri yeni hükümlerle şümulü dâhiline almış, bu hareketiyle hem âdilâne ve hem de hayat sigortası prensiplerine uygun olarak iştirâkçi ve tevdiatçı adedinin artmasiyle rizigosu haddi asgariye indirmek yolunu tutmuştur.

Bu cümleden olarak bütçe ve kadroları Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca tetkik ve tasdik olunan ve bir kısım memurları mezkûr Bakanlıkça tâyin olunan Ticaret ve Sanayi odalariyle Ticaret ve Zahire Borsalarının 5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (g) bendi ve muvakkat 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (j) bendiyle şümulü dâhiline almış ve bu suretle Bakanlıkça tâyin olunan memurların haklarını sıyanet ve âdilâne bir hattı hareket ihtiyar buyurmuştur.

Mezkûr hüküm vaz'olunurken bütçe ve kadroları aynı şekilde Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca tetkik ve tasdik buyurulan, gördükleri hizmet ve bünye itibariyle aynı mahiyeti haiz olan, hattâ fazla olarak vergi, harç ve resim ve puldan muaf oldukları gibi daha birçok imtiyazlar verilmiş bulunan 2834 sayılı kanunlarla 3780 sayılı Millî Korunma Kanununun 34 ncü maddesine göre teşekkül etmiş bulunan, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri, İhracatçı Birlikleri ve mülga İthalâtçı Birliklerinde yine tâyinleri mezkûr Bakanlığa ait memurlar zühulen nazarı dikkate alınmamış bulunmaktadırlar.

Kanunun ruhuna uygun mahiyet arzeden ve zühulen nazarı dikkate alınmıyan bu kabîl memurların hukukunu sıyanet bakımından 5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (g) bendi ve muvakkat 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının (j) bendinin yukarda arzettiğim şekilde tadilini teklif eylerim.

KONYA MİLLETVEKİLİ UMRAN NAZİF YİĞİTER'İN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «G» bendiyle Muvakkat 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «J» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «G» bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Ticaret ve Sanayi odalariyle ticaret ve zahire borsalarının Tarım Satış kooperatifleri birlikleri ihracatçı birlikleri ve mülga ithalâtçı birliklerinin tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan ve sürekli kadrolarda çalışan aylık ücretli daimî memurları.

MADDE 2. — Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun muvakkat 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının «J» bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Ticaret ve Sanayi odalariyle ticaret ve zahire borsalarının Tarım Satış kooperatifleri birlikleri ihracatçı birlikleri ve mülga ithalâtçı birliklerinin tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan aylık ücretli sürekli kadrolarındaki memurlarında.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/335
Karar No. 39

15 . II . 1952

Yüksek Başkanlığa

Konya Milletvekili Ümran Nazif Yiğiter'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasının G bendi ile geçici 65 nci maddesinin 2 nci fıkrasının J bendinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Maliye Bakanlığı ve Sandık temsilcileri huzurlarında görüşüldü.

Tarım satış kooperatifleri ile ihracatçı birlikleri ve mülga ithalâtçı birliklerinin, tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan aylık ücretli memurlarının da emekli hakkından faydalanmalarını istihdaf eden teklif :

1. Emekli Sandığı Kanunu ile âmme hizmetlerini gören dairelerdeki memurlarla sermayesinin en az yarısı devletin olan müesseselerdeki memurlara emekli hakkı tanındığı,

2. Bu kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasında G bendi ile ticaret ve sanayi odaları ile ticaret ve zahire borsalarında tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan memurları için emekli hakkı tanınmış olması, bu oda ve borsa memurlarının evvelce 5659 sayılı Kanunla bareme tâbi kılınmış olmalarından ileri gelip bugün bunların da 5690 sayılı Kanunla Tekaüt Kanunundan fiilen ayrıldıklarını,

3. 5434 sayılı Kanunun Kamutayda müzakeresi sırasında teklif sahibinin derpiş etmekte bulunduğu hususun dermeyan edilerek Kamutayca reddedildiğini,

4. Hususi mahiyette olan şirket memurlarını Emekli Sandığına ithal edici bir hükmün kabulü, şirketlerin de bu kabîl isteklerine yol açmak suretiyle Emekli Sandığı mükellefiyetlerinin ağırlaşmasını intaç edeceği,

Cihetlerini nazara alan komisyonumuzca

teklifin esastan reddine karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı	Bu R. Sözcüsü
Rize	Siird
İ. Akçal	*M. D. Süalp*

Amasya	Malatya	Seyhan
H. Koray	*E. Doğan*	*Z. Akçalı*
Yozgad		Yozgad
F. Nizamoğlu		*H. Tatlıoğlu*
Zonguldak		Zonguldak
F. Açıksöz		*R. Sivişoğlu*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/335
Karar No. 108

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Konya Milletvekili Umran Nazif Yiğiter'in, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının «G» bendi ile geçici 65 nci maddesinin ikinci fıkrasının «J» bendinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Maliye Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale olunmakla Maliye Bakanlığı temsilcisi ile Emekli Sandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Teklif; satış kooperatifleri ile ihracatçı birlikleri ve mülga ithalâtçı birliklerinin, tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan ve sürekli kadrolarda çalışan aylık ücretli memurlarının da emekli hakkından faydalanmalarını istihdaf etmektedir.

5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasının «G» bendi ile Ticaret ve Sanayi odaları ile ticaret ve zahire borsalarında tâyinleri Ticaret Bakanlığınca yapılan memurları için emekli hakkı tanınmış olması bu oda ve borsa memurlarının evvelce 3656 sayılı Kanunda Bareme tâbî kılınmalarından ileri gelip bugün bunların da 5690 sayılı Kanunla Tekaüt Kanunundan fiilen ayrıldıkları ve aynı zamanda 5434 sayılı Kanunun Kamutayda müzakeresi sırasında teklif sahibinin derpiş etmekte bulunduğu hususun teklif edilerek Kamutayca reddedildiği ve nihayet bu gibilere emekli hakkının tanınmasına bu müesseselerin sistem ve statüleri müsait olmamakla beraber Emekli Sandığının malî takatinin de buna elverişli bulunmadığı cihetle Maliye Komisyonunun görüşüne iştirak ederek Komisyonumuzca da teklifin reddi kabul edilmiştir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bütçe Komisyonu Başkanı		Başkanvekili
İstanbul		Burdur
E. Adakan		*F. Çelikbaş*
Bu rapor Sözcüsü		Kâtip
Gümüşane		Sivas
K. Yörükoğlu		*H. İmre*
Bilecik	Bursa	Çanakkale
Gl. Y. Üresin	*K. Yılmaz*	*K. Akmanlar*
Diyarbakır		Diyarbakır
Y. Azizoğlu		*M. Ekinci*
İmzada bulunamadı		
Eskişehir	Giresun	İstanbul
A. Potuoğlu	*M. Şener*	*A. H. Başar*
İstanbul	İstanbul	İzmir
H. Hüsman	*S. Oran*	Muhalifim
		B. Bilgin
İzmir	Kastamonu	Kırklareli
T. Gürerk	*H. Türe*	*Ş. Bakay*
Konya	Mardin	Ordu
M. Âli Ülgen	*R. Erten*	*R. Aksoy*
Sinob	Trabzon	Urfa
S. Somuncuoğlu	Muhalifim	*Dr. F. Ergin*
	S. F. Kalaycıoğlu	

Çorum Milletvekili Saip Özer ve Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/305)

30 . XI . 1951

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ekli gerekçede arzolunan sebeplere binaen 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun, borçlanma hükümleri ve borçlanılabilecek vazife ve hizmetler hakkındaki geçici 65 nci maddesine, gerekçe sonunda gösterilen şekilde bir fıkra eklenmesini lüzumlu görmekteyiz. Gerekli muamelenin yapılmasını rica ederiz.

Zonguldak Milletvekili *Cemal Kıpçak*

Çorum Milletvekili *Dr. Saip Özer*

5434 sayılı T. C Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesinin « borçlanılabilecek vazife ve hizmetler » hakkındaki II işaretli bendine bir fıkra eklenmesine dair gerekçe

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesine göre, bu maddenin (I) işaretli bendinde yazılı yerlerde çalışanlardan, Türkiye uyruğunda olmak şartiyle, (II) işaretli bendinde gösterilenler bu kanunla tanılan haklardan faydalanmakta ve birinci bentte sıralanan yerler meyanına - (fıkra g) - « Özel kanunla kurulmuş ve kurulacak bankalar » da dâhil bulunmakta olduğundan bu tarife ve maddenin mefadına nazaran, kanunla kurulmuş bir banka vasfını taşıyan Osmanlı Bankasında çalışmış olanlardan halen emekliliğe tâbi kurumlarda görevli bulunan Türk uyruğundaki memur ve hizmetlilerin de aynı haklardan faydalanarak mezkûr bankada geçmiş hizmetlerinden en çok on senesini, kanunun geçici 65 ve 68 nci maddelerinde yazılı şartlarla borçlanmak suretiyle emeklilik fiilî hizmetlerine eklettirebilmeleri imkânının sağlanması gerekmektedir..

Filhakika, 1863 yılında bir fermanı mahsusla - (ki, Devletin o zamanki idare şekline ve bu mevzudaki hukuk anlamına göre ferman kanun mahiyetini haiz bulunmaktadır) - Osmanlı İmparatorluğunun Devlet Bankası olarak kurulmuş ve bilâhara muhtelif kanunlarla mevcudiyeti idame edilerek, T. C. Merkez Bankasının kurulduğu tarihe kadar, Devletin bütün Hazine muamelelerini yapmak, banknot ihraç etmek, Devlet istikrazlarına kefil olmak ve saire gibi ancak bir Devlet Bankası tarafından yapılması mümkün vazifeleri uzun seneler bilfiil ifa etmiş bulunan mezkûr bankanın, gerek kuruluşundaki şekil ve maksat, gerek bu maksada uygun olarak ifa ettiği Devlet Bankası vazifesi bakımından, 5434 sayılı Kanunun yukarda bahsedilen (g) fıkrasındaki tarife göre, «özel kanunla kurulmuş banka» lar meyanında mütalâa edilmesi zaruri görülmekte ise de tesisine dair ferman, bankanın doğrudan doğruya kurulmasını değil, ancak müessisleri tarafından tesisi için imtiyaz verilmesini sağlamış bulunduğundan Osmanlı Bankası yukardaki tarifin şümulü haricinde bırakılmış ve evvelce bir Devlet Bankasında çalışmak maksadiyle buraya girip bankacılık sahasında bilgi ve tecrübe edindikten sonra tekaütlüğe tâbi Devlet kurumlarına ve Millî bankalara geçerek mesailerinden halen bu kurum ve bankaları faydalandırmakta olan memurlar adı geçen bankadaki hizmet müddetlerini, 5434 sayılı Kanundaki şartlarla emeklilik fiilî hizmetlerine ekletebilmek hakkından mahrum kalmışlardır. Halbuki, aynı kanunun, borçlanılabilecek hizmetlere mütedair geçici 65 nci

maddesi, mülga Reji İdaresi, mülga liman ve rıhtım ortaklıkları, fenerler idaresi, İzmir körfez ortaklığı gibi bâzı kurumlarla azınlık ve yabancı okullarında ve Manisa'daki Moris Şinasi Hastanesinde çalışmış olanlara dahi buralardaki hizmetlerinden on senesini emekliliğe saydırmak hakkını tanımış bulunduğuna göre, vaktiyle Devlet Bankası olarak kurulmuş olan ve gerek Devletle alâka ve münasebeti, gerek hukuki mahiyet ve hüviyeti itibariyle bu kurumların hiç de dûnunda bulunmıyan Osmanlı Bankasının, halen emekliliğe tâbi vazifelerde çalışan eski memurlarının aynı haklardan faydalandırılmaları evleviyetle icabetmekte, hattâ, bu hakkın kabulü adalet prensipleri bakımından kaçınılmaz bir zaruret teşkil eylemektedir.

Kaldı ki, bu haktan faydalanabilecek durumda olan memur ve hizmetlilerin sayısı pek mahdut bir miktardan ibaret bulunmaktadır ve bunlar esasen şimdiki görevleri dolayısiyle Emekli Sandığiyle ilgilendirilmiş bulunduklarından bu memurların Osmanlı Bankasındaki eski hizmetlerini, gereken aidat ve karşılıkları borçlanmak suretiyle emeklilik fiilî hizmetine ekletmeleri Sandık hesabına düşünmeye değer bir külfet de teşkil etmiyecektir.

Mâruz sebeplere binaen, 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine aşağıdaki şekilde bir fıkra eklenmek suretiyle bahis konusu memurların mağduriyetten korunmaları lüzumuna kaani bulunduğumuzu arzederiz.

ÇORUM MİLLETVEKİLİ SAİP ÖZER VE ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ CEMAL KIPCAK'IN TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine, II numaralı bendin «K» işaretli fıkrasını takiben, aşağıdaki «L» işaretli fıkra eklenmiştir :

L) «5434 sayılı Kanunun yayınlandığı 17 . VI . 1949 tarihine kadar Osmanlı Bankasının sürekli kadrolarında geçen müddetler»

MADDE 2. — Birinci madde hükmünden faydalanacak durumda olanların 5434 sayılı Kanunun geçici 65 ve 68 nci maddelerinde yazılı şartlarla borçlandırılmak üzere müracaatta bulunmaları için bu kanunun yayımı tarihinden itibaren üç aylık bir müddet verilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer .

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/305
Karar No. 31

24 . I . 1952

Yüksek Başkanlığa

Çorum Milletvekili Saip Özer ve Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun geçici 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi, teklif sahiplerinden Saip Özer, Maliye Bakanlığı ve Sandık temsilcileri huzurlarında incelendi.

Teklif Sahibi ve temsilcilerin mütalâaları alındıktan sonra,

1. Osmanlı Bankasında evvelce çalışıp ayrılanların bugün 20, 25 kişi olduklarını teklif sahibi bildirmekte ise de, adedin 100 den fazla bulunduğunu ve bunlardan ekseriyetinin halen çeşitli Devlet hizcetlerinde birinci, ikinci derecede mevkiler işgal ettiklerini Sandık temsilcisinin söylemiş olmasına,

2. Merkûr kanunun, ancak tadat olunan kurumları içine aldığına, hususi bir kuruluş ve imtiyazlı bir şirket olan bankanın bu cihetle Emekli Sandığının prensiplerine uymadığından kanunun şümulüne giremiyeceği,

3. Girdiği takdirde Sandığa faaliyet kapasitesi üstünde bir külfet yükliyeceği, cihetlerini düşünen komisyonumuz teklifin reddine ekseriyetle karar vermiştir.

Havalesi gereğinle Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı		Sözcü
Rize		Kocaeli
İ. Akçal		*L. Tokoğlu*
Kâtip		Amasya
Urfa		Redde muhalifim
N. Açanal		*H. Koray*
Konya		Malatya
V. N. Yiğiter		*E. Doğan*
Mardin		Samsun
Müstenkif		*Ş. Uluçay*
A. Kalav		
Seyhan	Yozgad	Zonguldak
Z. Akçalı	*H. Tatlıoğlu*	*R. Sivişoğlu*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/305
Karar No. 106

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Çorum Milletvekili Saip Özer ve Zonguldak Milletvekili Cemal Kıpcak'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 65 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifi Maliye Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale olunmakla teklif sahiplerinden Çorum Milletvekili Saip Özer, Maliye Bakanlığı temsilsici ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Teklif: Kanunla kurulmuş banka vasfını taşıyan Osmanlı Bankasının da 5434 sayılı Kanunun (g) fıkrasına dâhil bankalar mefhum ve medlûlüne dâhil bulunacağı cihetle bu bankada çalışıp halen emeklilik hakkı tanınmış olan kurumlarda vazifede bulunan memur ve müstahdemlerin de geçici 65 ve 68 nci maddesi hükümlerinden istifade ettirilmesini istihdaf etmektedir.

Hususi bir kuruluş ve imtiyazlı bir şirket mahiyetinde olan Osmanlı Bankasının hukuki durumu mevzuubahis 12 nci maddenin (g) bendinde yazılı (özel kanunlarla kurulmuş ve kurulacak bankalar) hükmünün şümulüne itibaline

imkân olamıyacağı aşikâr olmakla buradaki hizmetin bir âmme hizmeti karakter ve mahiyetini taşıdığını kabule de hukuki imkân bulunmadığı bedihidir.

Kaldı ki; borçlanma müessesesinin istisnai ve tevsie asla müsait olmıyan bünyesi ve Sandığın malı takati bakımlarından da teklifin kabulüne imkân yoktur. Bu itibarla Maliye Komisyonunun görüşüne iştirakle teklifin reddi komisyonumuzca da kabul olunmuştur.

Umumi Heyetin tasvibine arzedilmek üzere yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.
İstanbul	Burdur
E. Adakan	Muhalifim
	F. Çelikbaş
Bu R. Sözcüsü	Kâtip
Gümüşane	Sivas
K. Yörükoğlu	*H. İmre*
Afyon K.	Antalya
A. Veziroğlu	*A. Sarıoğlu*

Bilecik	Bursa
Gl. Y. Üresin	*K. Yılmaz*
Çanakkale	Diyarbakır
E. Kalafat	*Y. Azizoğlu*
Diyarbakır	Erzincan
M. Ekinci	Muhalifim
	N. Pekcan
Giresun	İstanbul
M. Şener	*A. H. Başar*
İstanbul	İzmir
H. Hüsman	Muhalifim
	T. Gürerk
Kastamonu	Kırklareli
H. Türe	*Ş. Bakay*
Konya	Malatya
M. Â. Ülgen	*M. S. Eti*
Ordu	Sinob
R. Aksoy	Muhalifim
	S. Somuncuoğlu

Trabzon
Müstenkifim
S. F. Kalaycıoğlu

Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku ile Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Millî Savunma, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/81, 83)

Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun,, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/81)

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Çok ileri düşünceler ve duygular içinde tanzim edildiği Büyük Millet Meclisine sunulmasından bir çok zaman evvel gazetelerle ve diğer vasıtalarla ilân ve propagandası yapılan Emekli Sandığı Kanununun ihtiva etmesi lâzımgelen en tabiî hakları bile ihmal etmiş ve bilhassa necip milletimizin ezeli ve temelli olan vefa ve kadirşinaslık duygularının ifade ve icabı olan şehit-çocukları ile harb mâlûllerinin himayesi yerine ve bu necip duygulara muhalif olarak bunların âdeta unutulması gibi neticelerle kanunda şehit kelimesine bile yer verilmemiştir.

Yurt uğrunda hayatlarını veren ve verecek olan aziz şehitlerimizle fedakâr harb mâlûllerimizin bâzı haklarını sağlamak ve büyük meclisimizin duygularına lâyik bir şekilde bunların taltifini temin etmek üzere ilişik kanun teklifini sunuyoruz.

Dünyanın geçirmekte olduğu buhran ve karanlık günlerin doğurduğu zaruretlerden berî olarak hürriyetimizi ve dünya sulhünü ve hürriyetini sağlamak üzere Birleşmiş Milletler emrine verdiğimiz Birliğimiz bugün Kore'de çarpışıyor. Bu kahramanlarımızdan şehit olanların ailelerine lâyık gördüğünüz yardımın süratle yapılması ve mâlûl kalan kahramanlarımıza da bâzı haklar teminini ve bâzı adaletsizlikleri bertaraf etmeyi temin edecek olan işbu kanunun müstaceliyet karariyle müzakere edilmesini saygılarımızla dileriz.

Erzurum Milletvekili
E. Nutku

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa ek kanun gerekçesi

1. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı hakkındaki 5434 sayılı Kanunun 55 ve 64 ncü maddeleri gereğince harb mâlûllerinin aylıkları - hizmet müddetleri bir gün dahi olsa 30 yıl hizmet etmiş sayılarak - 30 yıl hizmet üzerinden tahsis olunmakta bulunduğu ve hava şehitleri ile denizaltı gemilerinde hizmet görmekte iken şehit olanların ailelerine başka kanunlarla ikramiye verilmekte bulunmasına rağmen şehit olacaklarla mâlûliyete düşeceklere kanunun (89) ncu maddesiyle 30 yıl hizmet etmiş olanlara verilen emekli ikramiyesi verilmesi düşünülmemiştir. Hattâ harb mâlûlleri, emekliye sevkedildikten sonra, emekliye tâbi bir görevde kırk yıl daha hizmet etmesi halinde dahi bu ikramiyeden yine istifade edemezler.

Halbuki, 30 yıl hizmet etmiş gibi bağlanan şehit ve mâlûl aylıkları ile bu yurt hizmetinde ve yurdun müdafaasında hayatını feda eden veyahut mâlûl kalıp emekliye sevkolunduktan sonra tahta bacağı veya tek göz ve kolu ve yaralı ciğeriyle şerefli ve huzur verici mazisinin verdiği teselli içinde emekli aylığına biraz daha geçim imkânı eklemek üzere tekrar yurt hizmetlerine tah-

sis etmiş ve edecek olan bu fedakâr insanlara bağlanacak emekli aylığı ile güzel hizmet ikramiyesi vermek güzel hizmet mefhumuna daha mı az yaraşır.

Teklif ettiğimiz kanunla bundan böyle şehit düşeceklerle harb mâlûllerine (hizmet) emekli - ikramiyesini sağlarken dünkü savaşlarda mâlûl düşüp emekliye sevkolunduktan sonra tekrar memleket hizmetlerine girerek evvelki ve sonraki hizmetleri yekûnu otuz ve daha ziyade olan ve adedi bugün sekseni geçmiyen harb mâlûllerine de bu ikramiyenin verilmesi vefakârlığın ve kadirşinaşlığın güzel bir örneği olacağında şüphe yoktur. Kaldı ki, bunların dörtte üçü millî bankalarda, İktisadi Devlet Teşekküllerinde ve denizyolları ve genel idarelerinde çalışmakta olduklarından ve bu ikramiyelerin de bu dairelerce verilmesi teklif ettiğimiz kanunda derpiş edilmiş olduğundan ve bunların aylıkları da pek cüzi olduğundan ne emekli sandığına ve ne de genel bütçeye tesiri olamıyacağından bu ikramiyenin bunlardan esirgenmemesi pek yerinde bir atıfet olacaktır.

2. Kanunun geçici 33 ncü maddesi, mülga sandıklarla daha evvel ilgilenmemiş olanlara bu maddenin (C) bendi ile % 2 ve % 3 nispetinde hizmeti ahire zammı verilmesini âmir bulunduğu halde geçici 37 nci maddesi, Emekli Sandığı Kanunu ile kaldırılmış sandıklarla daha evvel ilgilenmiş olanlara bu hizmeti ahire zammı yerine 25 seneyi dolduranlara yeni bir emekli aylığı verilmekte ve bu müddeti doldurmıyanlara da vermiş oldukları aidatı iade ile iktifa eylemektedir.

Halbuki bunlardan harb mâlûlleri sağlık durumları itibariyle tekrar 25 sene gibi uzun bir müddet hizmet edemiyerek görevden çekilmekte olduklarını görüyoruz. Ve bu sebeple bunlarla kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra sandıklarla ilgilenmiş olanlar arasında mâkûs ve yekdiğerine zıt neticeler doğduğunu biliyoruz.

Teklif ettiğimiz kanunun ikinci maddesi hem bu adaletsizliği kaldıracak ve hem de aynı şartlar altında mâlûl kalan iki kimse arasında müsavat temin edecektir. Bundan başka emeklilik ikramiyesini de sağlıyacaktır.

3. Emekli Kanununun geçici 68 nci maddesi, normal emeklilere tekaüde sevkedildikten sonra emekliye tâbi hizmetlerde geçen müddetlerini hizmeti ahirlerine zam ettirmek üzere borçlanmak suretiyle sayılmasına imkân verdiği halde 65 nci maddenin (1) numaralı bendinin (A) fıkrasiyle vazife mâlûllerinin ve bu meyanda harb mâlûllerinin borçlanmaları menedilmek suretiyle bunların geçmiş hizmetleri için hizmeti ahire zammı almaları bertaraf edilmiştir.

Halbuki bir taraftan, 4222, 4644 ve 4921 sayılı ve muhtelif kanunlardan faydalanarak bir kısım mâlûl ve sandıklara borçlandıkları ve genel bütçeye dâhil maaşlı görevlerde bulunanlar sandıklara borçlanmaksızın hizmeti ahirlerini temin etmiş iken diğer aynı durumda bulunan harb mâlûllerinin sigorta esasına dayanan bu hizmetten istifade ettirilmemesi büyük bir haksızlıktır. Teklifimizin 3 ncü maddesi bu ayrılığı bertaraf edecektir.

4. Tekliflerimiz kanunun diğer maddelerini ve ahengi ihlâl etmemek üzere sıralanmış ve geçici maddelerle tanzim ve yeni hükümlerin tatbik zaman ve şeklini de tâyin etmiştir.

Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşının, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında Kanun teklifi (2/83)

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Çok ileri düşünceler ve duygular içinde tanzim edildiği Büyük Millet Meclisine sunulmasından birçok zaman evvel gazetelerle ve diğer vasıtalarla ilân ve propagandası yapılan Emekli Sandığı Kanununun ihtiva etmesi lâzımgelen en tabiî hakları bile ihmal etmiş ve bilhassa necip milletimizin ezelî ve temelli olan vefa ve kadirşinaslık duygularının ifade ve icabı olan şehit çocukları ile harb malûllerinin himayesi yerine ve bu necip duygulara muhalif olarak bunların âdeta unutulması gibi neticelerle kanunda şehit kelimesine bile yer verilmemiştir.

Yurt uğrunda hayatlarını veren ve verecek olan aziz şehitlerimizle fedakâr harb mâlûllerimizin bâzı haklarını sağlamak ve Büyük Meclisimizin duygularına lâyik bir şekilde bunların taltifini temin etmek üzere ilişik kanun teklifini sunuyoruz.

Dünyanın geçirmekte olduğu buhran ve karanlık günlerin doğurduğu zarûretlerden berî olarak hürriyetimizi ve dünya sulhünü ve hürriyetini sağlamak üzere Birleşmiş Milletler emrine verdiğimiz birliğimiz bugün Kore'de çarpışıyor. Bu kahramanlarımızdan şehit olanların ailelerine lâyık gördüğümüz yardımın süratle yapılması ve mâlûl kalan kahramanlarımıza da bâzı haklar teminini ve bâzı adaletsizlikleri bertaraf etmeyi temin edecek olan işbu kanunun müstaceliyet kararıyle müzakere edilmesini saygılarımızla dileriz.

Niğde		Gazianteb	Gazianteb	Elâzığ
H. N. Yurdakul		*G. Kınoğlu*	*S. Kuranal*	*A. Demirtaş*
Erzurum	Tokad	Muş	Ağrı	Samsun
E. Nutku	*M. Önal*	*F. Kılıçlar*	*H. Öztürk*	*M. Özkefeli*
Erzurum		Kayserî	Kayseri	Kayseri
F. Çobanoğlu		*E. Develioğlu*	*A. R. Kılıçkale*	*İ. Kirazoğlu*
Konya		Tekirdağ	Urfa	Muş
M. Âli Ülgen		*Y. Z. Tuntaş*	*F. Ayalp*	*H. Dayı*
Çoruh		Van		
M. Bumin		*İ. Akın*		

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanuna ek Kanun gerekçesi

1. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı hakkındaki 5434 sayılı Kanunun 55 ve 64 ncü maddeleri gereğince harb mâlûllerinin aylıkları - hizmet müddetleri bir gün dahi olsa 30 yıl hizmet etmiş sayılarak - 30 yıl hizmet üzerinden tahsis olunmakta bulunduğu ve hava şehitleri ile denizaltı gemilerinde hizmet görmekte iken şehit olanların ailelerine başka kanunlarla ikramiye verilmekte bulunmasına rağmen şehit olacaklarla mâlûliyete düşeceklere kanunun (89) ncu maddesiyle 30 yıl hizmet etmiş olanlara verilen emekli ikramiyesi verilmesi düşünülmemiştir. Hattâ harb mâlûlleri, emekliye sevkedildikten sonra, emekliye tâbi bir görevde kırk yıl daha hizmet etmesi halinde dâhi bu ikramiyeden yine istifade edemezler.

Halbuki, 30 yıl hizmet etmiş gibi bağlanan şehit ve mâlûl aylıkları ile bu yurt hizmetinde ve yurdun müdafaasında hayatını feda eden veyahut mâlûl kalıp emekliye sevkolunduktan sonra tahta bacağı veya tek göz ve kolu ve yaralı ciğeriyle şerefli ve huzur verici mazisinin verdiği teselli içinde emekli aylığına biraz daha geçim imkânı eklemek üzere tekrar yurt hizmetlerine tahsis etmiş ve edecek olan bu fedakâr insanlara bağlanacak emekli aylığı ile güzel hizmet ikramiyesi vermek güzel hizmet mefhumuna dahamı az yaraşır.?.

Teklif ettiğimiz kanunla bundan böyle şehit düşeceklerle harb mâlûllerine (hizmet) emekli -

ikramiyesini sağlarken dünkü savaşlarda mâlûl düşüp emekliye sevkolunduktan sonra tekrar memleket hizmetlerine girerek evvelki ve sonraki hizmetleri yakûnu otuz ve daha ziyade olan ve adedi bugün sekseni geçmiyen harb mâlûllerine de bu ikramiyenin verilmesi vefakârlığın ve kadirşinaslığın güzel bir örneği olacağında şüphe yoktur. Kaldı ki bunların dörtte üçü millî bankalarda, İktisadi Devlet Teşekküllerin de ve deniz yolları ve genel idarelerinde çalışmakta olduklarından ve bu ikramiyelerin de bu dairelerce verilmesi teklif ettiğimiz kanunda derpiş edilmiş olduğundan ve bunların aylıkları da pek cüzi olduğundan ne emekli sandığına ve ne de genel bütçeye tesiri olamıyacağından bu ikramiyenin bunlardan esirgenmemesi pek yerinde bir atıfet olacaktır.

2. Kanunun geçici 33 ncü maddesi, mülga sandıklarla daha evvel ilgilenmemiş olanlara bu maddenin (C) bendi ile % 2 ve % 3 nispetinde hizmeti ahire zammı verilmesini âmir bulunduğu halde geçici 37 nci maddesi, Emekli Sandığı Kanunu ile kaldırılmış sandıklarla daha evvel ilgilenmiş olanlara bu hizmeti ahire zammı yerine 25 seneyi dolduranlara yeni bir emekli aylığı verilmekte ve bu müddeti doldurmıyanlara da vermiş oldukları aidatı iade ile iktifa eylemektedir.

Halbuki bunlardan harb mâlûlleri sağlık durumları itibariyle tekrar 25 sene gibi uzun bir müddet hizmet edemiyerek görevden çekilmekte olduklarını görüyoruz. Ve bu sebeple bunlara kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra sandıklarla ilgilenmiş olanlar arasında makûs ve yekdiğerine zıt neticeler doğduğunu biliyoruz.

Teklif ettiğimiz kanunun ikinci maddesi hem bu adaletsizliği kaldıracak ve hem de aynı şartlar altında mâlûl kalan iki kimse arasında müsavat temin edecektir. Bundan başka emeklilik ikramiyesini de sağlıyacaktır.

Emekli Kanununun geçici 68 nci maddesi, normal emeklilere tekaüde sevkedildikten sonra emekliye tâbi hizmetlerde geçen müddetlerini hizmeti ahirelerine zam ettirmek üzere borçlanmak suretiyle sayılmasına imkân verdiği halde 65 nci maddenin (1) numaralı bendinin (A) fıkrasiyle vazife mâlûllerinin ve bu meyanda harb mâlûllerinin borçlanmaları menedilmek suretiyle bunların geçmiş hizmetleri için hizmeti ahire zammı almaları bertaraf edilmiştir.

Halbuki bir taraftan, 4222, 4644 ve 4921 sayılı ve muhtelif kanunlardan faydalanarak bir kısım mâlûl ve sandıklara borçlandıkları ve genel bütçeye dâhil maaşlı görevlerde bulunanlar sandıklara borçlanmaksızın hizmeti ahirelerini temin etmiş iken diğer aynı durumda bulunan harb mâlûllerinin sigorta esasına dayanan bu hizmetten istifade ettirilmemesi büyük bir haksızlıktır. Teklifimizin 3 ncü maddesi bu ayrılığı bertaraf edecektir.

4. Teklifimiz kanunun diğer maddelerini ve ahengi ihlâl etmemek üzere sıralanmış ve geçici maddelerle tanzim ve yeni hükümlerin tatbik zaman ve şeklini de tâyin etmiştir.

Millî Savunma Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. 2/81, 2/83
Karar No. 19

23 . V . 1951

Yüksek Başkanlığa

Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşı ile Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun, T. C. Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında aynı meal ve aynı metinle Yüksek Başkanlığa verdikleri kanun tasarısı ve gerekçesi Komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla Millî Savunma ve Maliye bakanlıkları temsilcileri ve teklif sahipleri huzuriyle incelendi.

1. Adı geçen kanun tasarısının birinci maddesiyle geçici birinci maddesinde 5434 sayılı

Kanunun 89 ncu maddesinde yazılı emekli ikramiyesinin 30 sene şartı aranmaksızın şehitlerle harb mâlûllerine de verilmesi teklif edilmekte ise de, vazife ve harb mâlûlleri için sene kaydı aranmaksızın otuz sene hizmet etmiş gibi emekli aylığı bağlanmakta ve yüzde altmışa kadar da mâlûllük zammı ve harb mâlûllerine 250 liraya kadar ayrıca bir de harb mâlûllük zammı verilmekte olmasına göre bunlara bir de ayrıca otuz sene hizmetin karşılığı olan emekli ikramiyesinin verilmesi Komisyonumuzca muvafık görülmemiş ve tasarıda ikramiyelere dair olan teklifler kabul edilmemiştir.

2. 5434 sayılı Kanunun geçici 33 ncü maddesinin (C) bendinde bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mülga sandıklarla ilgilenmemiş ve fakat emekli hakkı tanıyan vazifelerde bulunmuş olan vazife ve harb mâlûllerine % 2 ve % 3 nispetinde son hizmet zammı yapıldığı halde geçici 37 nci maddesi bu kanunla kaldırılmış sandıklarla daha evvel ilgilenmiş olanlara bu hizmeti âhire zammı tanımamış ve bu yüzden bu gibi mâlûllerden 25 seneyi dolduranlara yeni bir emekli aylığı verilmekte ve dolduramıyanlara da vermiş oldukları aidatın iade edilmekte olduğu ve bu suretle harb mâlûllerinin farklı ve bir kısmının mağduriyetini mucip bir muameleye mâruz kaldıkları anlaşılmış ve tasarının ikinci maddesi ile geçici 37 nci maddeye eklenmesi teklif olunan fıkra, ikramiyeye dair olan hüküm hariç olmak üzere, müsavat ve mâdeletin temini bakımından komisyonumuzca muvafık görülmüştür.

3. Emekliler hakkında tekaüde sevkedildikten sonra emekliye tâbi yeni hizmetlerde geçen müddetlerin borçlandırılmasına dair geçici 68 nci madde ile bahsolunan haktan harb mâlûllerinin de istifade ettirilmesine dair olan ve tasarının 3 ncü maddesinde yazılı bulunan teklif yalnız harb mâlûllerine munhasır olmak üzere komisyonumuzca da muvafık görülerek kabul edilmiştir.

Netice : Adı geçen milletvekilleri tarafından teklif olunan kanun tasarısı, komisyonumuzun kabul ettiği cihetlerde nazara alınarak,

Havalesi gereğince bu hususta ihtısas komisyonu olan Maliye Komisyonunda tetkik edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

Millî Savunma Ko. Başkanı Kocaeli *Gl. S. Önhon*

Sözcü Kastamonu *Gl. R. Taşkın*

Kâtip Niğde *H. N. Yurdakul*

Afyon K. *Gl. A. İ. Sâbis*

Bolu *Gl. F. Belen*

Çanakale *S. Endik*

Denizli *Gl. F. Karabudak*

Diyarbakır Bu kanunun Millî Savunma Ko. İlgisi yoktur kanaatindeyim. *Y. K. Aktuğ*

Eskişehir *Gl. A. F. Cebesoy*

İçel *C. Ramazanoğlu*

İsparta İrfan Aksu İmzada bulunamadı.

İstanbul *Dr. S. Yaver*

Kars *H. Tuğaç*

Kastamonu *Gl. G. Deniz*

Kayseri *Gl. İ. Berkok*

Kırşehir Amiral R. Özdeş İmzada bulunamadı.

Konya *Z. Barlas*

Kütahya *Gl. B. Besin*

Rize *K. Balta*

Seyhan *S. Tekelioğlu*

Sivas Bahattin Taner İmzada bulunamadı.

Van *Gl. Kâzım Özalp*

ERZURUM MİLLETVEKİLİ EMRULLAH NUTKU'NUN TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair Kanun

BİRİNCİ MADDE — 89 ncu maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu ikramiyenin verilmesinde şehitlerle harb mâlûllerinin fiilî hizmetlerinin otuz yıl olması şartı aranılmaz.

Şehit olan erlerin karısı ile çocuklarına müsavi nispetlerde tevzi edilmek suretiyle bu kanunda yazılı haklardan başka 2 000 lira ikramiye verilir. Çocuğu olmıyanların bu ikramiyeleri karısı ile ana ve babası arasında yarı yarıya bölünür. Çocuk ve karısı olmıyan şehidin bu aile ikramiyesi babası ile anasına verilir.

İKİNCİ MADDE — Geçici 37 nci maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bunlardan harb mâlûlü olanların aylıklarına emekliye ayrılmalarından sonra emekliye tâbi görevlerde geçmiş olan hizmetleri için geçici 33 ncü maddenin (C) bendinde yazılı son hizmet zamları yapılır. Bundan başka bu madde ile geçici 33 ncü maddeye dâhil bulunan harb mâlûllerinden, emekliye ayrılmadan önce geçmiş fiilî hizmetleri ile emeklilikten sonra emekliye tâbi görevlerde geçmiş ve geçecek olan hizmet süreleri toplamı 30 yıl veya daha ziyade olanlara bu görevlerden ayrılışlarından mensup oldukları daire ve müesseseler tarafından ayrıca emekli ikramiyesi de verilir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Geçici 65 nci maddenin (1) işaretli bendinin (A) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

1. Borçlanabilecekler :

A) 12 nci maddenin (II) işaretli fıkrasında gösterilenler; (Emekli adi mâlûllük aylığı bağlanmış olanlar hariç, vazife ve harb mâlûlleri dâhil)

GEÇİCİ BİRİNCİ MADDE — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren şehit olanlarla mâlûl kalanlara da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 89 ncu maddenin muaddel hükmü gereğince verilecek ikra-

NİĞDE MİLLETVEKİLİ HALİL NURİ YURDAKUL VE 18 ARKADAŞININ TEKLİFİ

5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerini değiştiren ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair Kanun

BİRİNCİ MADDE — 89 ncu maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bu ikramiyenin verilmesinde şehitlerle harb mâlûllerinin fiilî hizmetlerinin otuz yıl olması şartı aranılmaz.

Şehit olan erlerin karısı ile çocuklarına müsavi nispetlerde tevzi edilmek suretiyle bu kanunda yazılı haklardan başka 2,000,— lira ikramiye verilir. Çocuğu olmıyanların bu ikramiyeleri karısı ile ana ve babası arasında yarı yarıya bölünür. Çocuk ve karısı olmıyan şehidin bu aile ikramiyesi babası ile anasına verilir.

İKİNCİ MADDE — Geçici 37 nci maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bunlardan harb mâlûlü olanların aylıklarına emekliye ayrılmalarından sonra emekliye tâbi görevlerde geçmiş olan hizmetleri için geçici 33 ncü maddenin (C) bendinde yazılı son hizmet zamları yapılır. Bundan başka bu madde ile geçici 33 ncü maddeye dâhil bulunan harb mâlûllerinden, emekliye ayrılmadan önce geçmiş fiilî hizmetleri ile emeklilikten sonra emekliye tâbi görevlerde geçmiş ve geçecek olan hizmet süreleri toplamı 30 yıl veya daha ziyade olanlara bu görevlerden ayrılışlarında mensup oldukları daire ve müesseseler tarafından ayrıca emekli ikramiyesi de verilir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Geçici 65 nci maddenin (1) işaretli bendinin (A) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

1. Borçlanabilecekler:

A) 12 nci maddenin (II) işaretli fıkrasında gösterilenler; (emekli âdi mâlûllük aylığı bağlanmış olanlar hariç, vazife ve harb mâlûlleri dâhil)

GEÇİCİ BİRİNCİ MADDE — 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren şehit olanlarla mâlûl kalanlara da bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 89 ncu maddenin muaddel hükmü gereğince verilecek ikrami-

MİLLÎ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair Kanun

MADDE 1. — Geçici 37 nci maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Bunlardan harb mâlûlü olanların aylıklarına emekliye ayrılmalarından sonra emekliye tâbi görevlerde geçmiş olan hizmetleri için geçici 33 ncü maddenin (C) bendinde yazılı son hizmet zamları yapılır.

MADDE 2. — Teklif sahiplerinin üçüncü maddesi komisyonun ikinci maddesi olarak kabul edilmiştir.

GEÇİCİ BİRİNCİ MADDE — Teklif sahiplerinin geçici ikinci maddesi komisyonun geçici birinci maddesi olarak kabul edilmiştir.

Emrullah Nutku'nun teklifi	Halil Nuri Yurdakul'un teklifi
miyeler bu kanunun yayımı tarihini takip eden günden itibaren Emekli Sandığı tarafından ödenir.	yeler bu kanunun yayımı tarihini takip eden günden itibaren emekli sandığı tarafından ödenir.
GEÇİCİ İKİNCİ MADDE — Bu kanunla borçlanma hakkı tanınanların borçlanma talepleri için kanunda yazılı süreler bu ek kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlar.	GEÇİCİ İKİNCİ MADDE — Bu kanunla borçlanma hakkı tanınanların borçlanma talepleri için kanunda yazılı süreler bu ek kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlar.
GEÇİCİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanuna muhalif hükümler kaldırılmıştır.	GEÇİCİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanuna muhalif hükümler kaldırılmıştır.
DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.	DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.
BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.	BEŞİNCİ MADDE — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

M. S. K.

GEÇİCİ İKİNCİ MADDE — Teklif sahiplerinin geçici üçüncü maddesi komisyonun geçici ikinci maddesi olarak kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Teklif sahiplerinin dördüncü maddesi komisyonun üçüncü maddesi olarak kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Teklif sahiplerinin beşinci maddesi komisyonun dördüncü maddesi olarak kabul edilmiştir.

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/81, 2/83
Karar No. 81

13 . VIII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşı ile Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun T. C. Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun teklifleri Maliye Bakanlığı ve Emekli Sandığı temsilcileri hazır bulundukları halde birleştirilmiş şekliyle görüşüldü.

Gereğini düşünen komisyonumuz :

1. 5434 sayılı Kanunun 89 ncu maddesi ile verilen ikramiye, bilfiil 30 sene hizmet edenlere tekaüt oldukları zaman emekli hakkından başka, bu kadar bir müddet yapılan hizmetin karşılığında verilen mükâfat olduğundan,

Harb ve vazife mâlûllerine 30 sene hizmet etmiş gibi emekli aylığı bağlanması, emeklilik hakkına mütaallik olup, hizmet ikramiyesi ile bir ilgisi yoktur.

Bu itibarla mevzuları başka olan hakların aynı neticeye bağlanması doğru değildir.

2. Şehit olan erlere 5434 sayılı Kanunla 135 lira aylık bağlanmış ve bu paranın dul ve yetimlerine de intikali sağlanmış olduğundan ayrıca, bütçe imkânlariyle de kabili telif olmıyan (2 000) liralık bir ikramiyenin verilmesi caiz görülmemektedir.

3.. 5434 sayılı Kanunun geçici 37 nci maddesi, kanunla kurulu tekaüt sandıklariyle ilgilenmiş olanların yeniden ikinci bir emekli hakkını ihraz etmelerini âmirdir. Aynı kanunun geçici 33 ncü maddesi ise 5434 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kanunla kurulu tekaüt sandıklariyle ilgili olmıyan Devlet dairelerinde aylıklı vazifelerde çalışanların son hizmetlerine müttaallik bulunmaktadır.

Teklifin 37 nci maddesine göre vaktiyle teessüs etmiş olup da bu madde ile Emekli Sandığına intikal eden hakların ihlâlini dahi, bunların içinden yalnız harb mâlûllerine ayırarak geçici 33 ncü madde mevzuu dâhilinde son hizmet zammı

yapılmasını derpiş etmektedir ki, müesses olan hakların ihlâli bakımından muhik görülmemiştir.

4. 5434 sayılı Kanun, mütekait iken emekliye esas vazife almasından dolayı tekaüt maaşı kesildiği halde, son hizmetleri sebebiyle emekli hakkı tanınmamış olanlara bu hizmetlerinin borçlandırılarak son hizmet zammına esas tutulmasını derpiş etmektedir.

Teklif ise hem tekaüt maaşını ve hem de vazife aylığı alan harb mâlûllerinin bu suretle geçen hizmetlerinin, bir de borçlanma yoliyle mütaaddit hizmetlerine eklenerek tekaüt aylıklarına yeni bir zam yapılmasını istemektedir ki, esasen sandığın riskini çoğaltan borçlanma müessesesinin tevsiinin yerinde olmıyacağı düşünce ve mütalâalariyle teklifin ittifakla reddine karar vermiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı
Rize
İ. Akçal

Sözcü
Giresun
H. Erkmen

Kâtip
Zonguldak
F. Açıksöz

Konya
U. N. Yiğiter

İmzada bulunamadı

Muş
F. Kılıçlar

Niğde
N. Bilge

Siird
M. D. Süalp

Sivas
Ş. Ecevit

Trabzon
T. Koral

Yozgad
F. Nizamoğlu

Zonguldak
R. Sivişoğlu

Bütçe Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/81, 2/83
Karar No. 109

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku'nun, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkındaki kanun teklifi ile, aynı mahiyette olan Niğde Milletvekili Halil Nuri Yurdakul ve 18 arkadaşının kanun teklifi, Millî Savunma ve Maliye komisyonları raporlariyle birlikte tevhiden Komisyonumuza havale olunmakla, teklif sahiplerinden Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku, Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

1. Teklifin birinci kısmı; her ne kadar 5434 sayılı Kanunun 89 ncu maddesiyle ikramiyeye istihkak kesbedebilmeleri için fazla hizmet müddetinin 30 yılı doldurmuş olması şartı vaz'edilmiş ise de şehitlerle harb mâlûllerinin bu hükümden istisna edilmeleri yani bu gibiler, fazla hizmet müddeti olan 30 yılı doldurmamış olsalar dahi kendilerine ikramiye verilmesini istihdaf etmektedir.

A) Mezkûr kanunun 55 ve 64 ncü maddelerinde derpiş edilen hükümlere göre vazife ve harb mâlûlleri için muayyen bir müddet kaydı aranmaksızın 30 yıl hizmet etmiş gibi emekli aylığı bağlanmasiyle beraber ayrıca mâlûllük ve harb mâlûllüğü zamları da verilmektedir.

Hal ve keyfiyet bu merkezde iken, bu gibilere ayrıca kanunun 89 ncu maddesi ile vaz'etmiş olduğu ana prensip ve kaidelerden inhiraf edilerek ayrıca ikramiye verilmesinin iltifata şayan ve bu müessesenin maksat ve gayesine uygun olamıyacağı izahtan müstağnidir.

2. Teklifin ikinci kısmı; 5434 sayılı Kanunun geçici 33 ncü maddesinin (C) bendi gereğince bu kanunun meriyeti tarihinde mülga sandıklarla ilgilenmemiş; fakat emekli hakkı tanınan vazifelerde bulunmuş olan harb ve vazife mâlûllerine % 2 ve % 3 nispetinde son hizmet zammı yapıldığı halde geçici 37 nci madde mucibince; mezkûr 5434 sayılı Kanunla ilga edilmiş olan sandıklarla daha evvel ilgilenmiş olanlara hizmeti ahire zammı tanınmamış olması yüzünden harb mâlûlleri arasında mağ-

duriyeti mucip bir ikilik tahassul etmiş olduğundan bunun izalesi ve müsavatın tesisi için 37 nci maddenin şümulüne dâhil olan harb mâlûllerine de 33 ncü maddenin (C) bendinde yazılı hizmet zammının yapılmasını derpiş etmektedir.

B) Birtakım teknik ve malî mülâhaza ve hesaplara müsteniden tesis edilmiş olan prensip ve hükümleri tedvir ve bu mülâhazalarla ihlâl veya tevsi etmenin kanunda aranan istikrar prensibiyle de kabili telif olamıyacağı muhakkaktır.

Kaldı ki, 37 nci madde hem harb ve hem de âdi mâlûllere tatbik edilmektedir. Halbuki teklif, yalnız harb mâlûllerine 33 ncü maddenin (C) bendinin tatbikini istihdaf etmekte olduğuna göre müsavat temini yerine ikinci bir müsavatsızlığı doğurmaktadır.

Binaenaleyh; teklif sahiplerinin serdettikleri mucip sebepler; muayyen malî, iktisadi ve içtimai prensiplere dayanan kanun hükümlerini tadil ve birtakım malî külfetler ihdasını zaruri ve haklı gösterecek mahiyette değildir.

3. Geçici 65 nci maddenin (A) bendi ile Emekli, âdi mâlûllük, vazife mâlûllüğü maaşı bağlanmış olanlar borçlanma hükümleri dışında bırakılmıştır. Teklif; bunlardan vazife ve harb mâlûllerinin bu hükümden istifadelerini derpiş etmektedir. Yine hem tekaüt ve hem de vazife aylığı alan harb mâlûllerinin bu suretle geçen hizmetlerinin bir de borçlanma yoliyle müteaddit hizmetlerine eklenerek tekaüt aylıklarına yeni bir zam yapılmasını temin etmektir ki ne sandığın malî takati ve ne de borçlanma müessesesinin mahiyet ve bünyesi buna müsaittir.

Bu sebeplerle Maliye Komisyonunca da kabule şayan görülmiyen teklifin komisyonumuzca da reddi uygun görülmüştür.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bütçe Ko. Başkanı	Başkan V.	Bu rapor sözcüsü
İstanbul	Burdur	Gümüşane
E. Adakan	*F. Çelikbaş*	*K. Yörükoğlu*
Kâtip		
Sivas	Bilecik	Bursa
H. İmre	*Gl. Y. Üresin*	*K. Yılmaz*
Çanakkale	Diyarbakır	Diyarbakır
K. Akmanlar	Y. Azizoğlu	*M. Ekinci*
	İmzada bulunamadı	
Eskişehir	Giresun	İstanbul
A. Potuoğlu	*M. Şener*	*A. H. Başar*
İstanbul	İstanbul	İzmir
H. Hüsman	*S. Oran*	*B. Bilgin*
İzmir	Kastamonu	Kırklareli
T. Gürerk	*H. Türe*	*Ş. Bakay*
Mardin	Ordu	Sinob
R. Erten	*R. Aksoy*	*S. Somuncuoğlu*
	Trabzon	
	S. F. Kalaycıoğlu	

Samsun eski Milletvekili Hüsnü Çakır'ın, Dilekçe Komisyonunun 16. II. 1950 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2935 sayılı kararın Kamutayda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Komisyonu raporu (4/37)

14. III. 1950

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Tümgeneral Tahsin Çelebican'ın (332 - 130) yüzbaşılık naspının 1333 nasıplılar meyanında düzeltilmesine dair Dilekçe Komisyonunca verilen ve 16. II. 1950 gün ve 37 sayılı Haftalık Karar Cetvelinde yayınlanan 2. II. 1950 gün ve 2935 sayılı Kararı inceledim.

İşbu kararda (Dilekçinin 1334 senesinde esir olarak Mısır'a götürüldüğü ve orada iki sene kaldıktan sonra firaren İstanbul'a ve oradan da bir İtalyan vapuru ile Anadoluya iltihak ile Millî mücadeleye iştirak ettiği ve sicil alamadığı senelerin de esarette bulunduğu senelere ait olduğu anlaşılmış ve Yargıtaycada dâvasının esasa girilmeden red edilmiş olmasına ve esarette geçen zamanın da vazifeden sayılacağı ve dilekçinin gerek esaretten evvel ve gerekse sonraki sicillerinin müspet bulunmasına mebni dileği veçhile naspının emsali gibi 1333 nasıplılar meyanında düzeltilmesine Urfa Milletvekili Vasfi Gerger ve Yozgad Milletvekili Fahri Akgül'ün muhalefetleriyle karar verildi) denilmektedir. Halbuki:

1. General Çelebican aynı konuda Askerî Yargıtaya idari dâva açmış ve bu dâvası 3410 sayılı Kanunun muvakkat 2. maddesi gereğince 17. VIII. 1949 gün ve 949 - 701 sayılı kararla reddedilmiştir.

Dilekçinin isteğinin Askerî Yargıtay'ca tetkik edilmesine imkân vermiyen 3410 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde aynen : (2515 numaralı Kanunun meriyete girdiği güne kadar gerek şûrayı devlette ve gerek Zatişleri Tetkik Encümeninde hiçbir müracaat ve iddia dermeyan edilmemiş olan karar ve muameleler katîdir. Bu tarihten sonraki kararlar ve muameleler hakkında kanun meriyete girdiği tarihten itibaren 60 gün zarfında Temyiz mahkemesine müracaat olunabilir) denilmektedir.

2515 sayılı Kanunun meriyete girdiği güne kadar alâkalı makamlar nezdinde bir müracaat ve iddia vâkı olmıyan muamelelerin katî olduğunu ve bu tarihten sonraki karar ve muameleler için de 60 gün zarfında Temyiz mahkemesine müracaat edilebileceğini emreden bu hüküm süre aşımı vasıf ve mahiyetinde değil muayyen bir zaman içinde hakkı talep etmiyenlerin hiçbir iddia dermeyan edemiyeceklerini tazammun eyliyen yani iskatı hakkı ifade eyliyen katî bir nastır. Bu katîyet muvacehesinde ve bu katiyete müstenit Askerî Yargıtay kararına rağmen işin Dilekçe Komisyonunca incelenmesi ve 3410 sayılı Kanunun neşrinden çok evvel (1337 senesine) raci olan bir talep hakkında tafsil edilen bu hüküm ile Anayasanın 54. maddesi hükmüne aykırı bir karar verilmesi uygun görülmemektedir.

2. Esasa gelince;

Tümgeneral Çelebican 1 Eylûl 1332 nasıplı Üsteğmen iken esaretten avdetle 1 Kasım 1336 tarihinde Anadolu'ya iltihak etmiş ve atandığı kıtadan aldığı 21 Eylûl 1337 tarihli sicili üst rütbeye onanlı olduğundan bu tarihi takip eden ilk defterin çıktığı 15 Ekim 1337 tarihinde yüzbaşılığa terfi etmiştir.

İstiklâl Savaşından sonra Akademi tahsili yapan dâvacı Terfi Kanununun hükümleri gereğince (4) yıl kıdem de alarak bugünkü rütbe ve duruma yükseliş bulunmaktadır. Kendisinin esasen daha evvelki bir tarihten terfi ettirilmesine kanuni imkân yoktur. Çünkü; subayların terfileri yalnız

bekleme sürelerini doldurmakla yapılmamaktadır. Terfi Kanununa göre yükselmede esas ehliyettir. Bu da sicil ile tebeyyün etmektedir.

Dilekçi de; sicil ile ehliyetinin tebeyyün ettiği tarihi takip eden ilk defterle yüzbaşılığa terfi etmiştir. Bu suretle hakkında uygulanan bu işlem kanun ve mevzuat hükümlerine tamamen uygundur.

Dilekçinin; yüzbaşılık naspının bu rütbeye ehliyetinin onanmadığı ve sicilinin bulunmadığı bir tarihe götürülerek diğer rütbe nasıplarının da buna göre düzeltilesine ise kanuni imkân görülememektedir. Bu husus da nazarı itibara alınmıyarak hakkında lehte karar verilmesi, bu karara istinaden birtakım yeni müracaatlara yol açmak suretiyle idari muameleyi sekteye uğratacağı gibi 3410 sayılı Kanunun geçici 2. maddesi ile vaz'edilen istikrara mâtuf esası da bozacaktır.

Dâva konusunu teşkil eden bir hususun mahkemece redde uğraması halinde Yüksek Kamutay komisyonlarınca mahkeme kararlarına muhalif olarak karar verilemiyeceği yolundaki Yüksek Meclisin 6 . II . 1950 gün ve 1687 sayılı Kararı da bu görüşümüzü teyit etmektedir.

Bu itibarla usul ve kanun hükümlerine uygun görülmiyen Dilekçe Komisyonunun yukarda yazılı olan kararının Yüksek Kamutayda görüşülerek bir karara bağlanmasını İçtüzüğün 57. maddesine tevfikan arz ve teklif ederim.

Samsun Milletvekili
H. Çakır

Dilekçe Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Zat ve Kâğıtiş No. 12819
Dilekçe Ko. No. 11779
K. K. No. 4-37

9 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Tümgeneral Tahsin Çelebican'ın nasp tarihinin düzeltilmesine dair selef Dilekçe Komisyonunca ittihaz ve 16 . II . 1950 gün ve 37 sayılı Haftalık Cetvelle neşredilen 2 . II . 1950 tarihli ve 2935 numaralı karara karşı eski Samsun Milletvekili Hüsnü Çakır tarafından süresi içinde itiraz edilmiş olmakla, bu hususstaki dosya incelendi.

Dilekçinin Büyük Millet Meclisine müracaat etmeden önce, nasp tarihinin düzeltilmesi talebiyle açmış olduğu dâvanın, Askerî Yargıtayca 3410 sayılı Kanunun 2 nci maddesine dayanılarak reddedilmiş bulunduğu evrak arasında mevcut 17 . VIII . 1949 tarihli ve 338/701 numaralı ilâm münderecatından anlaşılmıştır.

Bu suretle kaza merciinden geçmiş ve muhkem kaziye halini almış olan bu hususun selef Dilekçe Komisyonunca tekrar incelenerek yazılı şekilde karara bağlanması Anayasanın 54 ncü maddesi hükmüne ve Yüksek Meclisin 1186 ve 1187 numaralı kararlarına aykırıdır.

Bu itibarla, itiraza uğrıyan selef komisyon kararı isabetsiz ve buna mâtuf itiraz ise vârit görüldüğünden, mezkûr kararın kaldırılması lâzımgeleceğine ittifak hâsıl olmuştur.

Keyfiyet, işbu raporumuzla Kamutayın yüksek takdir ve tasvibine arzolunur.

Dilekçe Ko. Başkanı ve bu Rapor Sözcüsü
Maraş
A. Aytemiz

Balıkesir		
A. F. İşeri		
Elâzığ	Gazianteb	Gümüşane
H. A. Yöney	*G. Kınoğlu*	*C. Baybura*
Kayseri	Malatya	Maraş
Y. Z. Turgut	*A. Özbay*	*M. Özsoy*
Trabzon	Urfa	Urfa
S. E. Alperen	*Ö. Cevheri*	*R. K. Timuroğlu*

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/271)

Yüksek Başkanlığa

5434 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bâzı hükümler ilâvesini istihdaf eden kanun tasarısı gerekçesiyle birlikte sunulmuştur. Gereğinin yapılmasına müsaadeleri arzolunur.

2 . VII . 1951
Mardin Milletvekili
Dr. Aziz Uras

GEREKÇE

5434 sayılı Emekli Sandığı Kanununa, şehit yetimleriyle harb mâlûlleri hakkında yer alması gereken bâzı hükümlerin konulmamış bulunması ve kaldırılan kanunlarla iktisap edilmiş bâzı hakların muhafazası ve bütün emeklilere bu kanunla yapılan zam nispeti asgari (Yüzde 60) olduğu halde vazife mâlûllerinin birçoğu bu zamdan istifade edememiş ve harb mâlûllerinden bilhassa rütbeleri küçük olanlar da ancak % 20 nispetinde istifade ettirilmiş bulunmaları ve durumları aynı bulunan harb mâlûllerinin ayrı ayrı rejim ve sistemlere tâbi tutulması gibi mâdelet esaslarını ve kanun tekniğini ihlâl eder hataların düzeltilmesi lüzumunu doğurmuş bulunmaktadır.

Bu kanun tasarısı, her maddeye ait mucip sebeplerin tetkikından da anlaşılacağı veçhile aziz şehitlerimizle yarı şehit durumda bulunan harb mâlûllerimiz hakkında yukarda arzeylediğimiz noksanları ikmal ve eşitsizlikleri bertaraf edecek ve sair lüzumlu hususları sağlıyacak mahiyettedir.

Tasarının : 1. maddesi, kanun 52. maddesine fıkra eklemeyi istihdaf eden çok mühim ve muhik hükümleri ihtiva etmektedir.

Bunlardan biri, harb veya vazife dolayısiyle uğradığı mâlûliyet, Bedenî Kabiliyet Nizamnamelerine ve Terfi kanunlarına göre emekliye sevkedilmeyi icabettirdiği halde mâlûliyeti, derecelerini gösterir emraz cetvelindeki mâlûliyet ve emraza tetabuk etmediğinden dolayı harb veya vazife mâlûllüğü aylığı ile zamlardan mahrum kalmaktadır. Tasarı bu haksızlığı düzeltmektedir.

Diğeri, mütaaddit şekilde mâlûliyete duçar olduğu halde bundan yalnız birinin ve en ağırının emraz cetvelinde tetabuk eylediği mâlûliyet derecesine ithal edilmektedir. Meselâ, harbde cerha neticesi iki gözü ve aynı zamanda bir bacağı veya bir kolu veya bir başka yerinden mâlûl kalanlara bu mâlûliyetlerinden en ağırı bulunan (İki gözünden mahrumiyet) üzerinden bir tek derece aylığı bağlanmaktadır.

İşte tadilde bu gibilere, diğer ikinci mâlûliyetlerinin tekabül eylediği dereceye ait zammın yarısının verilmesi nazara alınmıştır.

Tasarının : 2. maddesi, kaldırılan 1683 sayılı Kanuna göre harb ve vazife mâlûllerinin hizmet müddetlerine göre bağlanan aylıklarına birinci derecedeki mâlûliyet için (yüzde 90) dan başlıyan zam, bu kanunun 55. maddesinde (yüzde 60) tan bağlanmakta ve 551 sayılı Kanunla harb ve vazife mâlûllerine verilen terfih zammını vazife mâlûllerine vermemektedir.

55. maddenin tadili halinde memleket hizmetindeki vazifeleri sebebiyle mâlûl kalan asker ve sivil vazife mâlûllerinin de terfih ve himayesi sağlanmış olacaktır.

Tasarının: 3. maddesi, kanunun 56. maddesiyle vazife mâlûlü erlere bağlanan maaş miktarları gittikçe ağırlaşan iktisadi şartların tevlit ettiği pahalılık karşısında en zaruri ihtiyaçlarını temin den çok uzak bulunduğundan tasarı kanundaki miktarın en aşağı (70) ile en yukarı (125) lira arasında bir had sağlamış olacaktır ki, bu, en asgari bir lüzum ve zaruretin ifadesidir.

Tasarının: 4. maddesi, harb mâlûlünün tarifini yapan 64. maddenin başındaki (Vazife mâlûllerinden bu mâlûllere) diye başlamakta olması, harb mâlûlünü, taşıması lâzımgelen müstakil vasıftan ayırmaktadır. Tarifin, bu şekilde, yani vazife mâlûlü ile harb mâlûlünü birbiri içinde müta lâa ve tevhit eylemesi, tatbikatta birçok haksızlıklara ve iltibaslara sebebiyet vermektedir. Yeni Emekli Sandığı Kanunu, mâlûlü, (âdi, vazife ve harb) olarak üç sınıfa ayırmış; buna göre de hü kümler vaz'etmiş; buna rağmen harb mâlûlünü vazife mâlûlü içinde saymıştır. Bundan evvelki mevzuatta harb mâlûlü müstakil bir tarif taşımakta idi. Bu sebepten tatbikatta yanlışlığa meydan vermemek için harb mâlûlünü müstakillen tarif etmek lâzımdır. Kanun, düşmana esir düştükten sonra, düşman tarafından türlü işkencelerle mâlûl bırakılanlarla şehidin tarifini de meskût geçmiştir. Bundan evvelki ahkâm şehidi (her nevi düşman silâhının tesiriyle derhal ölenler) suretin de tarif etmişti. Bu şekil tarif, tatbikatta hayli müşküller ve haksızlıklar doğurmaktadır. Ateş hattında her nevi düşman silâhiyle yaralananlar derhal ölmezse, bu tarife, göre şehit addedilmiyor. Bu görüşün ne kadar sakat olduğunu anlatmaya çalışmak bile lüzumsuz bir gayret olur. Bu sebeplerledir ki tasarı ile harb mâlûlünün ve şehidin müstakil birer tarife tâbi tutulması zarureti duyulmuştur. Bundan başka, bu madde ile harb mâlûllüğüne ve şehitliğe sebep olan bâzı hallerin de ilâvesi suretiyle noksanlığın ikmali düşünülmüş ve keza, bilhassa küçük rütbeli harb mâlûlleri için pek cüz'i olan harb mâlûllüğü zamlarını ellişer lira artıracak şekilde yükseltme yapılması yerinde görülmüştür.

Tasarının: 5. maddesi, harb mâlûllerine yapılacak diğer yardımlara dair olan 65. maddeye:

1. - Muasır devletlerde olduğu gibi harb mâlûllerinin, tarifeli her nevi nakil vasıtalarından, körfez ve boğaz, banliyö hatları tünel ve otobüslerden parasız; diğer uzun seferlerde (yüzde 75) tenzilli ücretle istifade etmesi;

II - Devete ait yatılı ortaokul ve müesseselerde, harb mâlûlü ve şehit çocuklarının, parasız okutturulmasına dair olan bu maddenin (D) bendindeki bütünlemeye kalmamak şartının kaldırılması, bu lûtfun yüksek öğrenime de teşmili suretiyle; yüksek alâka ve himayenin tamamlanmış olacağı mülâhaza edilmiştir.

III - Harb mâlûllerine ait aylık ve zamların, vergi ve resme tâbi tutulmaması de çok isabetli bir atıfet olarak telâkki edilmiştir.

IV - Yardıma muhtaç veya (65) yaşını geçmiş olan harb mâlûllerine birer refakat eri verilmesi de çok yerinde insani bir muamele olarak düşünülmüştür.

Tasarının : 6. maddesi, dul ve yetim aylıklarına dair olan 67. maddeye, bütün hayatını kimsesiz ve harb mâlûlü olan kardeşine bakmaya hasretmiş ve vakfetmiş olan bekâr veya dul harb mâlûlü hemşirelerinin, harb mâlûlünün ölümünden sonra maaş tahsis edilecekler arasına ithali yerinde bir muamele sayılmıştır.

Aynı usul, Batı memleketlerinde de, harb mâlûllerine bakanlara alelıtlak maaş tahsis edilmek suretiyle daha şümullü olarak tatbik edilmektedir.

Tasarının: 7. maddesi, şehitlerin dul ve yetimlerine bağlanacak aylıkların beş senede bir (Yüzde 25) nispetinde artırılması için 69. maddeye bir fıkra eklenmesine dairdir. Şehidin, bilhassa karısı ve ana veya babasının ölünceye kadar şehidin son rütbesi üzerinden bağlanan aylığı almaya mahkûm edilmemesinin millî bir atıfet ve gelecek nesillere bir huzur ve itminan vesilesi olacağı düşünülmüştür.

Tasarının : 8. maddesi: Kanunun 92. maddesine göre bâzı hususlardan mahkûm olanların emekli aylıkları tamamen kesilmektedir. Her ne sebeple olursa olsun aylığı kesilen bir mâlûlün hayatta yapabileceği bir iş bulamadığından kendisine bir nevi tazminat olarak tahsis edilen bu aylığın ailesi efradına intikali çok yerinde bir istisnaiyet teşkil edecektir. Bununla, mâlûlün suçsuz olan ailesini sefaletten kurtarmak gibi insani bir gaye düşünülmüştür. Maaş kesilmesi, sigorta esasına

müstenit bulunan bugünkü emeklilik hakkının dayandığı prensiplere de aykırıdır. Binaenaleyh, bu maddenin eski mucip sebebi de yersizdir. Sigorta esasına dayanmıyan eski kanun bile bu gibi hallerde harb mâlûllüğü zammına (Terfih zammı) dokunmamakta idi.

Bu itibarla, sigorta esasına dayanan emekli maaşına bu şekilde bir müdahale yerinde ve âdilâne olmamakla beraber, hiç olmazsa (harb mâlûllüğü) zammının olsun bundan hariç tutulması çok yerinde mütalâa edilmiştir.

Tasarının : 9. maddesi; kanunun 93. maddesinin b) bendi harb mâlûlleriyle evlenen karıların aylıklarının kesilmiyeceğine dairdir. Halbuki, karı tâbiri, yalnız dul mânasına olduğundan burada hakiki maksada göre fıkranın (kadın ve kızların) şekline konulması mütalâa edilmiştir. Kadın için düşünülecek mucip sebebin, bir harb mâlûlüne hayatını bağlıyacak olan kız için evleviyetle derpiş edilmesi lâzımdır.

Tasarının 10. maddesi : Kanunun geçici 33. maddesi, daire ve müesseselerde çalışan harb mâlûllerinin emekli sayılmamasına mütedairdir.

Sonra, çalışan harb mâlûllerinin faaliyetlerinin verimli olmasına rağmen, normal emekli subaylar meyanında sayılarak memurlar arasında yapılan her tasviye ve tensikatta hizmetlerine son verileceklerin ön safına alınmaktadır. Genç yaşta kendilerinin sunutaksiri olmaksızın, ancak fedakârlık, kahramanlık kelimeleriyle ifadelendirilebilecek memleket savunmasını istihdaf eden hareketlerin neticesi olan mâlûliyetleri takdiri mucip olmalıdır.

Bütün medeni âlemde de böyle kabul edilmiş ve haklarında tercih muamelesi tatbik edilmektedir. Beşinci ve altıncı derecelerde bulunan ve nispeten mâlûliyetleri hafif olan ve küçük rütbeli ve az maaşlı bulunmaları sebebiyle geçim için çalışmak zorunda bulunan bu harb mâlûllerinin normal emekliler arasında sayılmasına ve diğer memurlardan farklı ve aleyhlerine neticelenen muamelelere tâbi tutulmasında asla hakkaniyet ve isabet yoktur. Mademki gerek eski gerekse bu yeni Emekli Sandığı Kanunu ile çalışması, kabul ediliyor, bunların da diğer Devlet memurları gibi aynı muameleye tâbi tutulmaları en basit bir mantık ve hakkaniyet icabıdır.

Bu sebeplerden ötürü, çalışan harb mâlûllerinin diğer Devlet memurları gibi memurin kanununa tâbi tutulmaları, emekli sayılmamaları ve müsavi ehliyet şartları karşısında ise müraccah tutulmalarını sağlamak için geçici 33 ncü maddenin (c) bendine bir fıkra eklenmesi yerinde bulunmuştur.

Tasarının: 11. maddesi : Geçici 37. maddeye bir fıkra eklenmek suretiyle, aynı durumda bulunan harb mâlûllerinin ayrı ayrı muamele görmesini intaç eden hükümleri birleştirerek :

A) Kanunun geçici 33. maddesi, Emekli Sandığı Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile ilgilenecek olan harb mâlûllerine (yüzde 3) nispetinde son hizmet zammı verdiği halde, bu sandığa devrolunan mülga emekli sandıkları ile evvelce ilgilenmiş bulunanların bir kısmına (yüzde 3) son hizmet zammı vermekte ve bir kısmına da en az yirmi beş yıl hizmet edebildiği takdirde ikinci bir emekli aylığı bağlanmakta, 25 seneden aşağı olanlara da yalnız bunların verdiği emekli aidatı kendilerine geri verilmekle iktifa olunmaktadır. Bunların hepsi de harb mâlûlüdür, ve hepsi de emekliye tâbi görevlerde çalışmakta ve emekli aidatını vermiş ve vermekte bulunmaktadır. Birisi tesadüfen umumi muvazeneye tâbi hizmetlerde vazife almış, diğeri ise mülhak bütçe veya İktisadi Devlet Teşekküllerinde vazife almış ve oraların emekli sandığı ile ilgilenmiş bulunması her ikisi de harb mâlûlü bulunmasına rağmen bu çeşitli muameleye mâruz kalmasına sebep oluyor.

İnanılmıyacak olan bu farkların, bütün memurların haklarını birleştiren bir kanunda ve o kanunun tatbikatında yer almış olması, bu kanunla sağlanmak istenilen eşitliği ve madeleti ihlâl etmektedir.

Tasarının : 12. maddesi : Emekli Sandığı Kanunu ile bütün emeklilere yapılan ve asgari haddi (yüzde 60) olan zamlardan vazife mâlûllerinin bir kısmı hiç istifade edememiş ve bir kısmı da âzami (yüzde 15) ve harb mâlûllerinin mühim bir kısmı ise ancak (yüzde 20) nispetinde zam görmüş bulunmaktadır.

Vazife mâlûllerinin adedi (110), harb mâlûlü subayların adedi de (800) kadardır. Bundan

başka kaldırılan hükümlere ve 191 sayılı yorum kararına göre harb mâlûlü olarak muamele görmüş olanların bir kısmı (5107) sayılı Kanunla, şehit çocuklarına ve harb mâlûllerine yapılacak zamlardan istifade etmedikleri için bunlara verilen (yüzde 20) zam netice itibariyle sıfıra inmiş bulunmaktadır.

Gerek vazife, gerekse harb mâlûllerinin zamlarını diğer emeklilere yapılan ve asgari zam nispeti olan, (yüzde 60) miktarına çıkarılması çok yerinde bir atıfet telâkki edilse gerektir. Bunun içindir ki, geçici 46. maddeye mevcut eşitsizliği bertaraf edecek yeni bir şekil verilmesine mecburiyet hâsıl olmuştur.

Tasarının : 13. maddesi : Geçici 48. madde ile 1683 sayılı Kanundan evvel mâlûliyet maaşı alanların maaşlarını 1 Haziran 1930 tarihindeki emsalleri miktarına yükseltmektedir. Halbuki bu kanundan önceki hükümlere göre vazife mâlûlleri de harb mâlûlleri gibi terfih zammı almakta ve harb mâlûllerine bahşedilen bütün istisnai muamelelerden istifade etmekte idiler. Bu kanun, vazife mâlûllerinin bu müktesep haklarını kaldırmış bulunmaktadır. Bunun için, geçici 48. maddeye geçici 46. madde gereğince yapılacak yükseltmelerin (yüzde 40) tan aşağı olmamalarını ve bunların da 65. madde ile harb mâlûllerine temin olunan istisnai muamelelerden istifade etmelerini sağlayıcı bir fıkra eklenmesi hem müktesep bir hakkı, hem de adaleti korumak bakımından lüzlmlu ve yerinde görülmüştür.

Tasarının : 14. maddesi: Geçici 65. madde ile borçlanacaklar arasından harb mâlûllerini, vazife mâlûlü ifadesiyle çıkarmaktadır. Bugünkü emeklinin borçlanmakla elde edeceği fayda, son hizmetinin çoğalmasıdır. Hal böyle olduğu halde, halen tatbikatta emekli harb mâlûlleri hakkında üç çeşit muamele yapılmaktadır.

I - Devlet dairelerinde çalışan harb mâlûlleri, hiç borçlanmadıkları halde (hattâ borçlanma için kabul edilen on sene gibi müddetle mukayyet olmıyarak) emekliden sonra geçen bu hizmetleri için son hizmet zamları almaktadırlar,

II - Diğer taraftan ayni dairelerde emekliye tâbi görevlerde ücretle çalışan harb mâlûlleri borçlanmadıkları takdirde son hizmet zammı alamamaktadırlar.

III - İktisadi Devlet Teşekküllerinde, Devlet Demiryollarında, Devlet Denizyollarında, belediyelerde çalışan harb mâlûlleri 4222 ve 4644 sayılı kanunlardan istifade ettirilerek geçmiş hizmetlerinin on yılı için borçlandırılmışlardır.

IV - Devlet dairelerinin bâzılarında çalışan, fiilen öğretmen olan harb mâlûlleri borçlandırılmamaktadırlar.

Bahis konusu kanuna tâbi olması gereken, aynı hukuk ve durumda bulunan harb mâlûlleri hakkında bu dört türlü muamele yapılmasındaki müsavatsızlık âşikârdır.

İşte bariz olan bu eşitsizliği ortadan kaldırmak için geçici 65. maddenin (A) fıkrası değiştirilerek harb ve vazife mâlûllerinin borçlanmaları temin edilmiştir.

Tasarının : 15. maddesi : Kanunun geçici 76. maddesi, mülga kanunlarla bugünkü harb ve vazife mâlûllerine tanınmış olan bâzı hakları yeni emekli sandığı, kanunu ile kaldırılmıştır. Bundan başka, Emekli Sandığı Kanununun ana hükümleriyle harb mâlûllerine verilmiş olan haklardan bugünkü harb mâlûlleri faydalanamamaktadırlar.

Bunun için, gerek müktesep olan bir hakkı korumak, gerekse müsavatsızlığı kaldırmak için Emekli Sandığı Kanununun ana maddelerinde harb mâlûlleri için vaz'edilmiş olan hükümlerden bugün mevcut olan harb mâlûllerinin de faydalanmaları kadar tabiî âdilâne bir muamele olamaz.

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 52 nci maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

«Emraz cetveline yazılmamış olan, vazifeden doğan, mâlûliyetlerin derecesi (6) dır.

Emraz cetvelinde yazılı olan mütaaddit mâlûliyete duçar olanlara mâlûliyetinin en ağır derecesi üzerinden bağlanacak aylığa ve harb mâlûllüğü zammına, diğer mâlûliyetine tekabül eden dereceye ait harb mâlûllüğü zammının yarısı eklenir.

MADDE 2. — 55 nci maddedeki vazife mâlûllüğü zam nispeti aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Mâlûllük derecesi	Zam nispeti
1	% 90
2	% 80
3	% 70
4	% 60
5	% 50
6	% 45

MADDE 3. — 56 ncı maddedeki vazife mâlûllüğü aylığı, aşağıdaki miktara yükseltilmiştir.

Derece	Bağlanacak aylık Lira
1	125
2	115
3	100
4	90
5	80
6	70

MADDE 4. — 64 ncü madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 64. — Harb Mâlûllüğünün tarifi :

A) Harbde fiilen ateş altında;

B) Harbde harb bölgelerindeki harb hareket ve hizmetleri sırasında veya bölgelere gidiş ve dönüş esnasında ve bu hareket ve hizmetlerin sebep ve tesiri;

C) Harbde veya harbde hazırlık devresinde her nevi düşman silâhlarının tesiri;

Ç) Esarette, kendi sun ve taksiri olmaksızın her nevi sebeple olursa olsun düşman tazyiki;

D) Askerî hareketi gerektiren içteki hareketleri sırasında bu hareketlerin sebep ve tesiri;

Neticesinde mâlûliyete uğramış olan, muvazzaf, yedek gedikli subaylar, askerî memur, gedikli erbaş ve erlerle (Gönüllü erler dâhil) Orduca görevlendirilen sivil iştirakçilere veya tevdiatçılarla milislere (Harb mâlûlü) ve bu hallerin tesiriyle ölenlere de (Şehit) denir.

Bunlara, yukarıki maddelere göre bağlanacak mâlûliyet aylıklariyle birlikte, mâlûliyet derecelerine göre, aşağıda yazılı miktarlarda (Harb mâlûllüğü zammı) ödenir.

Bu zamlar ödendikçe faturası karşılığı da Hazineden alınır.

Mâlûllük derecesi	İştirakçiler için Lira	Erler için Lira
1	300	90
2	250	80
3	200	70
4	150	60
5	125	55
6	100	50

Askerî bir hareketin muvaffakiyetle neticelenmesinde şahsan âmil olduğu veyahut örnek tutulacak cesaret ve fedakârlık gösterdiği sırada mâlûllüğe uğradıkları usulüne göre üstleri tarafından Millî Savunma Bakanlığına bildirilen ordu mensuplarına ait harb mâlûllüğü zamları % 25 fazlasiyle bağlanır.

MADDE 5. — 65 nci maddenin C, D, E, bentleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu maddeye F, G ve H bentleri eklenmiştir:

C) Kurumlarla yabancı ortakların işlettikleri tarifeli her çeşit vasıtalarla yapacakları yolculukların da, askerlik şubelerinden tasdikli ve fotoğraflı hüviyet cüzdanına istinaden, banliyö hatları, boğaz veya körfez içi vapurları ile tramvay, tünel ve otobüslerden parasız diğer uzun seferlerde (% 75) tenzilâtlı ücretle istifade ederler ve bilet veya yer temininde tercih edilirler.

D) Çocuklarından biri, ve her yıl adedi 100 ü geçmemek üzere, Devlete ait yatılı yüksek veya ortaöğrenim okul veya müesseselerinde parasız okutturulur.

Şehitlerin çocukları da nazara alınır. Şu kadar ki, istekliler 100 ü geçtiği takdirde Millî Eğitim Bakanlığınca yapılacak müsabaka ile yalnız bu miktar alınır.

E) Bunlara ve ailesi efradına gerekli ilâç ve sağlık malzemesi en yakın genel, katma ve özel bütçeli idarelerle belediyelerinden, maliyet bedeli karşılığında verilir ve gerek müracaatlarında gerekirse bu hastanelerde parasız muayene ve tedavileri yapılır.

F) Bunların aylık ve harb mâlûllüğü zamları her nevi vergi ve resme tâbi olmadığı gibi ancak Devlet ve nafaka borçları için haciz konabilir.

G) Bunların ve yetimlerinin maaşları her beş senede bir tetkika ve gerekirse zamma tâbi tutulur.

H) Bunlardan muhtaç ve 65 ve daha ziyade yaşta bulunanlara refakat eri verilir.

MADDE 6. — 67 nci maddeye aşağıdaki (E) fıkrası eklenmiştir:

E) Karısız ve çocuksuz olarak ölen harb mâlûllerinin evli bulunmıyan hemşireleri.

MADDE 7. — 69 ncu maddeye aşağıdaki (D) fıkrası eklenmiştir:

D) Şehit, dul ve yetimlerine bağlanacak aylığa, aylığa müstahak duruma girdikleri tarihten itibaren her beş senede bir (% 25) nispetinde bir zam yapılır.

MADDE 8. — 92 nci maddenin (B) fıkrasının sonundaki (emeklilik hakkı düşer) kaydından sonra aşağıdaki cümle yazılmıştır.

(Harb mâlûllüğü zammı hariç)

MADDE 9. — 93 ncü maddenin (B) fıkrasının sonundaki (harb mâlûlleri ile evlenen karılar hariç) kaydı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(Harb mâlûlleriyle evlenen kız veya kadınlar hariç)

MADDE 10. — Geçici 33 ncü maddenin (C) fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

«Ancak bunlardan harb mâlûlleri, görevlerde istihdam bakımından emekli sayılmazlar ve müsavi ehliyet şartları karşısında bulundukları takdirde tercih olunurlar»

MADDE 11. — Geçici 37 nci maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Bunlardan harb mâlûlü olanların ayrılışlarında, aylıklarına, emekliye tâbi görevlerde geçmiş olan son hizmetleri için geçici 33. maddenin (C) bendinde yazılı son hizmet zammı yapılır»

MADDE 12. — Geçici 46 ncı madde aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Geçici madde 46 - 1683 sayılı Kanunun ve daha evvelki kanunların hükümlerine göre bağlanmış ve vazife mâlûllüğü aylıkları hakkında, aşağıdaki esaslara göre muamele yapılır.

A) Fiilî ve itibari hizmet müddetleri ve mâlûllük dereceleri üzerinden bağlanmış aylıklar ile bunlara, bu kanunla kaldırılan hükümlerle yapılmış aylık ve terfih zamlarını toplamı tahsise esas aylık aslı ile, fiilî ve itibari hizmet müddetleri, mâlûllük dereceleri aynı olan iştirakçilere bu kanuna göre bağlanacak harb mâlûllüğü aylıkları derecesine yükseltilir.

B) Harb ve vazife mâlûlüğü aylıklarına yapılmış son hizmet zamları zamma esas tutulmuş olan aylık aslı ve hizmet müddeti itibariyle (100 ncü) maddeye göre yapılacak son hizmet zammı miktarına çıkarılır.

C) 191 sayılı Yorum kararıyle harb mâlûlü sayılanların da aylıklarına, derecelerine göre, 64 ncü maddede yazılı (Harb mâlûllüğü zammı) eklenir.

Bu madde hükmü tatbikında :

Millî Mücadelede, âsilere mücadele esnasında mâlûl kalan ve millî orduya mensup bulunan muvazzaf, yedek, gönüllü ve gedikli subaylarla askerî memurlar da (5107) sayılı Kanunun şümulüne dâhil sayılır.

Bu kanun gereğince yapılacak artırmalarda elde edilecek miktar bilûmum harb mâlûllerinin bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte almakta oldukları veya müstahak bulundukları aylık ve çeşitli zamları toplamanın % 40 fazlasından hiçbir surette aşağı olamaz.

41 nci maddenin lira kesirlerine ait hükmü, bu fıkra hakkında da uygulanır.

MADDE 13. — Geçici 48 nci maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Ancak bu yükseltmeler hiçbir surette % 40

tan aşağı olamaz. Bunlar da 65 nci madde ile harb mâlûllerine temin olunan yardımlardan istifade ederler.

MADDE 14. — Geçici 65 nci maddenin 1 işaretli bendinin (A) fıkrasındaki, parantez içinde yazılı, hükmü aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Emekli ve âdi mâlûllük aylığı bağlananlar hariç.

MADDE 15. — Geçici 76 ncı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

«Ancak, kaldırılan hükümlerle tanınmış haklardan istifade etmiş olan vazife ve harb mâlûllerinin o hakları mahfuz bulunmakla beraber bu, (5434) sayılı Kanunla harb ve vazife mâlûlleri hakkında tanınan haklardan, (5434) sayılı Kanunun neşrinde, mevcut bulunan harb ve vazife mâlûlleri de faydalanırlar.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunla borçlanma hakkı tanınanların borçlanma talepleri için kanunda yazılı süreler, bu ek kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlar.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanuna muhalif hükümler kaldırılmıştır.

MADDE 16. — Bu kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 17. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Maliye Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/271
Karar No. 17

26 . XII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi Maliye Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü temsilcileri hazır bulundukları halde incelenip görüşüldü.

Temsilcilerin mütalâaları alındıktan sonra :

1. Teklifin Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile Hazineye ve evvelce Emekli Sandığında bulunmıyan katma bütçeli idarelere malî akisleri olacağı,

2. 5434 sayılı Kanunun emekli aylıklarını artırdığı, bunun için Hazinenin fedakârlıklara katlandığı ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren henüz iki sene bile geçmeden kanunun şümulüne dâhil bir kısım emekliler için yeni bir zam kabulünün diğer emekliler için de aynı yola gidilmesini intaç edeceği,

3. Kanunun 29 ncu maddesi mucibince derpiş olunan aktüer tetkikatının henüz yapılmamış olmasına göre bu teklifle Sandığın malî bünyesine yeni bir külfet tahmil edeceği cihetleri nazara alınarak :

Komisyonumuzca uygun görülmiyen teklifin reddine ittifakla karar verilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı		Bu R. Sözcüsü
Rize		Siird
İ. Akçal		*M. D. Süalp*
Kocaeli		Amasya
L. Tokoğlu		*H. Koray*
İmzada bulunamadı		
Diyarbakır		Malatya
M. Remzi Bucak		*E. Doğan*
Mardin		Samsun
A. Kalav		*Ş. Uluçay*
Seyhan		Yozgad
R. Güçlü		F. Nizamoğlu
		İmzada bulunamadı
Zonguldak	Konya	Zonguldak
F. Açıksöz	*U. N. Yiğiter*	*R. Sivişoğlu*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/271
Karar No. 104

11 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi Maliye Komisyonu raporiyle birlikte komisyonumuza havale olunmakla Maliye Bakanlığı temsilcisi ile Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdür yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Teklif; Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ile Hazineye ve evvelce emekli Sandığına dâhil bulunmıyan katma bütçeli dairelere malî külfetler tahmil edici mahiyette birtakım yeni hükümleri ihtiva etmektedir.

Halbuki; 5434 sayılı Kanun esas itibariyle Hazinenin ve sandığın malî takat ve kudreti derpiş edilmek suretiyle ve hattâ fedakârlıklara dahi katlanarak emekli aylıklarında artırmalar yaptığı bir hakikat iken yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar henüz iki sene bile geçmeden bir kısım emeklilere yeni birtakım zamlar kabul edilmesinin evvelâ; sandığın ve Hazinenin malî takati saniyen diğer emekliler arasında bir ikiliğin doğmasına sebebiyet vermesi bakımından tecviz edilemiyeceği gibi kanunun 29 ncu maddesi mucibince derpiş olunan aktüer tetkikatın henüz yapılmadığı bir sırada birtakım malî külfetleri ihtiva eden böyle bir teklifin, Maliye Komisyonunun yerinde olan görüşüne iştirakle reddi komisyonumuzca da kabul edilmiştir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Bu rapor Sözcüsü	
İstanbul	Gümüşane	
E. Adakan	*K. Yörükoğlu*	
Kâtip		
Sivas	Afyon K.	Antalya
H. İmre	*A. Veziroğlu*	*A. Sarıoğlu*
Bilecik	Bolu	Bolu
Gl. Y. Üresin	*M. Güçbilmez*	*İ. Gülez*
Bursa	Bursa	Çanakkale
H. Şaman	*K. Yılmaz*	*E. Kalafat*
Diyarbakır	Diyarbakır	Elâzığ
Y. Azizoğlu	*M. Ekinci*	*Ö. F. Sanaç*
Erzincan	Giresun	İstanbul
N. Pekcan	*M. Şener*	*A. H. Başar*
İstanbul	İstanbul	Kastamonu
H. Hüsman	*S. Oran*	*H. Türe*
Kırklareli	Konya	Malatya
Ş. Bakay	*M. Â. Ülgen*	*M. S. Eti*
Ordu		Trabzon
R. Aksoy		*S. F. Kalaycıoğlu*

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 93 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/201)

Yüksek Başkanlığa

5434 sayılı Kanunun 93 ncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun tasarısı ve mucip sebep lâyihası ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğine yüksek müsaadelerini arzederim.

Mardin Milletvekili
Dr. Aziz Uras

Mucip sebep

Tıp Fakültesi, Teknik Üniversitenin mimari kısmı gibi altı senelik tahsili icabettiren yüksek okullardaki öğrencilerden sunutaksiri olmadan (Harb, muhaceret, hastalık, bir sene geç mektebe verilme gibi) bir sebebi mucbirle bir sene tahsiline ara vermek zorunda kalanlar mer'i olan Emekli Kanununa göre son tahsil senelerini maaş almadan geçirmek zorundadırlar. Bu kabil öğrencilerin meslekî derslerine en çok çalışmaya muhtaç oldukları son sınıfta hayatlarının idamesi bu sebeple çok zorlaşacaktır.

Hiçbir sınıfta kalmamış; sunutaksiri olmadan son sınıfta iken 25 yaşını bitirmiş olan öğrencilere tahsil imkânı vermek ve bir lâzimei muadeleti yerine getirmek saik fikriyle bu tasarı kaleme alınmıştır.

MARDİN MİLLETVEKİLİ AZİZ URAS'IN TEKLİFİ

5434 sayılı Kanuna bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 5434 sayılı Kanunun 93 ncü maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra ilâve olunmuştur :

Hiçbir sınıfta kalmamış olan öğrencilerden makbul bir sebebi mücbir ile son sınıfta iken 26 yaşına girmiş olanların maaşları yalnız o yıla munhasır olmak üzere verilmeye devam edilir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Maliye Komisyonu Raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/201
Karar No. 55

8. V. 1951

Yüksek Başkanlığa

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, 5434 sayılı Kanunun 93 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi; teklif sahibi, Maliye Bakanlığı ve Emekli Sandığı temsilcileri hazır bulundukları halde incelendi :

Teklifin esası üzerinde açılan müzakere sırasında :

Emekli Sandığı temsilcisi : Yetim maaşı tediyesinde 18 yaşın umumi surette had olarak kabul edildiğini, yüksek tahsili teşvik ve himaye maksadiyle bu haddin 25 yaşa çıkarılmasının istisnai bir durum olduğunu, hastalık gibi mücbir bir sebebin kanun vâzıı tarafından liseden yüksek tahsile geçiş sırasında nazarı itibara alındığı halde yüksek tahsilin devamı esnasında kabul edilmemiş bulunmasının Sandığın karşılıksız tediye müddetinin uzatılmaması sebebine dayandığını ifade etti.

Maliye Bakanlığı temsilcisi : 5434 sayılı Kanunda mevcut yetim maaşı yaş haddinin çocuk zammı hakkındaki hadde muvazi olduğunu, binaenaleyh yapılması teklif olunan değişiklik malî külfetinin bu yüzden ağırlaşacağını beyan etti.

Teklif sahibi : Mücbir sebepler yüzünden tahsili geciken öğrenci sayısının pek mahdut olacağını ve binaenaleyh müşkül duruma düşmüş birkaç vatandaşın cüzi bir külfet mukabilinde ihtiyaçlarının karşılanmış bulunacağını ifade etti.

Yapılan görüşme sonunda Emekli Sandığının yüksek tahsili himaye ile muvazzaf bulunmadığı ve bu teşekkülün bir içtimai tesanüt ve muavenet müessesesi olmayıp bir sigorta müessesesi vasfını haiz olduğu mülâhaza ve mütalâasiyle teklifin reddine ittifakla karar verildi.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Komisyonu Başkanı		Sözcü
Rize		Giresun
İ. Akçal		*H. Erkmen*
Kâtip		
Zonguldak	Diyarbakır	Konya
F. Açıksöz	*M. R. Bucak*	*U. N. Yiğiter*
Malatya	Mardin	Samsun
E. Doğan	*A. Kalav*	*Ş. Uluçay*
Seyhan		Siird
Z. Akçalı		*M. D. Süalp*
Sivas		Trabzon
Ş. Ecevit		*T. Koral*

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 2/201
Karar No. 103

11. VI. 1952

Yüksek Başkanlığa

Mardin Milletvekili Aziz Uras'ın, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 93 ncü maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifi Maliye Komisyonu raporu ile birlikte komisyonumuza havale olunmakla Maliye Bakanlığı temsilcisi ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdür Yardımcısı hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

Teklif sahibi altı senelik tahsili icabettiren yüksek mekteplerdeki talebelerden mücbir sebepler dolayısiyle bir sene tahsiline ara vermek mecburiyeti karşısında kalmış olup 26 yaşında bulu-

nanlara o seneye münhasır olmak üzere maaşlarının verilmesinin kabulü suretiyle tahsillerini ikmal imkânının bahşedilmesinin muvafık olacağını beyan etmiştir.

Esasen Emekli Sandığı Kanununun, erkek çocuklara yetim maaşı tahsis için 18 yaşı prensip olarak son had kabul etmiştir. Fakat istisnai mahiyette bu haddin 25 yaşa çıkarılması ise; mahza yüksek tahsili teşvik ve himaye gayesine mâtuf bulunduğu aşikârdır.

Binaenaleyh; teklif, umumi kaideye istisna teşkil eden bir hükme yeniden istisnai bir hükmün ilâvesi suretiyle prensiplerin ihlâlini intaç eden bir mahiyet arzetmekle beraber nihayet bir sigorta müessesesi vasfını taşıyan bu teşekkülün bünyesini, bir içtimai muavenet müessesesi şeklinde tevsiinin de kabili tecviz olamıyacağı tabiî bulunduğundan Maliye Komisyonunun isabetlî olan mütalâası veçhile teklifin reddi komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Kamutayın tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan		Bu rapor Sözcüsü
İstanbul		**Gümüşane**
E. Adakan		*K. Yörükoğlu*
Kâtip		
Sivas	Afyon K.	**Antalya**
H. İmre	*A. Veziroğlu*	*A. Sarıoğlu*
Bilecik	Bolu	Bolu
Gl. Y. Üresin	*M. Güçbilmez*	*İ. Gülez*
Bursa	Bursa	Çanakkale
H. Şaman	*K. Yılmaz*	*E. Kalafat*
Diyarbakır	Diyarbakır	Elâzığ
Y. Azizoğlu	*M. Ekinci*	*Ö. F. Sanaç*
Erzincan	Giresun	İstanbul
N. Pekcan	*M. Şener*	*A. H. Başar*
İstanbul	İstanbul	Kastamonu
H. Hüsman	*S. Oran*	*H. Türe*
Kırklareli	Konya	Malatya
Ş. Bakay	*M. Â. Ülgen*	*M. S. Eti*
Ordu		Trabzon
R. Aksoy		*S. F. Kalaycıoğlu*

Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun, Anayasanın 49 ncu maddesinin yorumlanması hakkında önergesi ve Anayasa Komisyonu raporu (4/244)

Anayasanın 49 ncu maddesinin tefsiri H.

9 . IV . 152

Yüksek Başkanlığa

Anayasanın 49 ncu maddesi aynen «izinli veya her hangi bir sebeple özürlü olan bir Bakana, Bakanlar Kurulu üyelerinden bir başkası geçici olarak vekillik eder. Ancak bir Bakan birden fazlasına vekillik edemez» hükmünü taşımaktadır.

Bu sarahatten anlaşıldığına göre , Anayasamız ancak Bakana vekâlet edilmesi imkânını vermiş fakat Bakanlığa yani makama vekâleti kabul eylememiştir. Şu hale nazaran izin, hastalık, seyahat ve saire gibi hallerde vazifesini fiilen göremiyecek olan bir Bakana, diğer bir Bakanı vekâleti caizdir; fakat inhilâl etmiş bir Bakanlığın vekâlet suretiyle idaresi mümkün değildir. Bu şekil Hukuku Esasiyemizin «iki Bakanlığın bir zat uhdesinde içtima edemiyeceği» prensibine de uygundur.

Halbuki, tatbikatta münhal Bakanlıkların öteden beri vekâletle idare edildiği görülmüştür. Bu günkü kabinede de Devlet ve İşletmeler Bakanlıkları uzun zamandan beri, İçişleri Bakanlığı da birkaç günden beri vekâleten tedvir olunmaktadır.

Anayasanın sarih hükmü ile tatbikat arasında bir uygunsuzluk varsa bunun bertaraf edilmesi ve mevcut hukuki görüş ayrılıklarına son verilmesi maksadiyle Anayasanın 49 ncu maddesinin:

Münhal bir Bakanlığın vekâletle idare edilmesinin caiz olup olmadığı bakımından tefsirine mütaaidelerini saygılarımla arz ve rica ederim.

Mardin Milletvekili
Dr. Kemal Türkoğlu

Anayasa Komisyonu raporu

T. B.M. M.
Anayasa Komisyonu
Esas No. 4/244
Karar No. 12

17. VI. 1952

Yüksek Başkanlığa

Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu tarafından verilen ve Anayasamızın 49 ncu maddesinin tefsirini tazammun eden önergesi komisyonumuzda Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu ve önerge sahibi bulundukları halde görüşüldü.

Bu görüşmeler bilhassa aşağıdaki noktalar üzerinde toplanmıştır :

1. Anayasamızın tefsiri istenilen 49 ncu maddesi vefat ve istifa sebepleri ile bakanlıklarda vukua gelen boşlukların diğer bir bakan tarafından geçici surette doldurulmasına ait hükümleri muhtevi değildir. 49 ncu madde vekâleti, Ancak bakanın özürlü ve izinli olması hallerine hasretmiştir, bu itibarla istifa ve vefat gibi hallerde de vekâlet caiz midir?

2. Anayasamızın 44 ncü maddesi, Bakanlar Kurulunun tamamının aynı zamanda iş görmelerini iltizam etmekte olmasına göre münhal bakanlığa derhal usulüne tevfikan yenisinin tâyini zaruridir. Başka bir tâbirle ifade etmek istenirse bu zarurete muhalefetle münhal bakanlığa geçici olarak diğer bir bakanın tâyin Anayasa hükümlerine uygun değildir.

Cereyan eden müzakereler neticesinde 49 ncu maddedeki izin ve özür hallerine munhasır gibi görünen vekâletin, tahdidi olmayıp vukui bulunduğuna yani izin ve özür haricinde hâdis olan istifa ve vefat hallerinde dahi muvakkat bir surette vekâletin tabiî ve zaruri olduğuna ve maddenin metin ve ruhunun buna aykırı bir mâna taşımadığına karar verilmiştir.

Müzakere esnasında vekâletin ancak şahıslara yapılabileceği yani bakanlığa değil bakana yapılabileceği ve bu itibarla istifa veya vefat sebepleriyle vukubulan boşlukları vekâlet suretiyle doldurmanın Anayasaya aykırı düşeceği yolundaki mütalâa üzerinde durulmuş ve kanunun ruhundan böyle bir mâna çıkartılamadığı gibi «bakana vekâlet» ile «bakanlığa vekâleti» yekdiğerinden ayırmanın mümkün olmadığı ve bu hukuki duruma başka türlü mânalar izafesinin doğru olamıyacağı neticesine varılmıştır.

Bakanlar Kurulunun her an tam kadrolu bulunması icabedeceğine ve bu sebepten münhal bakanlıklara vekil yerine asıllarının tâyini cihetine gidilmesi lâzımgeleceğine dair olan mütalâa da Devlet vazifelerinin görülmesinde ve bu vazifeleri görecek kimselerin seçilmesinde asgari müddetin kabulü halinde de tamamiyetin temin edilemiyeceği ve binaenaleyh inhilâlden doğan fasılanın önüne geçilemiyeceği cihetinde bir muhalif reye karşı ekseriyet hâsıl olmuştur. Ortaya konan bu mevzular hakkında yukarda arzedildiği veçhile müzakere cereyanının da «inhilâl vukuunda münhal bakanlığa bir vekil tâyinin caiz olup olmıyacağı» keyfiyeti üzerinde durulmuş ise de neticede Devlet işlerinin fâsılasız ve inkıtasız işlemesi zaruretine binaen diğer izinli ve özürlü bakanlarda olduğu gibi münhallere bir vekil tâyinine kanuni bir mâni bulunamadığı mütalâasına karşı tefsir talebinde bulunan Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun da iştirakiyle karar verilmiş ve Anayasamızın tarihî seyri ve tahassülünün de bu istikamette olduğu müşahede edilmiştir.

Vekâletin muvakkat bir zamana münhasır olup bunun iki bakanlığın bir zat uhdesinde içtimaı mahiyetini arzedecek şekilde uzatılmaması ve bu suretle inhilâl vukuunda zaruri bir zaman geçtikten sonra yenilerinin tâyinine hemen teşebbüs edilmesi kayfiyeti de 49 ncu maddenin ruhuna uygun telâkki edilmiştir.

Netice : Sebepleri yukarda tafsilen arz ve izah olunduğu üzere Anayasamızın 49 ncu maddesinin sarahati karşısında tefsiri mucip bir sebep bulunmadığına, bir muhalife karşı ekseriyetle karar verildi.

Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa Ko.

Başkanı	Sözcü	Kâtip
Manisa	Diyarbakır	Manisa
R. Ş. İnce	*F. Alpiskender*	*M. Kurbanoğlu*
Ankara	Ankara	İçel
R. Eren	*C. Soydan*	*H. Fırat*
İzmir	İzmir	Kayseri
M. Erener	*Z. H. Velibeşe*	*K. Gündeş*
Tokad		Trabzon
H. Ökeren		*F. A. Barutçu*

Manisa

F. L. Karaosmanoğlu

Muhalefet şerhi :

Tefsire lüzum yoktur. Çünkü: Bu hallerde ne yapılacağını Anayasanın 44 ve 49. maddelerinin sarih hükümlerinden anlamak mümkündür.

44 ncü maddenin 2 nci fıkrasındaki (Öteki bakanlar başbakanca meclis üyeleri arasından seçilip tamamı Cumhurbaşkanı tarafından onandıktan sonra meclise sunulur) hükmü 49 ncu maddenin, «İzinli veya her hangi bir sebeple özürlü olan bir bakana Bakanlar Kurulu üyelerinden bir başkası geçici olarak vekillik eder. Ancak bir bakan birden fazlasına vekillik edemez» hükmiyle karşılaştırılınca vâzıı kanunun, bütün bakanlıkların behemehal bir bakan tarafından asil olarak temsil edilmesi esasını kabul ettiğini ancak bakanın izinli veya her hangi bir sebeple özürlü bulunması halinde bir başka bakanın mezun veya mazur bakana vekâletine müsaade ettiğini kabul etmek lâzımdır. Bu itibarla Anayasamız bakanlığa vekâlet esasını değil bakana vekâlet esasını kabul etmiş bulunmaktadır. Nitekim Anayasanın 33 ncü maddesinde Cumhurbaşkanlığının ölüm veya çekilme suretiyle inhilâli halinde Meclis Başkanının vekâlet edeceğinin derpiş edilmiş olmasına rağmen bakanlar için böyle bir halin nazara alınmamış olması da vâzıı kanunun vekâlet halini ancak asil bir bakanın mevcudiyetine inhisar ettirdiğini bakanlık makamına vekâleti kabul etmediğini açıkça göstermektedir. Bu itibarla istifa veya ölüm sebebiyle bir bakanlığın inhilâli halinde başbakanın, siyasi zaruretlerin icabı olan bir teehhürle en kısa bir zamanda münhal bakanlığa bir bakan tâyini icabetmektedir

Konya

T. Kozbek

Türkiye Büyük Millet Meclisi 1952 yılı Mart - Mayıs ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/53)

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Meclis Hesaplarını
İnceleme Komisyonu
Esas No. 5/53
Karar No. 11

17 . VI . 1952

Yüksek Başkanlığa

Lira	K.	
4 283 835	56	1952 Mart başında bankada mevcut para
5 213 484	06	1952 Mart, Nisan, Mayıs aylarında Ziraat Bankasının aldığı para
9 497 319	62	Toplam
2 414 139	60	1952 Mart, Nisan, Mayıs aylarında Ziraat Bankasının harcadığı para
7 083 180	02	1952 Haziran başında bankada kalan para.

Büyük Millet Meclisi Saymanlığının 1952 Mart, Nisan, Mayıs ayları gider kâğıtları incelendi.

1952 Mart ayı başında Ziraat Bankasında kalan para Mart, Nisan, Mayıs aylarında Ziraat Bankasınca alınan paraya eklendikten ve toplamından da bu aylarda Ziraat Bankasınca harcanan para çıkarıldıktan sonra 1952 Haziran ayı başında Ziraat Bankasında (7 083 180) lira (02) kuruş kaldığı görülmüş ve bankanın her gün gönderdiği hesap puslaları toplamı da buna uygun bulunmuş olmakla beraber yapılan tediyelere ait masraf kâğıtlarının da kanun ve mevzuata muvafık olduğu anlaşılmıştır.

Kamutayın yüce tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Meclis Hesaplarını İnceleme K. Başkanı	Sözcü	Kâtip	Denetçi
İstanbul	Gümüşane	Çoruh	Kocaeli
S. F. Keçeci	*H. Zarbun*	*A. Gigin*	*E. Alican*

Ankara	Çorum	Çorum	Kars	Mardin	Samsun
M. Bayramoğlu	*H. A. Vural*	*H. Yemeniciler*	*A. Çetin*	*M. K. Boran*	*F. Tüzel*